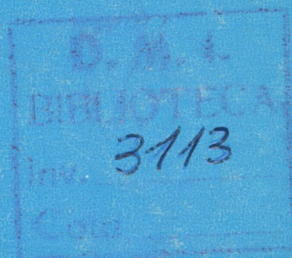

INSTITUTUL
DE
GEOGRAFIE

JUDEȚELE PATRIEI

I. RĂDULESCU * ATHENA HERBST-RĂDOI

Județul CONSTANȚA

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

Lucrarea prezintă, la un nivel de largă informare geografică, principalele caracteristici fizico- și economico-geografice ale JUDEȚULUI CONSTANȚA.

Primele capitole analizează cadrul natural al județului Constanța, insistîndu-se asupra fiecărui element geografic. Astfel, după ce se face o scurtă prezentare a formațiunilor geologice se trece la caracterizarea reliefului și a subdiviziunilor acestuia, a trăsăturilor specifice climei, hidrografiei, a învelișului de soluri și a elementelor floristice și faunistice.

Plecînd de la faptul că județul reprezintă o zonă de străvechi așezări, în cuprinsul lucrării se prezintă diferite aspecte demografice (evoluția numerică și structura populației, așezările urbane și rurale etc.).

O pondere însemnată este acordată problemelor de dezvoltare industrială și agricolă, în cadrul cărora se evidențiază modificările esențiale în peisajul geografic respectiv. În capitolul destinat rețelei căilor de comunicație și transporturilor, o atenție deosebită este acordată navigației pe Dunăre și celei maritime.

În încheiere sînt prezentate principalele obiective turistice ale județului (litoralul românesc al Mării Negre, monumente arheologice etc.) și posibilitățile lor de dezvoltare în continuare.

ACADEMIA REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

INSTITUTUL DE GEOGRAFIE

I. RĂDULESCU, ATHENA HERBST-RĂDOI

Județul CONSTANȚA

JUDEȚELE PATRIEI

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA
BUCUREȘTI, 1974

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA
str. Gutenberg nr. 3 bis, sectorul 6, București

PREFAȚĂ

Situat în sud-estul țării, județul Constanța ocupă partea meridională a Dobrogii și ne înfățișează un relief sub formă de podiș, cu înălțimi ce nu depășesc 200 m.

Grație așezării sale geografice, clima județului are un caracter continental accentuat, cu veri în general fierbinți și uscate și ierni cu vînturi puternice.

Vegetația oglindește fidel condițiile climatice, ce explică natura solurilor cernoziomice, argilo-nisipoase și aluviale. Aspectele faunistice variate și originale sînt condiționate, firește, de natura solului, subsolului și specificului climatic. Într-un fel, această stepă pontică este un mozaic geologic, climatic, zoologic și etnografic.

Județul Constanța, ca și întreaga Dobroge, deține o mare bogăție de vestigii ale trecutului, fiind unul dintre cele mai vechi colțuri ale teritoriului țării, consemnat în multe documente arheologice și istorice.

Avînd o istorie zbuciumată, județul nostru a cunoscut din plin amărăciunea vremurilor trecute. După 23 August 1944 el s-a dezvoltat multilateral. Acum, ca urmare a noii împărțiri administrativ-teritoriale, are circa 530 000 de locuitori, adică 2,5% din populația țării, iar ca mărime ocupă locul 9 între cele 39 de județe ale țării, fiind constituit dintr-un municipiu, 7 orașe și 49 de comune, urmînd ca 8 comune să devină în viitor orașe.

La temelia marilor transformări economico-sociale, care au avut loc după instaurarea puterii politice a muncitorilor și țăranilor, stă înfăptuirea consecventă a politicii partidului de industrializare socialistă. Așa cum bine se remarcă în monografie,

atenția a fost îndreptată spre dezvoltarea acelor elemente ale industriei socialiste care să vină în întîmpinarea procesului de transformare socialistă a județului la toate nivelurile de activitate.

Ceea ce trebuie subliniat în mod deosebit este faptul că, în paralel cu dezvoltarea pe ansamblu a industriei județului, au avut loc însemnate modificări calitative, concretizate în diversificarea ramurilor și subramurilor, lărgirea nomenclaturii, varietății și complexității produselor fabricate în industria construcțiilor de mașini și prelucrării metalelor, a construcțiilor de nave, industria chimică, industria materialelor de construcții etc. Ca urmare, în ultimii ani s-au produs nave de 1 920 tone, remorci auto, combine de recoltat nutreț, acid fosforic, superfosfat concentrat, clorură de aluminiu, tuburi și plăci din azbociment, mobilă, hîrtie, țesături din lînă, conserve de carne, ulei, bere și multe alte produse apreciate pe piața internă și la export.

Județul Constanța ocupă un loc tot mai important în economia națională, la unele produse deținînd o pondere însemnată pe țară: 32,3% acid sulfuric, 23,5% ciment, 50,5% îngrășăminte fosfatice, 8,7% țesături tip lînă, 6,1% brînzeturi.

Pe baza hotărîrilor conducerii superioare de partid și de stat, în cincinalul 1971—1975 se vor da în funcțiune 150 de obiective și capacități industriale noi, iar cele existente vor cunoaște un proces intens de modernizare.

În mod special sînt de remarcat dezvoltarea Șantierului naval, unde se vor construi nave de mare tonaj (pînă în 1975 se vor realiza primele două nave de 55 000 tdw și se va trece la construirea unor nave și mai mari, de pînă la 150 000 tdw), extinderea și dezvoltarea portului Constanța, a cărui capacitate a sporit încă de pe acum prin darea în exploatare a noului bazin portuar cu peste 5 300 m diguri, noi dane, platforme și depozite, linii ferate, șosele, instalații moderne de mare capacitate pentru manipulări de mărfuri. Pe baza hotărîrilor conducerii partidului și statului nostru, se va trece la construcția complexului hidroenergetic și de transport Dunăre — Marea Neagră, a noului port Constanța Sud — Agigea, a hidrocentralei de la Cernavoda și altele.

Avînd în vedere importantul potențial economic oferit de condițiile naturale, pe baza unei susținute politici de investiții, agricultura județului Constanța a cunoscut schimbări înnoitoare

considerabile. Încheind încă din 1957 procesul de organizare pe baze socialiste a agriculturii, județul Constanța a fost primul cooperativizat din țară, creîndu-se largi perspective pentru modernizarea și dezvoltarea producției agricole în concordanță cu nevoile economiei naționale. Bucurîndu-se de ajutorul permanent al statului, agricultura dispune de o puternică bază materială (6 418 tractoare fizice, 4035 de combine de recoltat cereale, îngrășăminte chimice, fizice, 174 000 hectare irigații, ceea ce reprezintă aproape 30% din suprafața agricolă a județului.)

Agricultura județului Constanța a realizat în 1972, din producția pe țară, 7,5% la grîu, 4,4% la porumb boabe, 11,3% la floarea-soarelui, 8,2% la struguri, 9,3% la lînă, iar la efectivele de animale 2,6% la bovine, 3,4% la porcine, 6,1% la ovine și 3,4% la păsări.

O atenție deosebită în agricultură se acordă extinderii culturilor irigate, introducerii unor tehnologii de producție avansate, organizării producției zootehnice pe baze industriale, prin crearea combinatelor de stat și a complexelor intercooperatiste de creștere și îngrășare a bovinelor, porcinelor, berbecuților, a vacilor de lapte, a păsărilor pentru carne și ouă, concomitent cu dezvoltarea bazei furajere și folosirea furajelor combinate. O contribuție substanțială la dezvoltarea agriculturii aduc cele trei unități de cercetare științifică (Stațiunea pentru culturi irigate de la Valu lui Traian, Stațiunea experimentală viticolă Murfatlar și Stațiunea centrală de cercetări pentru creșterea ovinelor Palas-Constanța), care se bucură de o binemeritată reputație.

Ceea ce a schimbat în mod vizibil aspectul geografic al județului Constanța, ca un mod grăitor de afirmare a capacității creatoare a omului nou, este amenajarea litoralului românesc al Mării Negre. În anii puterii populare s-a creat o salbă de stațiuni moderne cu renume internațional, care oferă turiștilor condiții optime de odihnă și tratament. Mamaia, Eforie Sud, Eforie Nord, Techirghiol, Mangalia Sud, Jupiter, Venus, Saturn, Neptun, Cap Aurora numără în prezent circa 110 000 locuri de cazare, fiind solicitate tot mai mult de turiști. În același timp, notăm construirea unei tabere pentru pionieri cu 5 980 de locuri la Năvodari și o tabără cu 2 600 de locuri pentru elevi și studenți la Costinești.

Nivelul actual de dezvoltare economică a județului Constanța, faptul că prin portul Constanța se realizează circa 60% din volumul schimburilor comerciale externe și ocupă primul loc în peisajul turistic al țării, ca număr de turiști și încasări, a determinat construirea podului rutier de peste Dunăre la Giurgeni — Vadu Oii, a aeroportului de la Mihail Kogălniceanu, perfecționarea celorlalte categorii de transporturi și comunicații. În perioada 1971—1975 sînt prevăzute investiții pentru construirea a peste 21 000 de locuri în cantine și hoteluri, lărgirea rețelei comerciale, modernizarea mijloacelor de transport, diversificarea activității de agrement.

Județul Constanța încorporează în mod unitar, ca o reflectare a avîntului economic, dezvoltarea culturii și învățămîntului, a activității spirituale proprii omului stăpîn deplin pe destinele sale, proprietar și producător al bunurilor create, angajat total în realizarea planului cincinal în patru ani și jumătate, în făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate.

VASILE VÎLCU

prim-secretar al Comitetului județean
Constanța al P.C.R.,
președintele Consiliului popular județean

CADRUL ISTORIC ȘI GEOGRAFIC

Județul Constanța este situat în jumătatea de miazăzi a Dobrogii și în partea cea mai sud-estică a teritoriului Republicii Socialiste România.

Dobrogea, formată din cele două județe — Constanța și Tulcea —, constituie „fereastra spre mare" a pămîntului românesc.

Datorită așezării geografice între Dunăre și Marea Neagră, Dobrogea a fost prima provincie românească intrată în lumina istoriei. Astfel, începînd de la mijlocul secolului al VII-lea î.e.n., grecii-ionieni, de pe litoralul Asiei Mici, au întemeiat o serie de colonii pe țărmul maritim al actualului județ Constanța, printre care se numărau Histria și Tomis (Constanța), iar grecii-dorieni — Callatis (Mangalia). Prin intermediul acestor colonii, prin schimburile comerciale care se efectuau, grecii antici au stabilit legături cu geții de pe aceste meleaguri, lăsînd numeroase informații arheologice și istorice despre aceste populații, despre ocupațiile, obiceiurile și modul lor de viață.

Înainte de cucerirea Daciei de către romani, Dobrogea, Scythia Minor pe atunci, a intrat sub stăpînirea romană (secolul I î.e.n.). Ca urmare a acestui fapt, Dobrogea poate fi considerată ca fiind prima provincie romană dintre toate provinciile românești de mai tîrziu.

Aceeași poziție geografică a provinciei, între stepele Europei răsăritene și strălucitul Bizanț medieval, a dus la transformarea Dobrogii într-un drum al migrației popoarelor și loc de desfășurare a războaielor ruso-turce, ce culminează în veacurile al XVIII-lea și al XIX-lea, cu grave urmări pentru viața localnicilor.

Urmele civilizaţiei greco-romane şi bizantine sînt evidente pe tot cuprinsul acestei provincii româneşti. Ele au fost aduse la lumină de eminenţi arheologi, printre care se numără Gr. Tocilescu şi V. Pârvan, apoi de arheologi de renume din generaţiile postbelice. Istorici greci, romani, arabi, bizantini, precum şi numeroşi istorici şi călători medievali apuseni au lăsat informaţii preţioase referitoare la natura Dobrogii, la viaţa politică, socială şi economică a populaţiei de pe aceste meleaguri.

Numele de „Dobrogea”, aşa cum atestă documentele istorice, vine de la Dobrotici, despot bizantin, în secolul al XIV-lea, al provinciei. Acesta devenind tributarul imperiului otoman, provincia condusă de el a fost numită *Dobrugi-illi*, *Dobrugi*, adică Dobrogea.

În ceea ce priveşte denumirea de „Constanţa”, se pare că acesta vine de la cuvîntul *Constantziana* (Constanţa), denumire ce apare în secolul IV e.n., nume dat apoi de genovezi în evul mediu oraşului de aici, care, în urma unei modificări în limba turcă, a devenit *Küstendge* sau *Küstenja*, denumire sub care era cunoscut oraşul în timpul dominaţiei otomane şi în străinătate.

Judeţul Constanţa, creat în urma împărţirii administrative din 1968, se învecinează la vest cu judeţul Ialomiţa, căruia îi revine întreaga Baltă a Ialomiţei, la nord-vest, pe un mic sector, cu judeţul Brăila, la nord, între Dunăre şi Marea Neagră, cu judeţul Tulcea, la est ţărmul său este scăldat de apele Mării Negre, iar la sud înaintează pînă la graniţa de stat dintre România şi R. P. Bulgaria, care este formată dintr-o linie convenţională ce se desfăşoară între sud de Vama Veche (la ţărmul mării) şi sud de localitatea Ostrov (de pe Dunăre).

În limitele menţionate, judeţul Constanţa are o suprafaţă de 7 100 km², ocupînd, sub acest aspect, locul al 9-lea între judeţele ţării.

Relieful judeţului este constituit din suprafeţe de eroziune dispuse etajat, cu altitudine de 100—250 m şi cu martori de eroziune în partea centrală a teritoriului. Pe laturile dunăreană şi marină se întîlnesc, de asemenea, sub formă etajată, mai multe terase de abraziune lacustră şi marină, ce scad

altitudinal spre Dunăre şi ţărmul mării. Aproximativ în partea mijlocie a teritoriului, cu direcţia vest-est, se află un culoar depresionar tectono-eroziv (vale) drenat de Carasu, către care se înclină atît dinspre nord, cît şi dinspre sud suprafeţele menţionate, care au diferite vîrste şi origini; valea Carasu constituie zona cea mai coborîtă de pe teritoriul judeţului. În acelaşi timp, formele de relief majore (suprafeţele de eroziune şi terasele) sînt fragmentate de văi antecedente adînci, adesea terminîndu-se prin versanţi cuestici, care debuşează fie în faţa celor două bălţi (a Ialomiţei şi a Brăilei), fie la ţărmul mării. Aceste văi cantonează, spre contactul cu bălţile sau cu marea, lacuri (limane fluviatile şi lagune maritime) cu apă dulce sau sărată, unele şi cu nămoluri terapeutice. Pe alocuri, în anumite condiţii, s-au format depresiuni de mică extensiune (de eroziune, de baraj carstic sau depresiuni-golfuri). Fundurile văilor sînt plate, puternic aluvionate, iar linia ţărmului se termină, în general, prin faleze înalte (între Capul Midia şi graniţa cu R. P. Bulgaria), întrerupte de lacuri barate prin perisipuri şi plaje cu nisip fin.

Clima, temperat continentală, prezintă unele diferenţieri între litoralul maritim şi partea continentală propriu-zisă. În zona litorală, temperaturile de iarnă coboară cîteodată sub 0° C, aşa cum s-a întîmplat în 1972, cînd temperatura minimă absolută a scăzut la —17° C, iar marea a îngheţat pînă la orizont, fenomen care a durat mai multe zile.

Reţeaua hidrografică pe teritoriul judeţului este formată, în cea mai mare parte, din rîuri cu scurgere temporară. Cel mai important rîu, Casimcea, este situat în partea nordică a judeţului.

Vegetaţia este formată din păduri de stejar brumăriu şi gîrniţă, în partea sud-vestică, şi din ierburi puţin suculente de stepă, transformate astăzi în întinse terenuri de cultură, în principal a cerealelor şi a plantelor tehnice, în unele sectoare chiar pe bază de irigaţie, ca la sud şi nord de valea Carasu.

În funcţie de condiţiile climatice, de roca parentală şi de apele freatice, solurile specifice sînt cernoziomurile carbo-

natice în partea centrală, bălane în partea vestică şi cele cernoziomice levigate în partea estică, unde se poate vorbi de un adevărat mozaic de soluri, create în anumite condiţii locale; în general sînt soluri prielnice aplicării irigaţiilor, avînd un grad ridicat de porozitate.

Resursele naturale ale subsolului se reduc la unele zăcăminte de minereuri de fier, precum şi la importante rezerve de materiale de construcţie (calcare, caolin, argile, diatomite etc.).

În ceea ce priveşte economia actuală a judeţului Constanţa, aceasta este rezultatul procesului de dezvoltare din ultimele două-trei decenii. Pornind de la un nivel de dezvoltare economică şi social-culturală dintre cele mai scăzute în condiţiile României dinainte de 1944, judeţul Constanţa a străbătut, într-o perioadă istorică foarte scurtă, un drum bogat în succese şi realizări. Din multe puncte de vedere, acestea îl situează în prezent pe primul loc în cadrul economiei naţionale sau pe locuri fruntaşe între celelalte judeţe ale ţării.

În prezent, locurile precumpănitoare în economia acestui judeţ le deţin agricultura şi activitatea legată de litoral, privită dintr-un întreit punct de vedere: portuară, balneoclimatică, turistică. Industria din acest judeţ, în concepţia actuală a noţiunii, este o creaţie a ultimelor două decenii, fiind orientată îndeosebi spre ramurile utile economiei agricole, activităţilor portuare şi serviciilor de ordin balnear şi turistic.

Situaţia înfloritoare din prezent a economiei judeţului este rezultatul priceperii, hărniciei şi perseverenţei populaţiei sale, animată şi stimulată necontenit de orînduirea socialistă.

Aşa cum s-a menţionat, judeţul Constanţa deţine în prezent primul loc pe ţară în cadrul unor activităţi economice. Astfel, pe teritoriul său este situat portul Constanţa, poartă de intrare şi ieşire a principalelor produse de import şi export. Zona litorală a judeţului, între Capul Midia şi Vama Veche, reprezintă cea mai importantă zonă turistică şi balneoclimaterică a României.

Industria constănţeană produce cea mai mare cantitate de acid sulfuric între toate centrele producătoare ale ţării. Agricultura cooperatistă a acestui judeţ, caracterizată prin cel mai înalt indice de mecanizare, se situează pe un loc de frunte în economia naţională în ceea ce priveşte producţia de grîu (peste 450 mii tone în 1972) şi creşterea ovinelor (circa 900 mii capete în 1973). De asemenea, judeţul Constanţa se situează printre judeţele fruntaşe pe ţară în ceea ce priveşte industria extractivă a minereurilor nemetalifere, producţia de îngrăşăminte superfosfatice, producţia de ciment ş.a.

Caracterizarea economiei judeţului Constanţa poate fi întregită cu sublinierile cuvenite referitoare la viti-pomicultura sa, ştiut fiind că vinurile de Murfatlar se bucură de renume în ţară şi peste hotare. De un renume asemănător se bucură strugurii Afuz Ali şi piersicile.

Toate sectoarele şi domeniile de activitate ale acestui judeţ sînt tot mai bine servite de o reţea de transport şi comunicaţii variate. Reţeaua rutieră, mult avantajată de darea în folosinţă a podului transdunărean Giurgeni—Vadu Oii, uşurează legătura judeţului Constanţa cu restul ţării. Acelaşi lucru se realizează şi prin calea ferată Feteşti—Cernavoda, cea mai veche construcţie feroviară peste Dunăre; de asemenea, prin transporturile aeriene, care, pe teritoriul judeţului, beneficiază de modernul aeroport internaţional Mihail Kogălniceanu.

Ţinînd seamă de evoluţia ascendentă şi participarea efectivă a sectoarelor economice la înflorirea judeţului, putem afirma că şi pe viitor pîrghiile dezvoltării economice ale acestui teritoriu vor fi reprezentate de activitatea portuară, industria construcţiilor de maşini şi a prelucrării metalelor, industria chimică, industria materialelor de construcţii ş.a.; de asemenea, ridicarea pe trepte şi mai înalte — ca volum şi calitate — a activităţilor turistice şi balneoclimaterice.

Prin caracteristicile menţionate, prin ansamblul acestora, judeţul se individualizează net faţă de unităţile administrativ-teritoriale de la vest, nord-vest şi nord, care au şi ele un anumit specific.

RELIEFUL ŞI ALCĂTUIREA GEOLOGICĂ

Din punct de vedere geologico-geografic, teritoriul județului Constanța, alături de cel al județului Tulcea, constituie o unitate morfostructurală specifică, cu totul aparte față de teritoriul țării.

În județul Constanța, diferențele de altitudine între părțile componente sînt reduse. În partea central-nordică a teritoriului, altitudinile variază între 150 și 200 m, scad, în general, spre culoarul Carasu pînă la 50 m, iar de aici cresc spre sud, atingînd circa 200 m către granița cu R. P. Bulgaria. Pe laturile dunăreană și maritimă a teritoriului, altitudinile scad față de cele din partea centrală, oscilînd între 0 și 100 m.

Relieful actual a fost modelat continuu de către factorii subaerieni în perioadele geologice mai vechi, ca și în cele recente, mai intens în pliocen și cuaternar. În afară de aceasta, pentru teritoriul județului este specifică suprapunerea unităților de relief actuale pe unitățile structurale preexistente (de orogen și de platformă).

În partea nordică a județului, pînă la linia tectonică Capidava—Ovidiu, șisturile verzi, ce constituie fundamentul, apar destul de des la zi, fiind acoperite de depozite mai noi de loess și loessoide. Șisturile verzi au jucat rol important în formarea reliefului din această parte a județului. Aici au apărut dealuri cu aspect colinar, cu pante foarte line, care dau regiunii un caracter de peneplenă. La sudul zonei șisturilor verzi, pînă la linia tectonică Capidava—Ovidiu, calcarele jurasice, prinse între șisturile verzi din fundament, cu orientare vest-nord-vest—est-sud-est, au dat naștere la înălțimi mai mari, cu aspect mai semeț; spre Dunăre, aceleași pachete de calcare desfășurate, cu unele întreruperi între Hîrșova și Cernavoda, prezintă versanți abrupți.

De la linia tectonică menţionată şi pînă la graniţa de stat cu R. P. Bulgaria se desfăşoară Dobrogea de platformă. Aici, peste fundamentul de asemenea de şisturi verzi, însă scufundat, şi ca urmare a repetatelor transgresiuni marine s-au depus roci calcaroase şi gresii de vîrstă cretacică şi terţiară ; aceste formaţiuni sînt orizontale sau uşor ondulate, cu rază mare de curbură. În afară de acestea, în calcarele cretacice inferioare, ca urmare a unui înaintat proces de carstificare, s-au născut forme caracteristice de tipul dolinelor, poliilor, văilor oarbe şi canioanelor pe cîteva cursuri de apă, ca, spre exemplu, în regiunea Cheia de pe cursul inferior al văii Casimcea.

Cumpăna de apă principală, dată de configuraţia reliefului şi de dezvoltarea paleografică, este mai aproape de valea Dunării în regiunea nordică de orogen (zona şisturilor verzi) şi mai aproape de ţărmul mării în Dobrogea meridională de platformă.

Pe teritoriul judeţului, evoluţia îndelungată paleogeografică şi acţiunea diferenţiată a factorilor subaerieni modelatori au dus la formarea unor unităţi de relief caracterizate prin structură de podiş şi altitudine redusă.

În urma unei analize amănunţite, relieful se poate împărţi în următoarele zone principale : zona podişurilor interioare, cu altitudine ce variază între 100 şi 200 m, zona marginală dunăreană a teraselor de abraziune lacustră şi fluviatilă, formată dintr-o serie de nivele cu altitudini între 15 şi 100 m, zona litoralului maritim, a teraselor de abraziune marină şi de eroziune subaeriană de pe latura estică a teritoriului (fig. 1).

Zona podişurilor interioare sau centrale are înălţimile cele mai mari şi aparţine zonelor geologice de orogen (Podişul Casimcei) şi de platformă (podişurile Medgidia, Cobadin, Oltina, Topraisar şi Negru Vodă). Peste formaţiunile geologice vechi, ce constituie fundamentul podişurilor menţionate, s-a depus cuvertura de loess şi de materiale loessoide derivate, de diferite grosimi, care fosilizează (acoperă) un relief mai vechi, preloessian.

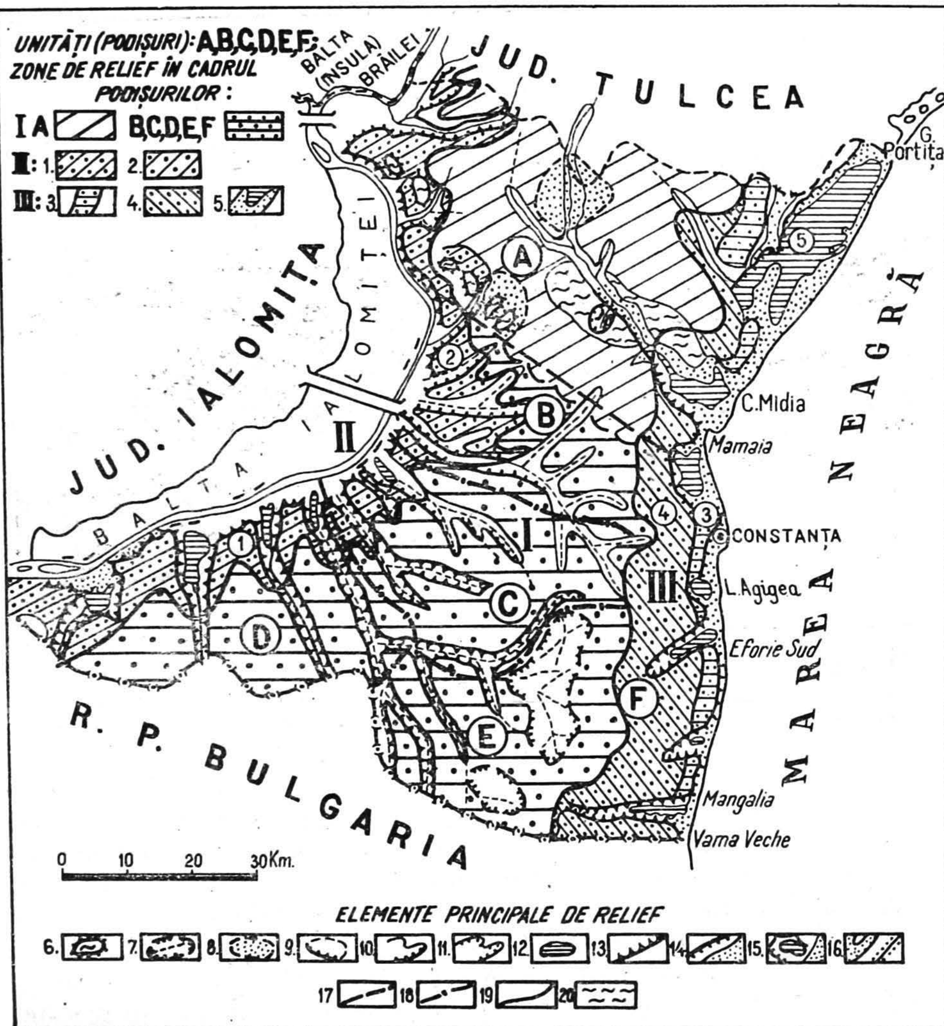
Podişul Casimcei are un relief destul de variat în direcţia nord-sud. Pe latura nordică se întîlnesc trei grupe de forme: dealuri de eroziune de 300—400 m înălţime, cunoscute sub numele de Munţii Dulgherului, dezvoltate pe şisturi cristaline; la sudul acestora urmează suprafeţe de eroziune, mai joase, pe şisturi verzi, presărate cu martori de eroziune; între aceste două grupe de forme se interpune un lanţ de mici depresiuni tectono-erozive de contact. Aceste trei grupe de forme reprezintă suprafeţe de eroziune cu valori altimetrice de 355, 265—355 şi 175—265 m, fiind cele mai vechi ca vîrstă de pe întinsul podişului. Pe teritoriul judeţului Constanţa se află, parţial, numai suprafaţa de 175—265 m, restul intrînd pe teritoriul judeţului Tulcea.

Fig. 1. — Unităţile, zonele şi formele principale ale reliefului teritoriului judeţului Constanţa.

Unităţi: *A*, Podişul Casimcei; *B*, Podişul Babadagului; *C*, Podişul Cobadin; *D*, Podişul Oltina; *E*, Podişul Negru Vodă; *F*, Podişul Topraisar.

Zone de relief: **I**, Zona interioară (centrală) formată din părţile mijlocii ale podişurilor de mai sus: *A*, pe şisturi verzi peneplenizate, dispuse în trepte, acoperite cu depozite de loess şi derivatele acestora; *B*, *C*, *D*, *E*, *F*, pe platforma dobrogeană (podişuri structurale sarmatice) acoperită cu loess; **II**, Zona teraselor de abraziune lacustră de pe latura dunăreană a podişurilor: *1*, terasa levantină; *2*, complexele de nivele de 35—55 şi 55—85 m, acoperite de depozite groase de loess; **III**, Zona teraselor de abraziune marină, de eroziune şi acumulări recente; *3*, complexul de nivele limanice; *4*, complexul de nivele de eroziune; *5*, treapta joasă a complexului lacustru Razelmul de sud.

Elemente principale de relief: *6*, martori de eroziune calcaroşi, cu suprafeţe structurale; *7*, polii, doline, văi seci, chei; *8*, depresiuni de eroziune; *9*, depresiuni de baraj carstic; *10*, văi asimetrice, cuestice, în şisturi verzi sau în placa sarmatică; *11*, văi simetrice, adînci, cu aspect de canion, în Dobrogea meridională; *12*, depresiuni-golfuri ocupate de limane fluviatile, pe latura dunăreană (Baciu, Vederoasa, Mîrleanu, Oltina, Bugeac); *13*, abrupturi calcaroase sau în loess; *14*, faleze marine actuale sculptate în placa sarmatică, calcare sau loess şi faleze lacustre actuale sculptate în şisturi verzi şi loess (în sectorul Razelm); *15*, limane fluvio-maritime şi lagune (complexul Razelm, Taşaul - Corbu, Siutghiol, Agigea, Techirghiol, Tatlageac, Mangalia) barate prin perisipuri cu plaje; *16*, acumulări recente la ţărm sau în luncile plate ale rîurilor; *17*, falia Capidava—Ovidiu; *18*, limita între podişurile componente teritoriului; *19*, limita dintre cele trei zone principale ale reliefului; *20*, podişuri structurale vechi.

UNITĂŢI (PODIŞURI): A,B,C,D,E,F;
ZONE DE RELIEF ÎN CADRUL PODIŞURILOR:
I A
B,C,D,E,F
II: 1. 2.
III: 3. 4. 5.
BALTA (INSULA) BRĂILEI
JUD. TULCEA
G. Portiţa
BALTA IALOMIŢEI
JUD. IALOMIŢA
C. Midia
Mamaia
CONSTANŢA
L. Agigea
Eforie Sud
Mangalia
Vama Veche
MAREA NEAGRĂ
R. P. BULGARIA
0 10 20 30 Km.
ELEMENTE PRINCIPALE DE RELIEF

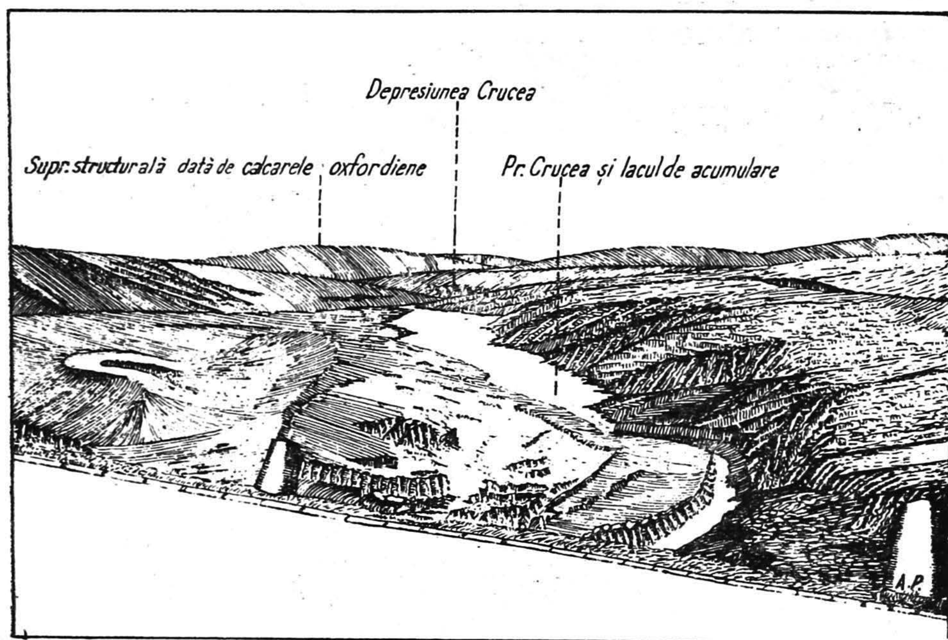

Fig. 2. — Partea nordică a depresiunii de baraj carstic Crucea. În prim plan, valea pîrîului cu același nume, transformată într-un lac de baraj ; în fund, suprafața structurală dată de calcarele oxfordiene (foto I. Rădulescu, desen A. Popescu).

În partea centrală a podișului, depozitele de loess mai groase acoperă un relief vechi de șisturi verzi puternic peneplenizate, care constituie suprafața de eroziune de 85—175 m. Această suprafață prezintă un relief ușor ondulat, presărat cu numeroși martori de eroziune.

În partea cea mai sudică a Podișului Casimcei, ca un accident în relief, cu consecințe și în peisajul geografic, se înscrie, ocupînd spații restrînse, relieful dezvoltat pe calcare jurasice și cretacice. Relieful calcaros apare în trei zone, și anume: Hîrșova—Topalu, de-a lungul Dunării, la vest de localitățile Stupina, Crucea, Gălbiori și între Mireasa și Capul Midia, de o parte și de alta a văii Casimcea, în cursul inferior al acesteia,

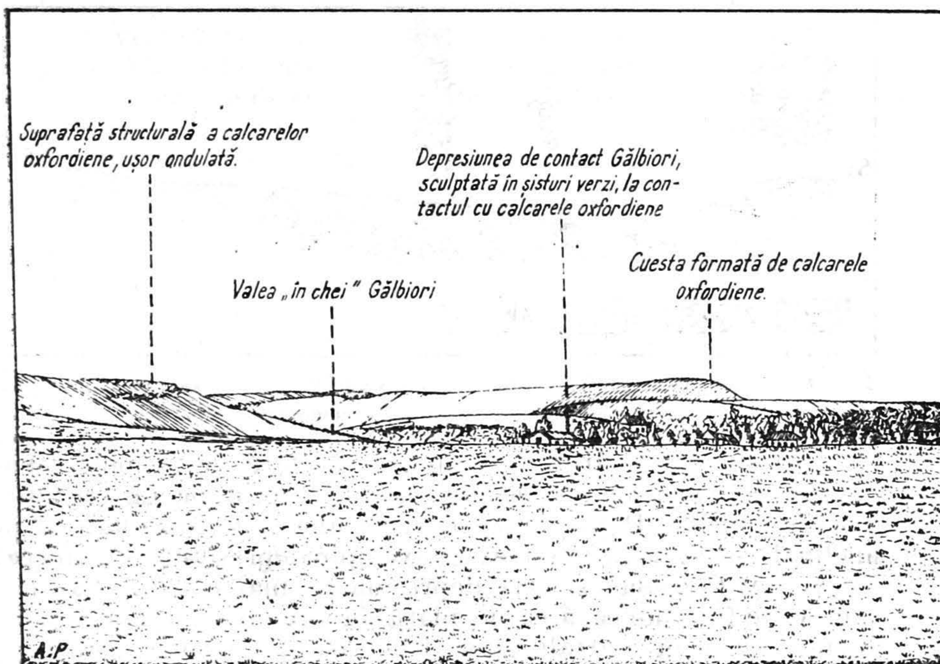

Fig. 3. — Depresiunea de contact Gălbiori.
Depresiunea este sculptată în şisturi verzi, la contactul cu calcarele oxfordiene, pe care s-a format o suprafaţă structurală uşor ondulată. Solurile bălane de pe fundul depresiunii sînt folosite pentru culturi cerealiere, pe cînd rendzinele de pe calcare sînt acoperite cu vegetaţie de stepă (foto I. Rădulescu, desen A. Popescu).

Pe acest relief s-au format o scoarţă de alterare şi eluvii calcaroase, iar între Hîrşova şi Gălbiori procesul de carstificare a dus la apariţia lapiezurilor, turnuleţelor, dolinelor, poliilor şi peşterilor de mici dimensiuni. În partea superioară a acestor înălţimi calcaroase se întîlnesc suprafeţe structurale, văi în chei (Mireasa, Şirtoman etc.), iar pe latura interioară relieful calcaros se termină prin cueste şi depresiuni de contact, de baraj carstic, nu prea extinse în suprafaţă, cum sînt : Stupina, Crucea, Gălbiori, Mireasa, Tîrguşor etc. (fig. 2 şi 3).

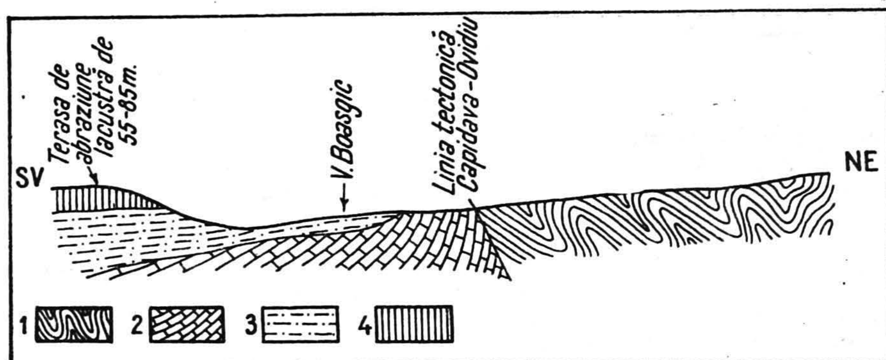

Fig. 4. — Profil geologic schematic în lungul văii Boasgic la sud de Bălţăgeşti. *1*, Şisturi verzi ; *2*, kimmeridgian ; *3*, apţian în facies continental-lacustru ; *4*, cuaternar.

În spaţiul Podişului Casimcei, în afară de formele reliefului major menţionate, se inserează depresiunile de eroziune şi văile rîurilor. Depresiunile de eroziune sînt cantonate şi în sinclinalele şisturilor verzi, ca de exemplu depresiunile Casimcea, Tariverde, Cogealac şi aria depresionară mai extinsă Pantelimon, care funcţionează ca o „piaţă de adunare a apelor" (confluenţa pîraielor Cartalului şi Rîmnicului cu rîul Casimcea).

Podişul Medgidiei, denumit Podişul Dorobanţu (P. C o t e ţ, 1955) sau Podişul Tortomanului (V. M i h ă i l e s c u, 1966), este cuprins între Podişul Casimcei la nord, numit Podişul Ulmetum de V. M i h ă i l e s c u (1966), şi valea Carasu la sud, fiind extins în direcţia est-vest, între cumpăna de apă spre mare şi valea Dunării, pe o zonă de circa 30 km.

Limita nordică, spre Casimcea, o constituie o zonă de tranziţie, lată de 2—3 km, unind movilele Măndaia, Bălţăgeşti, Mangaliei şi Tîrguşor. Din punct de vedere geologic, fundamentul acestui podiş este compus din şisturi verzi, peste care sînt formaţiuni mai tinere : jurasice, cretacice, eocene, tortoniene şi sarmaţiene. Depozitele de loess, la sud de zona de tranziţie, în Podişul Medgidiei, sînt mult mai groase decît la nord, în Podişul Casimcei (fig. 4). Limita sudică o constituie malul sudic, rîpos, al văii Carasu ; cea estică urmăreşte cumpăna de ape spre mare, iar cea vestică ajunge pînă la valea Dunării.

Relieful Podişului Medgidiei scade în altitudine de la

nord (120 m) la sud (în valea Carasu 9—10 m) şi de la est (54 m) la vest (12 m). Este podişul cu altitudinea cea mai redusă din ansamblul celor care constituie teritoriul judeţului Constanţa. În afară de aceste direcţii de scădere a altitudinilor, se observă şi o direcţie NE—SV, indicată de o serie de văi, printre care se numără Boasgic, Tortoman şi afluenţii de pe dreapta văii Carasu, între Poarta Albă şi Cernavoda.

Spre deosebire de Podişul Casimcei, reţeaua hidrografică din Podişul Medgidiei se dirijează spre Dunăre, în timp ce cumpăna principală de ape se apropie de mare.

Configuraţia reliefului se mai caracterizează printr-o mare fragmentare, datorită văilor cu fundul plat şi interfluviile cu aspect de dealuri uşor ondulate, ce coboară în pantă domoală spre culoarul Carasu. În plus, ca şi în spaţiul Podişului Casimcei, văile sînt asimetrice, avînd versantul stîng mai înalt, cu pantă mai mare (cuestic.)

Valea Carasu separă podişurile nordice de cele sudice de pe teritoriul judeţului Constanţa, fiind considerată de V. Mihăilescu (1966) ca o depresiune sinclinală. Este situată între cele două aripi ale platformei, către care acestea înclină în sens invers. Fundul acestui culoar depresionar, cu direcţie est-vest, are versanţi înalţi şi abrupţi din loess, în care-şi fac loc formele de şiroire şi sufoziune. Obîrşia văii, ca şi altitudinile cele mai mari, se găsesc foarte aproape de ţărmul mării. După unii cercetători mai vechi, această vale adîncă şi lată ar fi un vechi curs al Dunării.

Podişul Cobadin, situat între valea Carasu şi podişurile Oltina, Topraisar şi Negru Vodă, cu largă deschidere spre valea Dunării, ocupă mai ales obîrşia văilor ce se dirijează spre fluviu şi spre mare. Are un aspect tabular, cu altitudini cuprinse între 100 şi 150 m. În partea vestică domină Podişul Oltina, de care este despărţit prin valea Urluiei, cu circa 40—50 m. Partea vestică a acestui podiş are aspect deluros şi este fragmentată de văile unor rîuri mai mari, printre care se numără Baciu, Ivrinezu şi Peştera. Interfluviile au aspectul unor suprafeţe întinse şi uşor ondulate, lăţindu-se în direcţia sud-est şi crescînd în altitudine în direcţia contrară, ca urmare a mişcărilor de basculă (P. Coteţ, 1955).

Podişul Oltina este situat în partea cea mai sud-vestică a teritoriului judeţului Constanţa, între podişurile Cobadin, Negru Vodă, graniţa de stat cu R. P. Bulgaria şi valea Dunării.

Relieful este format din două trepte bine individualizate: de-a lungul Dunării — Dobrogea dunăreană de sud-vest, constituită din terasa levantină, iar la sud-estul acesteia — Podişul Oltina propriu-zis, cu altitudine medie de peste 170 m. Este fragmentat de văi adînci, care taie calcarele cretacice pînă la temelie; văile au versanţi abrupţi, sînt dispuse paralel, avînd direcţia SE—NV şi caracter de „văi în canion"; interfluviile, cu aspect de poduri întinse şi netede, fac din acesta un podiş tipic tabular (P. C o t e ţ, 1955).

Specific văilor din regiune este direcţia inversă de scurgere faţă de panta generală a podişului, ca urmare a originii lor (epigenetice iniţial, antecedente ulterior).

Podişul Topraisar, situat pe latura marină, se desfăşoară între podişurile vestice (Cobadin, Negru Vodă) şi ţărmul Mării Negre, între Constanţa şi valea Mangaliei, de la care spre sud se continuă cu Podişul Hagilar, ce se desfăşoară şi peste graniţă, pe teritoriul R. P. Bulgaria, cu aceleaşi caracteristici ale reliefului. Podişul corespunde, de fapt, cu zona litorală maritimă din acest sector al teritoriului judeţului.

Altitudinea podişului variază între 60 şi 100 m, iar suprafaţa sa este formată dintr-o serie de trepte de relief cu mici diferenţe altimetrice. Zona carstică de la Amzacea—Mereni, de pe latura vestică acestei unităţi de relief, este de asemeni caracteristică.

Podişul Negru Vodă, situat între podişurile Oltina, Cobadin, Topraisar şi graniţa cu R. P. Bulgaria, are ca parte centrală regiunea dintre cele două văi de obîrşie ale Urluiei.

Altitudinea acestei unităţi se menţine între 150 şi 180 m, fiind fragmentată de mai multe văi seci. Specific unităţii este relieful dezvoltat pe calcare barremiene şi sarmaţiene, de suprafaţă şi de adîncime. Carstul de suprafaţă se evidenţiază prin „văi seci în chei", depresiuni endoreice, polii, doline. Caracterul carstului sud-dobrogean, de un tip deosebit, cu numeroase şi variate forme, reprezintă o evoluţie întreruptă de sedimentare a depozitelor de loess şi loessoide. Aceste forme au fost

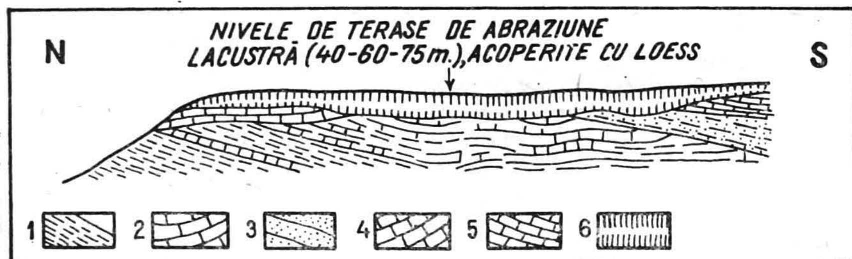

Fig. 5. — Profil geologic schematic în lungul malului Dunării la Cochirleni.
1, Hauterivian; *2*, barremian; *3*, albian; *4*, mediteraneean; *5*, sarmaţian, *6*, loess.

grupate în ultima vreme în două generaţii : o generaţie recentă, cu declivităţi accentuate, cu pachetele de calcare la zi şi în stare de alterare (doline la Plopeni, Şipote, lapiezuri la Olteni şi Negreşti, stîlpi şi coloane etc.), şi o generaţie destul de evoluată spre maturitate, de vîrstă anteloessiană, cu declivităţile estompate de o pătură continuă de loess (poliile de la Negru Vodă, Urluia, Lespezi etc.); carstul de adîncime se caracterizează, pe de altă parte, printr-o reţea hidrografică subterană cu direcţia de scurgere nedefinită, prin peşteri mici inactive, uscate, sorburi etc. (fig. 5).

Zona marginală dunăreană, reprezentată prin terase de abraziune lacustră şi fluviatilă, este de fapt partea vestică a podişurilor Casimcei, Medgidiei, Cobadin şi Oltina.

De această zonă s-au ocupat o serie de geografi, ca : C. Brătescu (1928, *a*, *b*), V. Mihăilescu (1966), P. Coteţ (1955, 1969), I. Rădulescu (1965), M. Iancu şi Sofia Iana (1969) şi alţii. V. Mihăilescu (1966) denumeşte această zonă, pe sectoare, Prispa Dăenilor şi Prispa Hîrşovei (în sectorul podişurilor Casimcei şi Medgidiei) şi Platforma litorală levantină (în sectorul podişurilor Cobadin şi Oltina). Pe de altă parte, M. Iancu şi Iana Sofia (1969) prelungesc terasa levantină, analizată de C. Brătescu, spre nord, pînă la Hîrşova.

În sectorul podişurilor Casimcei şi Medgidiei, această zonă, mai degrabă complex de nivele geomorfologice, este cuprinsă

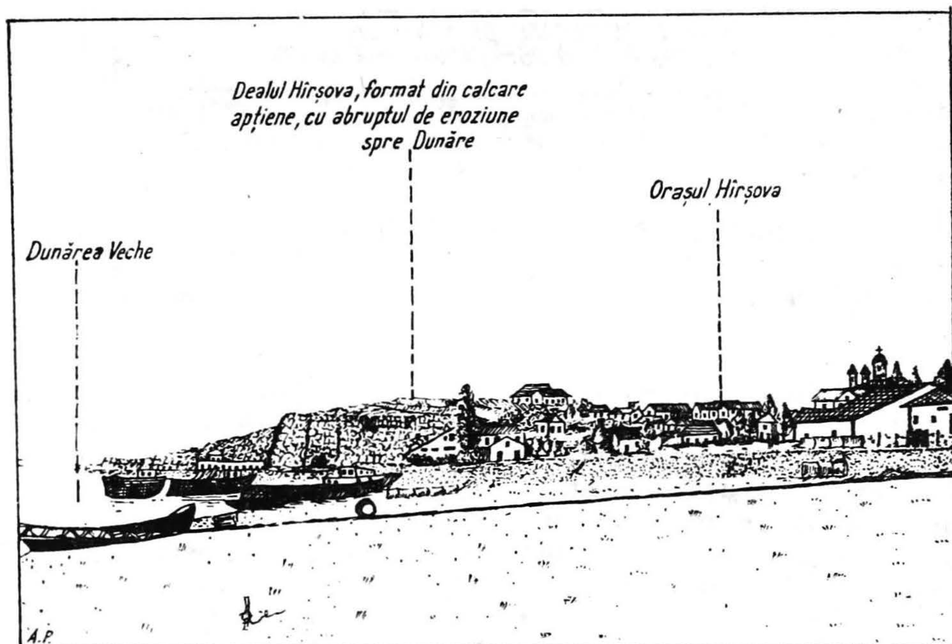

Fig. 6. — Calcarele apţiene de la Hîrşova, sub formă de abrupt de eroziune spre Dunăre.
Abruptul prezintă aspect de deal cu forme rotunjite, face parte din terasa de abraziune lacustră de 35—55 m, dominînd Balta Ialomiţei (foto I. Rădulescu, desen A. Popescu).

între bălţile Brăilei şi Ialomiţei la vest şi treapta de eroziune de 85—175 m a Casimcei inferioare în est, avînd o lăţime de 7—8 km la nord de Hîrşova şi de 10 km pe aliniamentul acestui oraş (fig. 6).

Relieful, în sectorul menţionat, este constituit din două trepte principale (35—55 şi 55—85 m), corespunzătoare teraselor de abraziune lacustră, create la sfîrşitul pliocenului. Pe treapta cea mai joasă apar local trei nivele: 10—20, 20—35 şi 35—55 m. În pleistocen, aceste trepte au fost acoperite cu depozite friabile, care au grosimi mari (70 m la Saraiu, pe Topolog, 18 m la Tichileşti etc.).

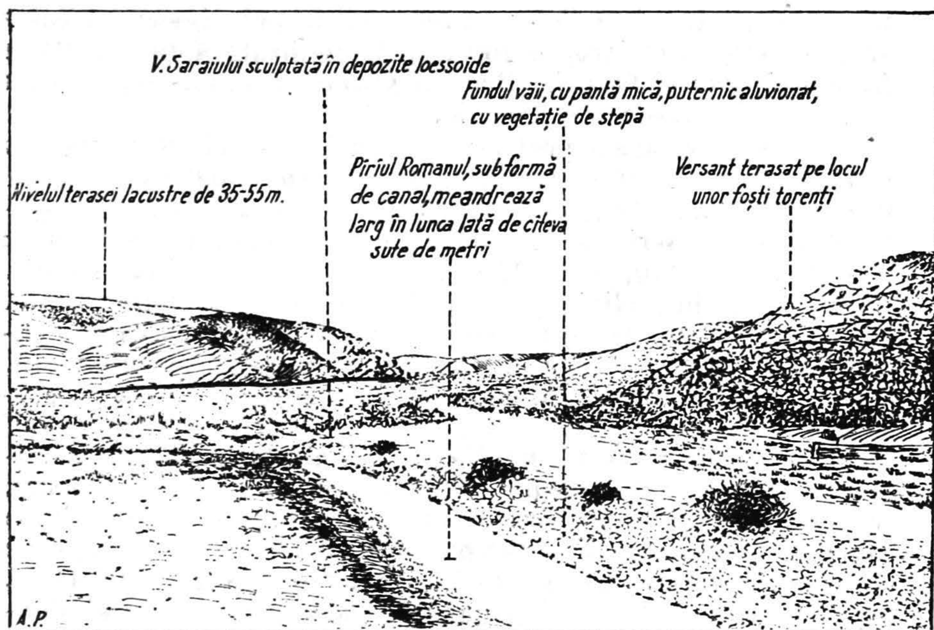

Fig. 7. — Valea Topologului (Saraiului) spre vărsarea în Dunăre. Valea are aspect de canion, albia minoră meandrează puternic în lunca lată, colmatată şi cu pantă redusă. Pe versantul stîng se observă terasări recente pentru culturi de viţă de vie, pe locul unor foşti torenţi (foto I. Rădulescu, desen A. Popescu).

Complexul de trepte de relief este traversat de văi adînci, late, cu fundul plat, puternic aluvionate în holocen. Ca origine sînt văi longitudinale (sinclinale), asimetrice, cu versanţii sudici cuestici, acoperiţi cu groase depozite de pantă. Toate aceste văi sînt tributare Dunării (Valea Viilor, la nord şi la sud de Dăeni, văile Topologului, Tichileştilor, Stupinei, Crucii etc.). Sectoarele inferioare ale unora dintre aceste văi se lărgesc mult, sub formă de golfuri ce debuşează în valea Dunării, aşa cum este cazul văii Topologului (fig. 7).

În sectorul următor, între valea Carasu şi graniţa cu R. P. Bulgaria, relieful este reprezentat de o treaptă limanică, lacustră, de abraziune. În partea sudică a sectorului se evidenţiază platforma litorală levantină (C. Brătescu, 1928 *a*), ridicată

pe verticală de mişcările ce au avut loc în postpliocen. Aceasta are aspectul unei trepte bine individualizate faţă de Balta Ialomiţei, dar şi faţă de Podişul Oltina din sud-est, cu care se continuă în această direcţie.

Platforma are aspect colinar, cu interfluvii ce se menţin la altitudinea de 100—130 m, înguste, tentaculare şi puternic fragmentate de văi torenţiale. Se disting şi aici, ca şi în sectorul nordic, o serie de nivele cu diferenţe altitudinale reduse: 90—100, 105—110, 115—125 m (M. Iancu, Sofia Iana, 1969). Treptele înclină spre Dunăre şi sînt considerate de V. Mihăilescu (1966) nivele de abraziune ale lacului pliocen-cuaternar. Suprafaţa treptelor se prezintă uşor ondulată, acestea fiind acoperite cu depozite loessoide de 30—40 m grosime.

Ca şi în sectorul nordic, aici s-au format depresiuni-golfuri în care sînt cantonate limane fluviatile. Aceste limane, ca formă, prezintă aspecte diferite: văi puternic meandrate (limanul Vederoasa), văi alungite, datorită formării lor la gurile de vărsare în Dunăre a rîurilor (limanele Baciu, Cochirleni, Seimeni etc.), forme oval-poligonale (lacul Bugeac), oval-alungite (lacul Mîrleanu), oval-circulare (lacul Oltina).

În cadrul cuvetelor limanice se păstrează umeri de terasă, sculptaţi, în funcţie de altitudine, de abraziunea lacustră sau de eroziunea fluviatilă.

Zona litoralului maritim, reprezentată prin terasele de abraziune marină şi de eroziune, se desfăşoară între limita nordică şi cea sudică a judeţului.

Această zonă a constituit obiectul cercetării mai multor geografi: C. Brătescu (1928 *a*), V. Mihăilescu (1966), N. Orghidan (1962—1963), P. Coteţ (1955, 1969), M. Iancu (1966), I. Rădulescu (1965) etc.

V. Mihăilescu (1966) denumeşte această unitate de relief litoral, pe sectoare, astfel: Prispa Hamangia, în sectorul podişurilor Babadag şi Casimcea nordică, Prispa Fîntînele, în sud-estul Podişului Casimcei, Podişul litoralului, între Taşaul şi limita sudică a judeţului, corespunzător Podişului Topraişar şi zonei Mangalia.

În sectorul Podişului Casimcei, treapta maritimă este situată între podişul propriu-zis şi ţărmul Mării Negre. Lăţimea sa variază între 5—8 şi 15 km în partea nordică, atingînd o valoare maximă (20 km) în partea centrală, pe aliniamentul Tariverde—Chituc. Această limită vestică este marcată prin denivelări, clar exprimate, între terasa de abraziune marină de 55—85 m şi suprafaţa de eroziune de 85—175 m. Limita estică, în acest sector al Podişului Casimcei, este formată din perisipul care separă complexul lacustru Taşaul—Corbu de apele marine, continuat spre nord de grindul Chitucului pînă la gura Portiţa, care la rîndul său separă complexul lacustru Razelm—Sinoe de Marea Neagră.

Partea cea mai estică a sectorului constituie treapta coborîtă a Podişului Casimcei, unde s-au instalat, în anumite condiţii, complexele lacustre Razelm — Sinoe şi Taşaul — Corbu.

Pe această treaptă joasă se întîlnesc două tipuri genetice de relief : forme de eroziune marină (faleze marine vechi, insule tectono-abrazive, faleze marine actuale) şi lacustră (faleze actuale, sculptate în depozite loessoide, calcare şi şisturi verzi) şi forme de acumulare marină şi lacustră (cordoane litorale sau perisipuri şi trepte joase, inundabile). Toată această gamă de forme este de dată recentă (holocen).

Relieful caracteristic acestei trepte joase s-a format şi dezvoltat în condiţiile mişcărilor epirogenice negative holocene, a oscilaţiilor de nivel ale apelor Mării Negre şi a acţiunii de transport şi depunere a curentului costal (litoral).

Treapta următoare a acestui sector, mai vestică, este constituită din cele două complexe de terase de abraziune marină, de 35—55 şi de 55—85 m, care, privite de la cetatea Istria, apar ca nişte poduri netede sau uşor ondulate, presărate cu martori de eroziune, cu pante domoale din şisturi verzi mai dure la eroziune. Aceste trepte de abraziune marină sînt acoperite cu aceeaşi cuvertură de depozite de loess, dar mai puţin groase ca în apropiere de Dunăre, pe terasele de abraziune lacustră.

În ceea ce priveşte vîrsta acestor terase de abraziune marină se pare că au fost sculptate la sfîrşitul pliocenului

pe verticală de mişcările ce au avut loc în postpliocen. Aceasta are aspectul unei trepte bine individualizate faţă de Balta Ialomiţei, dar şi faţă de Podişul Oltina din sud-est, cu care se continuă în această direcţie.

Platforma are aspect colinar, cu interfluvii ce se menţin la altitudinea de 100—130 m, înguste, tentaculare şi puternic fragmentate de văi torenţiale. Se disting şi aici, ca şi în sectorul nordic, o serie de nivele cu diferenţe altitudinale reduse: 90—100, 105—110, 115—125 m (M. Iancu, Sofia Iana, 1969). Treptele înclină spre Dunăre şi sînt considerate de V. Mihăilescu (1966) nivele de abraziune ale lacului pliocen-cuaternar. Suprafaţa treptelor se prezintă uşor ondulată, acestea fiind acoperite cu depozite loessoide de 30—40 m grosime.

Ca şi în sectorul nordic, aici s-au format depresiuni-golfuri în care sînt cantonate limane fluviatile. Aceste limane, ca formă, prezintă aspecte diferite: văi puternic meandrate (limanul Vederoasa), văi alungite, datorită formării lor la gurile de vărsare în Dunăre a rîurilor (limanele Baciu, Cochirleni, Seimeni etc.), forme oval-poligonale (lacul Bugeac), oval-alungite (lacul Mîrleanu), oval-circulare (lacul Oltina).

În cadrul cuvetelor limanice se păstrează umeri de terasă, sculptaţi, în funcţie de altitudine, de abraziunea lacustră sau de eroziunea fluviatilă.

Zona litoralului maritim, reprezentată prin terasele de abraziune marină şi de eroziune, se desfăşoară între limita nordică şi cea sudică a judeţului.

Această zonă a constituit obiectul cercetării mai multor geografi: C. Brătescu (1928 *a*), V. Mihăilescu (1966), N. Orghidan (1962—1963), P. Coteţ (1955, 1969), M. Iancu (1966), I. Rădulescu (1965) etc.

V. Mihăilescu (1966) denumeşte această unitate de relief litoral, pe sectoare, astfel: Prispa Hamangia, în sectorul podişurilor Babadag şi Casimcea nordică, Prispa Fîntînele, în sud-estul Podişului Casimcei, Podişul litoralului, între Taşaul şi limita sudică a judeţului, corespunzător Podişului Topraisar şi zonei Mangalia.

În sectorul Podişului Casimcei, treapta maritimă este situată între podişul propriu-zis şi ţărmul Mării Negre. Lăţimea sa variază între 5—8 şi 15 km în partea nordică, atingînd o valoare maximă (20 km) în partea centrală, pe aliniamentul Tariverde—Chituc. Această limită vestică este marcată prin denivelări, clar exprimate, între terasa de abraziune marină de 55—85 m şi suprafaţa de eroziune de 85—175 m. Limita estică, în acest sector al Podişului Casimcei, este formată din perisipul care separă complexul lacustru Taşaul—Corbu de apele marine, continuat spre nord de grindul Chitucului pînă la gura Portiţa, care la rîndul său separă complexul lacustru Razelm—Sinoe de Marea Neagră.

Partea cea mai estică a sectorului constituie treapta coborîtă a Podişului Casimcei, unde s-au instalat, în anumite condiţii, complexele lacustre Razelm — Sinoe şi Taşaul — Corbu.

Pe această treaptă joasă se întîlnesc două tipuri genetice de relief : forme de eroziune marină (faleze marine vechi, insule tectono-abrazive, faleze marine actuale) şi lacustră (faleze actuale, sculptate în depozite loessoide, calcare şi şisturi verzi) şi forme de acumulare marină şi lacustră (cordoane litorale sau perisipuri şi trepte joase, inundabile). Toată această gamă de forme este de dată recentă (holocen).

Relieful caracteristic acestei trepte joase s-a format şi dezvoltat în condiţiile mişcărilor epirogenice negative holocene, a oscilaţiilor de nivel ale apelor Mării Negre şi a acţiunii de transport şi depunere a curentului costal (litoral).

Treapta următoare a acestui sector, mai vestică, este constituită din cele două complexe de terase de abraziune marină, de 35—55 şi de 55—85 m, care, privite de la cetatea Istria, apar ca nişte poduri netede sau uşor ondulate, presărate cu martori de eroziune, cu pante domoale din şisturi verzi mai dure la eroziune. Aceste trepte de abraziune marină sînt acoperite cu aceeaşi cuvertură de depozite de loess, dar mai puţin groase ca în apropiere de Dunăre, pe terasele de abraziune lacustră.

În ceea ce priveşte vîrsta acestor terase de abraziune marină se pare că au fost sculptate la sfîrşitul pliocenului

superior (în perioadele guriană și ceaudiană), în condițiile ridicărilor pe verticală, de amplitudine egală, a întregului soclu dobrogean și a variațiilor de nivel ale apelor Mării Negre.

În sectorul podișurilor Medgidiei și Topraisarului, între limitele de nord și de sud menționate (complexul Tașaul — Corbu și granița cu R. P. Bulgaria), litoralul mării constituie o treaptă aparte a reliefului județului Constanța, avînd o lățime de 10—12 km. El poate fi considerat ca o treaptă intermediară între platforma continentală acoperită de apele Mării Negre și treapta mai înaltă a podișurilor interioare (Medgidiei și Topraisarului), caracterizate printr-un relief cu aspect tabular, puțin fragmentat și acoperit cu o cuvertură subțire de loess.

Limita vestică a treptei litorale, de fapt complex de nivele de relief, este considerată de unii cercetători pînă la izohipsa de 60 m altitudine, ulterior pînă la cea de 100 m (P. C o t e ț, 1955, 1969). Considerăm că, din punct de vedere geomorfologic, limita poate fi o zonă de tranziție cuprinsă între 85 și 110 m altitudine, deci o zonă de trecere de la litoral către podișurile interioare, unde relieful, așa după cum s-a arătat, are aspect tabular (fragmentarea pe orizontală și în adîncime este extrem de redusă), posedă martori de eroziune, ca și treptele superioare ale zonei litorale, iar depozitele de loess sînt relativ subțiri.

Zona litorală se compune din cinci complexe de nivele, și anume: nivelul de 5—15 m, discontinuu, de-a lungul țărmului, format ca urmare a retragerii liniei țărmului spre vest în condițiile mișcărilor epirogenice negative și a eustatismului pozitiv din holocen; complexul următor, de 20—30 m, are continuitate, înaintînd în unele locuri pînă la faleză și pătrunzînd mult în interior, ca o treaptă distinctă în jurul limanelor și lagunelor, avînd lățime mai mare decît primul complex; complexul de 35—45 m este și el de asemenea continuu, foarte sinuos, constituind o treaptă bine distinctă, mai lată decît cele anterioare, înconjurînd limanele și lagunele maritime; complexul de 50—65 m, cel mai dezvoltat dintre toate, are aceeași dispunere sinuoasă, iar lățimea sa variază de la 500 m la 4—5 km;

complexul de 70—85 m, cel mai înalt, situat la contactul cu podişurile interioare, are continuitate între cele două limite.

Aceste complexe sînt sculptate în depozite sarmaţiene, care au suferit o largă boltire, pe linia Medgidia — Dumbrăveni, în levantin — cuaternar. Pe fondul acestei structuri majore au fost remarcate slabe ondulări secundare ale plăcii sarmatice, nişte false sinclinale şi anticlinale, mai evidente în faleza Mării Negre.

Caracteristic este şi faptul că aceste cinci nivele geomorfologice sînt acoperite de depozite de loess, mai groase pe complexele inferioare şi mai subţiri pe cele superioare, în timp ce versanţii sînt înecaţi în depozite derivate din acestea.

După altitudine, grad de fragmentare şi existenţa cuvetelor lacustre (limane fluvio-maritime şi lagune), complexele de nivele componente reliefului zonei litorale pot fi grupate astfel :

— Grupa complexelor limanice, formată din primele trei nivele, mai joase, caracterizate prin cuvete limanice şi lagunare, grad mai mare de fragmentare, altitudine mai redusă faţă de nivelul mării, prin faleze, perisipuri, văi de rîuri adîncite sub formă de meandre încătuşate, plaje etc.

— Grupa complexelor vest-limanice, formată din ultimele două complexe, mai înalte, cu fragmentare mai redusă, interfluvii cu aspect de poduri netede, presărate cu martori de eroziune sau movile antropice, văi de rîuri uscate şi evazate, depozite subţiri de loess.

În timp ce între complexele de nivele diferenţele de altitudine sînt greu sesizabile în relief din cauza estompării lor prin depozitele de loess, între cele două grupe de complexe denivelările sînt evidente şi—se pare—că se datoresc liniei de falie Mangalia — Tulcea.

În ceea ce priveşte originea, dezvoltarea şi vîrsta complexelor de nivele, în literatura de specialitate sînt puţine indicaţii. C. Brătescu arată că la est de flexura Mangalia—Tulcea s-au format văi cu nivele etajate de eroziune, a căror vîrstă rămîne a fi determinată ; P. Coteţ (1955) le consideră a fi tot trepte de eroziune, fără a preciza vîrsta lor. C. Brătescu

vorbeşte şi de o serie de terase cuaternare la ţărm, de 5—8 m, care se înscriu în jurul principalelor limane (Taşaul, Mangalia).

În legătură cu vîrsta, cu toată lipsa depozitelor intermediare dintre sarmaţian şi cuaternar, credem că se pot face unele paralelizări cu vîrsta unor trepte asemănătoare de pe latura marină a teritoriului R. P. Bulgaria. Astfel, treapta de 85—110 m, ce formează zona-limită între litoral şi podişurile interioare, ar corespunde nivelului Keremitlik, de 100—150 m, situat ca o prispă la Kamciska Planina. Cu alte cuvinte, vîrsta acestei trepte pe teritoriul nostru ar fi post-sarmatic inferior sau chiar pontic. Treapta formată din complexul de 70—85 m se întîlneşte pe teritoriul Bulgariei la Devnia, Provadia, cu altitudine de 60—80 m, fiind socotită de vîrstă pliocenă, întrucît taie depozitele miocene; cea de 50—65 m poate fi considerată şi mai recentă, datînd de la sfîrşitul pliocenului şi începutul cuaternarului. Treapta complexelor limanice corespunde nivelului Varna sau al teraselor de abraziune marină din cuaternarul mediu, determinat pe cale paleontologică.

După succinta prezentare a reliefului specific treptelor componente ale teritoriului judeţului Constanţa, pentru a avea o imagine completă, considerăm că sînt necesare şi cîteva aspecte privind reţeaua văilor ce fragmentează teritoriul, cu totul specifică faţă de văile din alte judeţe ale ţării:

—Pe latura dunăreană, văile sînt orientate NE—SV în sectorul nordic, E—V în sectorul central şi SE—NV în sectorul sudic; pe latura litorală, direcţia acestora este NV—SE în primul sector şi V—E în al doilea.

— Cumpăna principală de ape se apropie de Dunăre în sectorul nordic şi de ţărmul mării în cel central şi sudic.

— Caracterul văilor din regiunea de orogen, în spaţiul Podişului Casimcei, este diferit de cel al văilor din regiunea de platformă. Astfel, în Podişul Casimcei reţeaua văilor are o dispunere divergentă ca urmare a ridicării pe verticală a părţii nordice a unităţii. Văile sînt evazate în cursul lor superior şi se adîncesc mult în cursul mijlociu şi inferior, unde se şi lăr-

gesc apreciabil, avînd fundul puternic aluvionat. Tăind sinclinale şi anticlinale de şisturi verzi, se explică îngustimea acestora, aspectul de „văi în chei", separate prin sectoare cu depresiuni de eroziune; văile sînt transversale în jumătatea superioară a cursului; în cursul mijlociu şi inferior devin asimetrice, cu versantul sudic cuestic, sculptat în şisturi verzi. Tot în sectorul sudic, văile – altădată locuri de păşunat, iar în prezent terenuri fertile pentru culturi de cereale şi legume, adesea pe bază de irigaţii – sînt puternic aluvionate, iar local sînt cunoscute sub denumirea de „ceaire". Printre cele mai importante văi care prezintă aceste caracteristici se numără: Casimcea, Săruri, Nuntaşi (pe latura marină), Topolog-Saraiu, Cichirgeaua, Valea Viilor ş.a. (pe latura dunăreană); prima categorie debuşează în complexele lacustre Razelmul de sud şi Taşaul – Corbu, iar cea de-a doua în Dunăre.

– Pe latura sudică a Podişului Casimcei, unde apar pachete groase de calcare, văile iau aspectul de chei, aşa cum sînt văile Casimcei, Crucii, Stupinei etc.

– În regiunea de platformă, văile sînt în general simetrice, evazate în cursul lor superior, iar în cel mijlociu şi inferior strîmte, adînci, cu versanţii abrupţi şi meandre adîncite, aproape lipsite de ape permanente, terminîndu-se prin guri lărgite sub formă de depresiuni, unde sînt cantonate limane fluviatile sau limane fluvio-maritime şi lagune; treptele din profilul lor longitudinal arată că au existat întreruperi în evoluţie (P. C o t e ţ, 1955). Se pare, totodată, că sistemul de văi pe de latura dunăreană a regiunii de platformă s-a format sub impulsul neotectonicii, manifestată prin mişcări epirogenice cuaternare, care au avut ca urmare răsturnarea profilului morfologic de la vest la est, în sens contrar înclinării stratelor, şi formarea de văi în canion, cu caracter epigenetic iniţial şi antecedent ulterior. Pe latura dunăreană, printre cele mai importante se numără Canaraua Fetii, Sevendic – Vederoasa, Baciului, Ivrinezu etc., iar pe latura marină Techirghiol, Tatlageac şi Mangalia. Acestea prezintă caractere asemănătoare, debuşînd tot în limane fluvio-maritime.

RESURSELE SUBSOLULUI

Zona de orogen a şisturilor verzi, mai restrînsă, şi cea de platformă a Dobrogii meridionale, mai extinsă, pe care se suprapune teritoriul judeţului Constanţa, ca urmare a mişcărilor epirogenice pozitive şi negative şi a transgresiunilor şi regresiunilor marine ce au avut loc în erele şi perioadele geologice scurse, explică formarea unor materiale utile în subsolul acestuia.

De la început este de remarcat faptul că cele mai importante resurse de subsol sînt rocile comune, utilizate în măsură apreciabilă ca piatră de construcţie, pentru pavaj şi ornamente. În afară de rocile comune se mai întîlnesc zăcăminte de minereuri, precum şi ape mineralizate, deosebit de importante pentru tratamente medicale, recunoscute şi peste hotare pentru calităţile lor terapeutice (fig. 8).

Rocile comune în judeţul Constanţa, utilizate mai ales în scopurile amintite, sînt reprezentate prin şisturi verzi, calcare, argile etc.

Şisturile verzi şi cuarţitele constituie piatra corespunzătoare pentru pavatul şoselelor şi se exploatează într-o serie de cariere, printre care se numără cele de la Istria, Mihai Viteazu, Pantelimon şi Fîntînele (fig. 9).

— Calcarele jurasice se exploatează pretutindeni unde apar, fiind folosite, aşa cum s-a arătat, la construcţii şi şosele, ca piatră de var sau pentru fabricile de ciment; cele cretacice, pentru construcţii, şosele şi fabricile de ciment. Calcarele eocene, o excelentă piatră de construcţie de culoare albă, compactă, se extrag în lespezi mari şi se fasonează cu uşurinţă; sînt cunoscute de localnici sub numele de „piatră de Enişenlia", după denumirea văii în care se întîlnesc depozitele. Creta

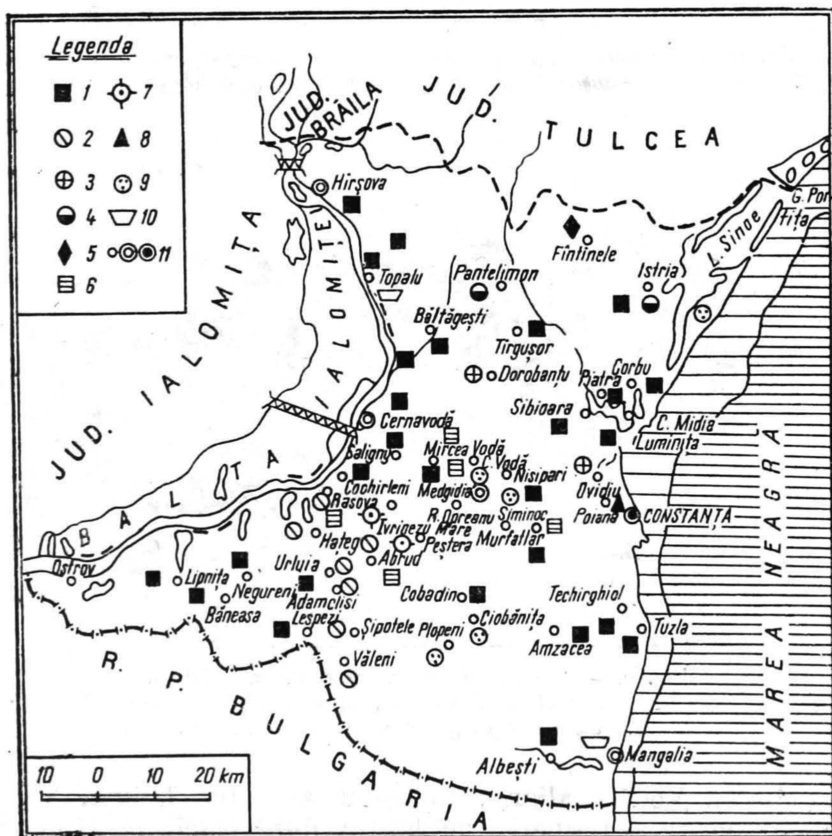

Fig. 8. — Resursele subsolului teritoriului județului Constanța.

1, Calcare (jurasice, cretacice, eocene, cretă senoniană, gresii și calcare sarmațiene); *2*, diatomite; *3*, dolomite; *4*, șisturi verzi; *5*, cuarțite; *6*, argile caolinoase; *7*, fosforite; *8*, fier; *9*, nisipuri (glauconitice, titanifere, nisipuri roșii și cuarțoase); *10*, ape mineralizate; *11*, localități.

senoniană este folosită la fabricarea cimentului, iar înainte de fabricarea din gips a cretei pentru scris se exploata și în acest scop. Gresiile și calcarele sarmațiene se extrag mai ales pentru construcții țărănești.

Principalele cariere de unde se exploatează aceste calcare sînt : în partea interioară (centrală) a județului, la Tîrgu-

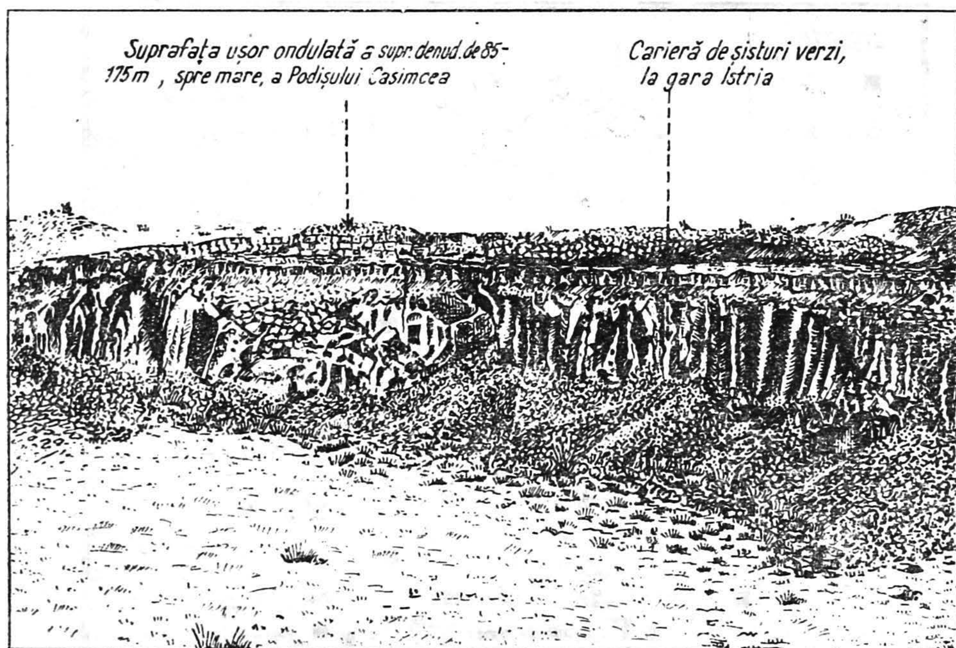

Fig. 9. — Carieră de şisturi verzi la gara Istria.
Se observă nivelul suprafeţei de denudaţie, spre mare, de 85—175 m (foto I. Rădulescu desen A. Popescu).

şor, Mircea Vodă, Saligny, Medgidia, Cobadin, Urluia, Negureni, Băneasa şi Lespezi; pe latura dunăreană, la Hîrşova, Ciobanu, Topalu, Băltăgeşti, Cernavoda, Cochirleni şi Lipniţa; pe latura marină, la Istria, Sibioara (şisturi verzi), Corbu, Piatra, Luminiţa, Techirghiol, Tuzla, Amzacea şi Albeşti, iar creta senoniană la Murfatlar, Medgidia şi Nazarcea.

Zăcămintul de calcar de la Corbu, de vîrstă jurasică, se situează la nord de limanul fluvio-maritim Taşaul, înaintînd spre est pînă la limanul Corbu. Este puternic fisurat, uşor cutat şi cu o grosime de peste 50 m. Se exploatează din cele trei cariere menţionate (Corbu, Piatra şi Luminiţa), fiind folosit la rafinarea zahărului (pentru fabricile din Giurgiu

şi Roman), precum şi la producerea mozaicului granulat şi a calcarului furajer.

Zăcămîntul din perimetrul dealurilor Celea Mare şi Celea Mică, din apropierea Hîrşovei, conţine calcare de culoare alb-gălbuie-cafenie, compacte şi dure, care sînt folosite numai la drumuri şi construcţii.

— Diatomitele, sub formă de intercalaţii, se întîlnesc în rocile sarmaţiene din sud-vestul judeţului şi constituie cel mai mare zăcămînt de acest gen din ţară, situat pe teritoriul localităţilor Adamclisi, Şipotele, Zorile, Văleni, Urluia, Abrud, Haţeg şi Rasova. Zăcămîntul este de calitate superioară, uşor de exploatat, iar orizontul productiv este format din diatomit, lentile de calcare şi argile bentonice. Diatomitul preparat are numeroase întrebuinţări în industrie, în special în industria chimică, şi se prevede ca în timpul cel mai scurt să fie pus în valoare (Z. Albu, I. Petrescu-Burloiu, 1969), exploatîndu-se la Adamclisi în subteran şi la Urluia în carieră.

— Dolomitul cu calităţi industriale se găseşte în formaţiunile jurasice de pe teritoriul judeţului, cel mai important fiind depozitul de la Ovidiu şi cel de la Dorobanţu. În prezent, exploatarea se face în carieră, pentru nevoile de construcţii locale.

— Argila caolinoasă se întîlneşte în apţian, în perimetrul următoarelor localităţi: Mircea Vodă, Medgidia, Ţibrinu, Tortoman, Cuza Vodă, Murfatlar, Haţeg, Abrud etc. Are culoare albă, galbenă, roză sau neagră, atinge în unele locuri grosimi de peste 30 m, fiind folosită în industria chimică, a materialelor de construcţii etc.

— Nisipurile glauconitice şi cuarţoase se exploatează de la localitatea Remus Opreanu, stratul avînd circa 7 m grosime, iar produsul fiind utilizat în metalurgie. Nisipul roşu de Siminoc, din apropiere de Murfatlar, este folosit în turnătorie; cele titanice se întîlnesc în regiunea grindului Chituc, nefiind încă puse în valoare. Nisipurile cuarţoase de la Cuza Vodă şi Medgidia pot prezenta interes regional, fiind bune pentru fabricarea sticlei; aceleaşi nisipuri se mai întîlnesc la Ciobăniţa şi Plopeni.

Fosforitele, prin rezervele cunoscute pînă acum, se găsesc în cantităţi reduse şi se întîlnesc la Peştera şi Ivrinezu. Zăcămîntul de roci fosfatice, situat în conglomeratele din baza cenomanianului, se pare că este de calitate inferioară (Z. Albu, I. Petrescu-Burloiu, 1969).

Zăcămîntul de minereu de fier de la Palazu Mare, din apropiere de Constanţa, a fost descoperit prin lucrări de prospecţiune magnetică, fiind explorat apoi prin foraje adînci. În urma acestor cercetări s-a constatat că sub calcarele jurasice se află şisturi cristaline situate la o adîncime de pînă la 1 000 m, cu un conţinut relativ sărac de fier (concentraţie 25%) (N. Oncescu, 1959).

Apele mineralizate se întîlnesc pe teritoriul judeţului Constanţa în localităţile Topalu şi Vadu Oii, pe malul Dunării, şi la Mangalia, pe ţărmul mării. Balneologic, trebuie amintite limanele fluvio-maritime din apropierea mării, care au ape sărate şi nămoluri terapeutice, cum sînt Techirghiol şi Nuntaşi, ultimul fiind mai puţin valorificat.

Avînd în vedere resursele subsolului judeţului, se impune, în viitorul apropiat, valorificarea lor maximă pentru dezvoltarea industriei atît pe plan local, cît şi pe plan naţional.

CLIMA

Pe fondul general al climatului temperat continental, clima Dobrogii şi, respectiv, a judeţului Constanţa prezintă anumite particularităţi, legate de poziţia geografică (între bălţile şi Delta Dunării în vest şi nord şi Marea Neagră în est) şi de componentele fizico-geografice ale teritoriului.

Factorii radiativi, ca şi cei geografici, influenţează clima teritoriului. Astfel, radiaţia este diferenţiată, în sensul că durata de strălucire a soarelui este mai mare în partea sudică a judeţului decît în cea nordică. Din calculele efectuate (Şt. M. Stoenescu, 1958), din datele actinometrice determinate rezultă că aceasta variază în direcţia sud-nord şi vest-est, în funcţie de diversitatea complexului de condiţii fizico-geografice. În decembrie—ianuarie, cînd zilele sînt mai scurte, energia solară este redusă. Aceasta se intensifică în mai—septembrie, cînd zilele sînt mai lungi, valorile maxime înregistrîndu-se în zona litorală, unde predomină timpul senin. În ceea ce priveşte nebulozitatea, tot din calcularea mediilor pe baza datelor înregistrate la staţii, rezultă că aceasta este mai accentuată iarna pe latura marină, scăzînd în partea centrală a teritoriului. Vara situaţia este inversă, şi anume : nebulozitate mai redusă pe latura marină şi dunăreană şi mai accentuată în partea nordică şi sud-vestică, fapt explicat de existenţa pădurilor şi de gradul mai mare de continentalism în partea centrală, stepică.

Factorii dinamici, legaţi de cei geografici şi radiativi, contribuie la explicarea climei acestui judeţ. În primul rînd, circulaţia generală atmosferică influenţează puternic clima provinciei noastre maritime. Astfel, vara, cînd anticiclonul Azorelor pătrunde în Mediterană, teritoriul judeţului este invadat de aer tropical nord-african, care aduce timp senin, secetă şi ridicarea temperaturii. Tot pe timp de vară, masele de aer siberian, în deplasarea lor spre vest, aduc secetă accentuată, producînd şi uscarea solului. Iarna însă, în mod obişnuit, circulaţia generală atmosferică este determinată în spaţiul judeţului de anticiclonul euro-siberian, iar scăderile cele mai mari de temperatură se produc ca urmare a înaintării spre sud a maselor de aer subpolar-continental. Tot iarna, dinspre sud pot înainta şi mase de aer cald asupra Dobrogii. Ca urmare, temperatura creşte, se produce dezgheţul timpuriu şi se instalează un timp primăvăratic. Primăvara şi toamna, anotimpuri de tranziţie, se caracterizează prin precipitaţii, ca urmare a ciclonilor de pe Mediterană care se deplasează spre nord-est.

La rîndul ei, presiunea atmosferică, legată de circulaţia generală atmosferică şi de mişcările locale ale aerului, prezintă

variații lunare. Datele înregistrate la Constanța și Murfatlar arată cu claritate că iarna presiunea atmosferică este mai ridicată în Dobrogea decît în Câmpia Română, înregistrîndu-se medii anuale de peste 1 000 mb, consecință a poziției geografice, a reliefului cu altitudine redusă și a anticiclonului siberian. Vara, însă, presiunea atmosferică se manifestă invers, ca urmare a aerului supraîncălzit, existent pe teritoriul Dobrogii. Totodată, aceleași date arată că media anuală a presiunii este mai ridicată la Constanța (1 013,9 mb) decît la Murfatlar (1 012,0 mb). În afară de acestea, dacă se compară mediile anuale ale presiunii la stațiile de pe litoral cu cele de la stațiile de pe latura dunăreană se observă că primele sînt mai ridicate decît celelalte. Variația presiunii aerului este cauzată de către anticiclonul euro-asiatic în estul Dobrogii și de ciclonii de sud și sud-vest, în vestul acestei provincii.

În afară de cele menționate, în explicarea climei județului Constanța trebuie să se țină seama și de mișcările locale ale aerului (brizele de vară — marine și dunărene), întrucît acestea influențează circulația generală atmosferică în manifestarea ei pe teritoriul Dobrogii.

Temperatura aerului s-a analizat pe baza datelor de la stațiile Cernavoda, Oltina, Casimcea (dincolo de limita nordică), M. Kogălniceanu, Murfatlar, Cobadin, Constanța și Mangalia, pentru perioadele 1896—1915 și 1921—1955.

Izoterma lunii celei mai reci (ianuarie) pune în evidență faptul că partea central-nordică a județului, mai înaltă și stepică, are valoarea cea mai scăzută (—2° C). Restul părții interioare a teritoriului județului (compusă din trepte ce se apleacă spre valea mai coborîtă Carasu), cu caracter stepic în general și de păduri rărite în sud-vest, este delimitat de izoterma de —1° C. Zona dunăreană, mai lată, este delimitată de izoterma de —1° C, ca și zona litorală. Numai sud-estul (regiunea Mangaliei) și nord-estul județului (regiunea complexului lacustru Razelm) se situează, datorită influențelor apelor Mării Negre, între —1 și 0° C, acestea fiind sectoarele cu temperatura medie cea mai ridicată, în ianuarie, față de restul țării (fig. 10 *A*).

Izotermele lunii iulie indică unele diferențieri în direcția vest-est, și anume: partea vestică a podișurilor, situată între

Dunăre şi localităţile Saraiu, M. Kogălniceanu, Medgidia, Cobadin şi Negru Vodă, are 23°C, pe cînd restul (partea maritimă) sub 23°C. Cu alte cuvinte, în timpul verii, temperaturile pe teritoriul judeţului scad în direcţia vest-est, ca urmare a temperaturii ridicate din Bărăgan, şi, respectiv, a temperaturii mai scăzute a apelor Mării Negre (fig. 10 *B*).

În ceea ce priveşte temperatura medie anuală, se observă că jumătatea central-nordică a teritoriului se află sub 10°C, pe cînd jumătatea sudică, mai lată, inclusiv faţadele dunăreană şi marină, are o temperatură medie anuală de aproape 11°C; pe alocuri, în împrejurimile Mangaliei, peste 11°C (fig. 10 *C*).

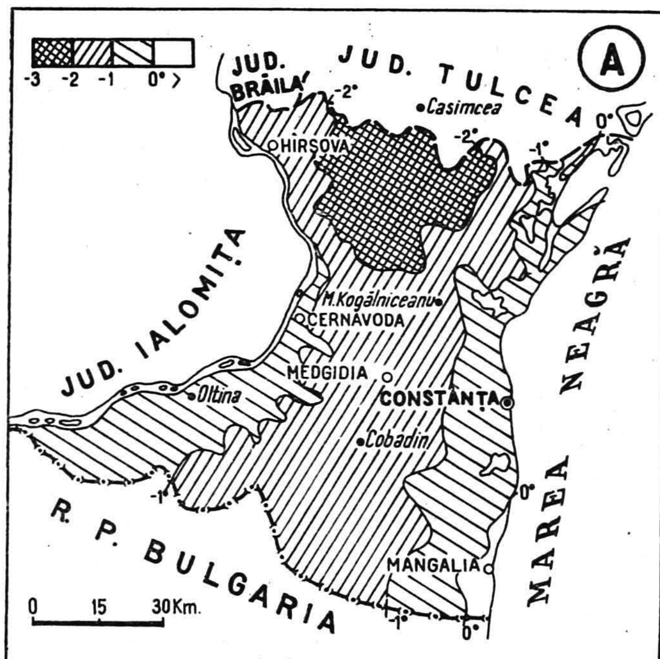
Tot din analiza datelor de la staţii rezultă că s-au înregistrat temperaturi maxime absolute de 42,2°C la Cernavoda (20. 08. 1945), de 41,0°C la Murfatlar (20. 08. 1945), de 38,5°C la Constanţa (10. 07. 1927) şi de 36,0°C la Mangalia (25. 05. 1950), temperaturi din ce în ce mai mari în direcţia est-vest. Pe de altă parte, temperaturile minime absolute înregistrate arată —24,6°C la Cernavoda (5. 02. 1954), —33,1°C la Murfatlar (25. 01. 1942) şi, din nou, mai ridicate pe litoral : —25,0°C la Constanţa (7. 02. 1929) şi —25,2°C la Mangalia (25. 01. 1942). Deci, pe laturile dunăreană şi marină se întîlnesc temperaturi mai moderate decît în partea centrală mai continentalizată, puţin influenţată de bălţi şi de Marea Neagră.

Şi datele înregistrate pentru prima şi ultima zi de îngheţ arată acelaşi lucru : în partea centrală a teritoriului primului îngheţ se manifestă după 1. XI, iar în partea estică, pe litoral, după 11. XI (Constanţa la 15. XI, Mangalia la 12. XI).

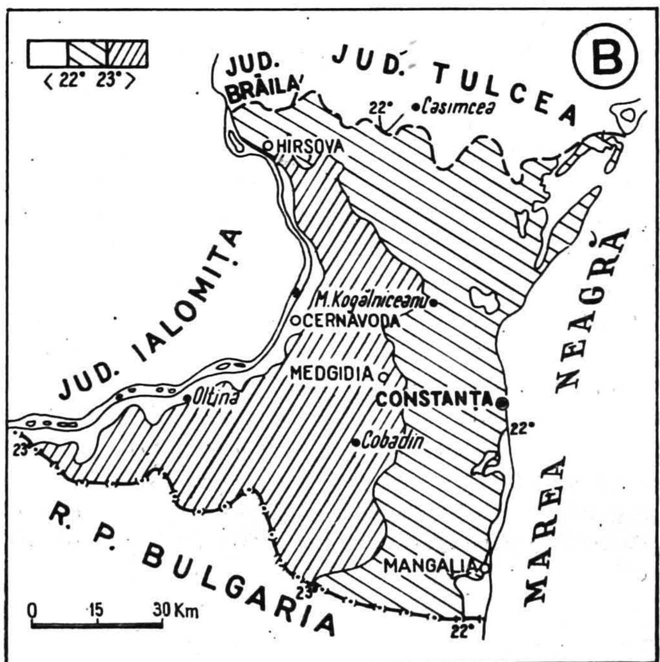
Pe litoral şi în întreaga Dobroge, ultimele îngheţuri au loc între 29. III şi 5. IV (*Clima R. P. R.*, vol. I).

Vînturile ce se resimt pe acest teritoriu în cursul anului sînt determinate de sistemele barice, de circulaţia generală atmosferică şi de complexul local de condiţii geografice.

În ianuarie, frecvenţa vînturilor este diferită de la staţie la staţie : la Cernavoda predomină vînturile de nord-est şi de sud-vest, iar la Constanţa cele de nord şi de vest. În iulie, frecvenţa este asemănătoare pentru unele staţii de pe teritoriu, însă, pe litoral, la Constanţa şi Mangalia, sînt frecvente vînturile de sud-est, pe lîngă cele de nord care predomină.

-3 -2 -1 0° >
A
JUD. BRĂILA
JUD. TULCEA
-2°
Casimcea
0°
-2°
-1°
HIRȘOVA
JUD. IALOMIȚA
M.Kogălniceanu
CERNAVODA
MEDGIDIA
CONSTANȚA
Oltina
Cobadin
-1°
0°
MAREA NEAGRĂ
R. P. BULGARIA
MANGALIA
0 15 30 Km.
-1°
0°

< 22° 23° >
B
JUD. BRĂILA
JUD. TULCEA
22°
Casimcea
HIRȘOVA
JUD. IALOMIȚA
M.Kogălniceanu
CERNAVODA
MEDGIDIA
CONSTANȚA
Oltina
22°
23°
Cobadin
MAREA NEAGRĂ
R. P. BULGARIA
MANGALIA
23°
0 15 30 Km
22°

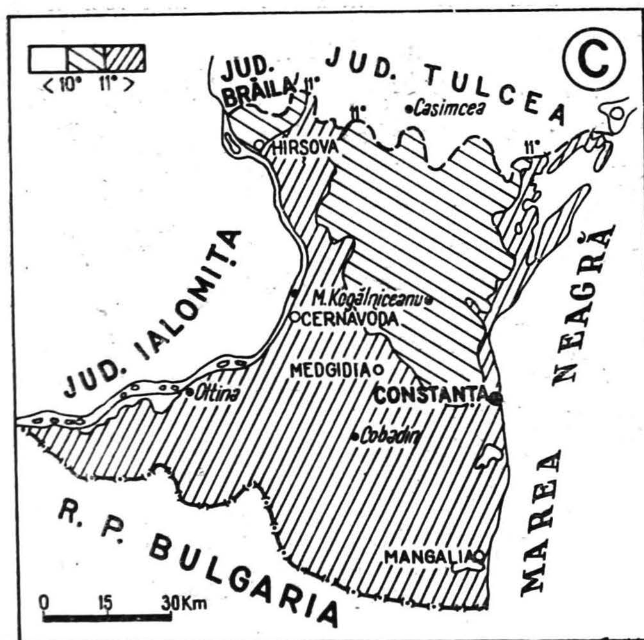

Fig. 10. — Repartiția temperaturilor medii, în ianuarie (*A*), în iulie (*B*) și anuale (*C*), pe teritoriul județului Constanța.

Viteza medie (m/s) pe direcția cea mai accentuată, pe litoral, în ianuarie, este dată de vînturile de nord și nord-est. În același timp, pe latura dunăreană a teritoriului, mai adăpostită, viteza medie din aceste direcții este redusă. În iulie, viteza cea mai mare o au tot vînturile de nord, apoi cele de nord-vest și de vest.

Numărul de zile cu viteza vîntului mai mare de 11 m/s se constată că este redus în lunile extreme (ianuarie, iulie), înregistrîndu-se mai multe numai la Constanța. Totodată, numărul de zile cu viteza vîntului mai mare de 16 m/s este extrem de redus atît în ianuarie, cît și în iulie.

Specific pentru teritoriul județului Constanța este și faptul că, în afară de direcția principală a celor două mase de

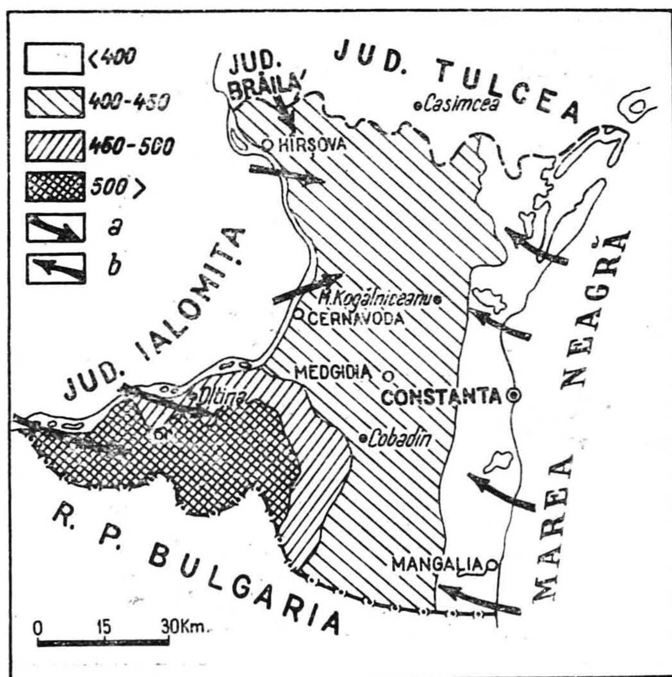

Fig. 11. — Repartiția anuală a precipitațiilor (harta izohietelor) pe teritoriu județului Constanța și brizele de zi din timpul verii (*a*, dinspre bălți ; *b*, dinspre mare).

aer predominante, ce înaintează dinspre nord, nord-est și est și dinspre vest și sud-vest, se resimt și vînturi din alte direcții (nord-vest, sud-est), cu frecvență, tărie și viteză variabilă datorită poziției geografice a regiunii, a lanțului carpatic, a bălților și Deltei Dunării. În acest sens, județului Constanța, și, în mai mică măsură, județului Tulcea, îi este caracteristică și circulația locală a aerului, specifică laturilor dunăreană și marină : ziua, încălzirea neuniformă a diferitelor părți ale teritoriului, ca și răcirea lor inegală, duce la deosebiri în repartiția temperaturii și densității aerului, fapt care înviorează mișcările locale ale aerului. Astfel, iau naștere brizele de zi și de noapte — dunărene și marine —, care se resimt în zonele marginale și îndeosebi în cea litorală (fig. 11).

Brizele se formează zilnic, vara, ca urmare a contrastului dintre temperatura apelor mării și Dunării, pe de o parte, și temperatura uscatului, pe de altă parte. La două—trei ore după răsăritul soarelui, în urma încălzirii puternice a suprafeței podișurilor componente teritoriului județului, aerul din bălți și de pe mare, mai rece și mai dens, invadează porțiunile amintite ale Dobrogii continentale, canalizîndu-se mai ales pe văi. Noaptea, deplasarea aerului se petrece invers la suprafață, și anume: aerul mai rece și mai dens din partea centrală a provinciei se dirijează către mare și bălți. Această circulație locală este specifică verii, în timp ce iarna, atît ziua, cît și noaptea, uscatul rămîne mai rece în comparație cu apele mărginașe, fapt pentru care predomină deplasarea numai de la uscat.

Precipitațiile, în cantități reduse, prezintă variații anuale cuprinse între 377,8 mm (Mangalia) și 469,7 mm (Oltina), fapt care arată că județul Constanța se situează printre regiunile cu cele mai mici valori de pe teritoriul țării. Fenomenul se datorește continentalizării maselor de aer în deplasarea lor de la vest la est, precum și unor particularități locale, printre care se numără apropierea de Dunăre și Marea Neagră, ca și reliefului de altitudine coborîtă.

Zona litorală este limitată de izohieta de 400 mm, cu direcție aproximativă sud-nord, care trece pe la est de Negru Vodă, Topraisar, pe la vest de Piatra, Cogealac, Baia. Această limită se suprapune oarecum cumpenei de apă dintre Dunăre și Marea Neagră în sectorul sudic, deplasîndu-se mult spre est în sectorul nordic. În restul teritoriului județului Constanța, cantitățile medii anuale de precipitații sînt mai mari de 400 mm (fig. 12). Astfel, izohieta de 450 mm se poate urmări în partea sud-vestică a județului, suprapunîndu-se în general limitei silvostepei. În sud-vestul teritoriului, izohieta de 500 mm se suprapune regiunii pădurii de foioase. Cea mai mare parte a teritoriului județului se situează între izohietele de 450 și 400 mm, ultima separînd, în același timp, Dobrogea continentală de cea maritimă. În zona Dobrogii maritime, pînă la izohieta de 400 mm, se înregistrează cele mai scăzute cantități de precipitații: 378,8 mm la Constanța, 377,8 mm la Mangalia (tabelul nr. 1).

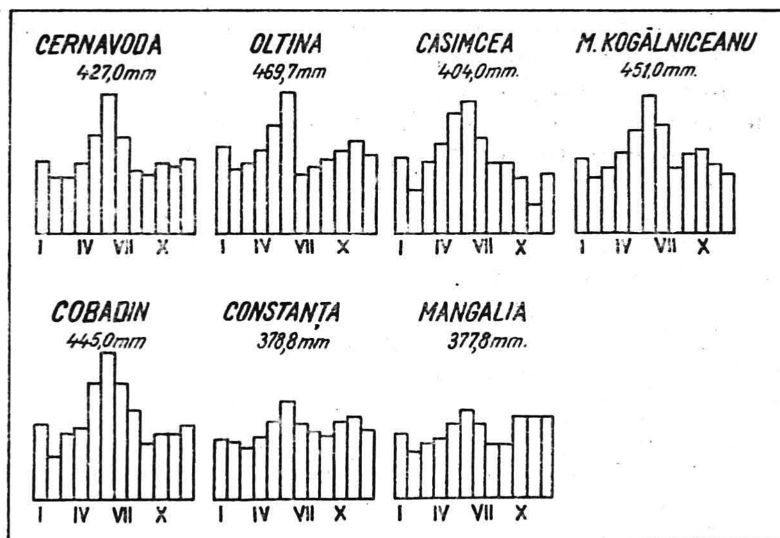

Fig. 12. — Repartiția lunară și anuală a cantităților medii de precipitații pe teritoriul județului Constanța.

În ceea ce privește repartiția cantităților de precipitații, între intervalul cald și rece al anului se constată o mare disproporție. Începutul anotimpului cald este marcat de o sporire a cantităților de precipitații, rezultat al ploilor torențiale. Media acestor precipitații din intervalul cald, după calculele făcute, însumează 200—300 mm: Cernavoda 276,7, Oltina 286,6, M. Kogălniceanu 298,6, Cobadin 264,8, Constanța 226,4 și Mangalia 224,7. Din această succintă analiză se constată că intervalul cald corespunde cu perioada în care cad cantități suficiente de precipitații pentru a se asigura desfășurarea normală a ciclului vegetativ al plantelor de cultură, particularitate care se reflectă în componența și repartiția teritorială a stepei, silvostepei și a pădurii.

În ceea ce privește anotimpul rece, în mersul precipitațiilor se fac vizibile două perioade: una mai umedă (noiembrie — ianuarie) și alta mai uscată (februarie — martie).

În afară de acestea, cantitățile anotimpuale ale precipitațiilor prezintă o variabilitate, condiționată de circulația gene-

Tabelul nr. 1

Cantitățile medii lunare și anuale de precipitații *

Stația	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Anual
Cernavoda	32,6	26,4	25,9	32,4	46,0	63,9	43,5	28,2	27,6	32,0	31,2	34,3	427,0
Oltina	36,8	29,3	32,0	36,6	49,0	64,5	48,1	27,4	31,3	36,8	41,9	36,0	469,7
Casimcea	35,4	20,0	25,2	31,8	39,6	52,2	58,9	42,8	31,9	24,6	14,6	27,0	404,0
M. Kogălniceanu	33,2	25,1	30,0	36,6	47,2	61,8	50,6	29,6	35,6	37,4	32,4	31,5	451,0
Cobadin	34,0	19,5	30,5	33,4	52,7	61,4	52,5	31,2	39,3	26,7	27,9	35,9	445,0
Constanța	26,6	24,5	23,8	28,1	34,1	43,5	34,9	30,1	29,6	35,1	36,2	32,3	378,8
Mangalia	28,0	23,1	24,3	26,9	33,9	39,9	34,8	25,8	26,5	37,4	38,7	38,5	377,8

* *Clima R. P. R.*, 1962, vol. II.

rală a maselor de aer deasupra teritoriului județului. Activitatea ciclonală de primăvară, vară și toamnă generează o cantitate mai mare de precipitații. Iarna însă, puternica influență a anticiclonului euro-asiatic determină înseninări și deci reducerea cantităților de precipitații. Se înregistrează un prim maxim al precipitațiilor la sfîrșitul primăverii și începutul verii, după care urmează un minim, iar în partea sudică a județului apare și un al doilea maxim în noiembrie, mai coborît decît primul. Cel de-al doilea minim se produce spre sfîrșitul iernii (tabelul nr. 1 și fig. 12). Aspectul reliefului și componența formațiilor vegetale explică aceste diferențieri.

Cantitatea maximă de precipitații căzută în 24 de ore scoate în evidență specificul torențial al precipitațiilor, acestea înregistrîndu-se în cele trei compartimente ale teritoriului județului (partea centrală, fațadele dunăreană și maritimă). Astfel, au fost înregistrate valori maxime la Plopeni, 194,0 mm (18. IX. 1943), la Mircea Vodă, 117,5 mm (12.V.1954), la Valea Dacilor, 150,0 (22.VI.1911), la Cernavoda, 144,0 (5.X.1945), la Oltina și Constanța, 130,0 mm (18.IX.1943). Se remarcă și faptul că torențialitatea are o frecvență mai mare în partea stepică a teritoriului județului.

Pe teritoriul județului Constanța, spre deosebire de alte regiuni ale țării, se constată, în anotimpul de iarnă, un număr mai redus de zile cu zăpadă, ca urmare a influenței bălților și Mării Negre. Acest număr de zile cu zăpadă este mai mic în zona Mangaliei (5), față de zonele continentală și dunăreană (mai ales cea împădurită din sud-vest), datorită gradului mai mare de continentalism.

În privința numărului de zile cu sol acoperit cu zăpadă se remarcă aproximativ aceeași creștere a valorilor de la sud la nord în zona maritimă (13 zile la Mangalia și 27 la Jurilovca, la limita nordică a teritoriului județului). Aceste valori sînt de asemenea mai reduse decît în partea centrală continentală (23 de zile la Medgidia) sau în zona dunăreană (20 de zile la Cernavoda și 28 la Oltina).

Grosimea stratului de zăpadă prezintă, la fel, fluctuații. Astfel, în zona orașului Mangalia grosimea medie a stratului de zăpadă este mai redusă cu 10—15 cm decît în zona podișurilor

Cobadin şi Oltina, unde nu depăşeşte 20—30 cm. În aceste condiţii, stratul de zăpadă, subţire şi discontinuu, ca şi numărul redus de zile cu ninsoare, influenţează negativ în iernile geroase procesele fiziologice ale plantelor, mai ales acolo unde sînt expuse viscolelor (I. Rădulescu, N. Basarabeanu, Sofia Iana, I. Marin, 1971).

Din analiza repartiţiei spaţiale a principalelor elemente climatice, rezultă că pe teritoriul judeţului Constanţa se pot distinge cîteva topoclimate, şi anume: interior (stepic), al zonei dunărene, al complexului Razelm — Sinoe şi al litoralului cu faleză.

— Topoclimatul stepic ocupă partea centrală a teritoriului judeţului, înaintînd pînă la valea Dunării între Cernavoda şi limita nordică. Are climă mai aridă, amplitudini anuale şi diurne mai mari decît în zonele vecine. Vara, pe timp senin, calm şi cald, se simt brizele dunărene şi marine. Totodată, se produc îngheţuri şi încălziri succesive în mai multe zile decît în zonele periferice (circa 100 de zile de îngheţ şi peste 100 de zile de vară). Umezeala absolută şi relativă a aerului este mai scăzută, exceptînd anotimpul rece. Cantităţile medii anuale de precipitaţii variază între 400 şi 450 mm.

— Topoclimatul zonei dunărene corespunde părţii mai înalte, parţial împădurită, sculptată de văi adînci în canion. Pe timp de vară, datorită pînzelor freatice aproape de suprafaţă, văile sînt acoperite de aer umezit, iar temperatura este mai puţin ridicată în cursul zilei. Pe interfluviile mai înalte, descoperite parţial, soarele este puternic, vîntul ofileşte vegetaţia, spulberînd particulele de sol. Iarna, viscolul spulberă zăpada de pe suprafeţele mai înalte şi are o viteză mult mai mică în cadrul văilor.

— Topoclimatul complexului Razelm — Sinoe este asemănător cu cel al apelor Mării Negre, fiind o continuare vestică a acestuia. Evaporarea este puternică vara, iar vînturile, iarna. La limita estică a lacurilor, aerul este în permanenţă umed, iar amplitudinile termice sînt mai reduse decît în partea vestică.

— Topoclimatul litoralului cu faleză se desfăşoară la sud de Capul Midia. Este zona acoperită alternativ de mase de aer continental şi maritim, diferite ca proprietăţi fizice. Sînt carac-

teristice brizele de vară. Temperatura aerului este relativ omogen repartizată, iar limitele oscilațiilor termice periodice și neperiodice se reduc de la nord la sud. Înghețurile se produc mai tîrziu decît în restul Dobrogii. Precipitațiile medii anuale sînt cele mai scăzute (între 350 și 400 mm). Stratul de zăpadă este neuniform, discontinuu, menținîndu-se numai cîteva zile.

HIDROGRAFIA

Pe teritoriul județului Constanța, litologia, relieful, precipitațiile, evapotranspirația și vegetația sînt factorii principali care determină caracteristicile apelor (subterane și de suprafață). Apele subterane sînt reprezentate prin pînze freatice aproape de suprafață și prin ape de adîncime, iar cele de suprafață prin pîraie cu caracter permanent și intermitent, dar și prin lacuri (limane fluviatile, fluvio-maritime și lagune).

Apele subterane constituie rezerve limitate, deoarece depozitele de loess care acoperă structurile geologice mai vechi sînt slab permeabile pentru apele de infiltrație. Din această cauză, precum și datorită pronunțatului caracter de ariditate a climei, chiar în anotimpurile ploioase, cantitățile de ape infiltrate în sol sînt destul de reduse.

În zona șisturilor verzi, care constituie subasmentul Podișului Casimcei, stratele acvifere mulează un relief preexistent depunerii loessului. Aici, pe interfluvii, pînzele freatice prezintă discontinuitate, întrucît subasmentul apare la zi în urma înlăturării prin eroziune a depozitelor de loess. În schimb, pe versanții văilor, la baza depozitelor de pantă mai permeabile, apele freatice sînt aproape de suprafață și mai abundente,

fiind drenate de pe interfluvii. Ele sînt chiar mai bogate în depozitele aluviale din albiile majore ale văilor, mai ales în cursul lor mijlociu şi inferior. Pe latura sudică a Podişului Casimcei, în microregiunea calcaroasă, ca şi în zona perisipurilor complexului lacustru al Razelmului de sud, apele freatice se caracterizează prin drenaj liber, avînd o circulaţie neregulată, prin fisuri şi goluri, în depozitele calcaroase şi nisipoase.

În Dobrogea sudică de platformă, corespunzătoare celei mai mari părţi a teritoriului judeţului, apele subterane se găsesc în depozitele de la baza loessului, ca şi în placa sarmatică, la adîncimi foarte variate, în general destul de mari. Totodată, apele subterane se află sub presiune în formaţiile jurasice, cretacice, eocene, miocene şi pliocene care acoperă structurile de şisturi verzi siluriene, scufundate la adîncimi de sute de metri.

În această parte sudică a Dobrogii, unii cercetători (R. Ciocîrdel, Em. Pake-Protopopescu, 1955), analizînd relaţia dintre climă, modul de alimentare şi litologie, raportul hidraulic dintre apele subterane şi cele de suprafaţă, precum şi condiţiile tectonice şi morfologice ale regiunii, au ajuns la concluzia că se poate vorbi de ape subterane de mare adîncime, dispuse sub formă de niveluri suprapuse, cu debite diferite, discontinue, greu accesibile. În acest fel au putut fi separate diferite categorii de ape subterane, şi anume: strate acvifere freatice cantonate în depozitele aluvionare din luncile rîurilor cu văi adînci, strate freatice de la baza depozitelor de pantă, strate localizate la baza depozitelor loessoide de pe interfluvii (puţin consolidate), strate cantonate în depozitele pliocene pe latura dunăreană a teritoriului, strate de contact litologic, strate de ape în depozitele sarmaţiene şi barremiene din cadrul văilor centrale şi sudice ale regiunii, strate acvifere de adîncime, cu circulaţie neregulată prin fisurile şi golurile calcaroase etc., distingîndu-se totodată şi suprafeţe calcaroase, semiendoreice, cu strate acvifere de adîncime (între 100 şi 200 m).

Se poate afirma că în condiţiile construcţiei socialiste, apele freatice şi de adîncime din subsolul teritoriului judeţului devin pe zi ce trece o sursă tot mai importantă de alimentare pentru industrie, irigaţii şi pentru nevoile gospodăreşti. Se constată că aceste resurse de apă sînt din ce în ce mai solici-

tate, însă exploatarea lor pe scară largă trebuie făcută cu mare atenție, pentru a nu duce la urmări negative. Ceva mai mult, în ultimii ani, exploatarea exagerată a apelor subterane din zona litorală poate duce la infiltrarea apelor marine și la salinizarea surselor respective.

În anii construcției socialiste, resursele de ape subterane sînt în măsură din ce în ce mai mare utilizate în scopurile amintite, putîndu-se înregistra numeroasele captări, pînă la 100 și de peste 100 l/s, pe tot teritoriul județului din formațiunile geologice menționate. Totodată, în ultimii ani, forajele s-au extins spre sud, în regiunea de la sud de Ovidiu, captările realizate intrînd parțial în funcțiune. Din cercetările de pînă acum, se apreciază că această sursă poate furniza peste 2 000 l/s. În viitorul apropiat se prevede extinderea captărilor și în zona Ovidiu.

Alte surse importante sînt exploatate la coada lacului Techirghiol (sursa Biruința), cu un debit mediu de 120 l/s, la coada lacului Tatlageac, cu un debit instalat de 175 l/s, și, cea mai recentă, la Costinești. Nu trebuie trecută cu vederea nici captarea de la Murfatlar, realizată inițial pentru irigații, cu extindere, în ultimii ani și în viitor, spre Medgidia.

Unele dintre sursele menționate mai sus sînt folosite și pentru alimentarea sectorului industrial, însă întrucît majoritatea obiectivelor industriale sînt concentrate în zona lacurilor cu apă dulce (Siutghiol și Tăbăcăriei), ponderea principală în alimentarea cu apă industrială revine lacurilor respective (Ariadna Breier, 1972).

Izvoarele apar la contactul între două formațiuni geologice deosebite, fiind dispuse pe mai multe linii, cele mai abundente aflîndu-se între baza versanților văilor și albiile majore ale rîurilor.

Se poate vorbi de izvoare descendente și ascendente, respectiv în partea nordică cu fundament de șisturi verzi și în Dobrogea de platformă cu formațiuni foarte diferite și groase, situate peste șisturile verzi scufundate.

În zona șisturilor verzi din partea nordică a județului se întîlnesc izvoare descendente, care, după poziția geologică,

pot fi grupate în izvoare de sinclinal, de cuestă, din depozite aluviale (pe văile Casimcei, Rîmnicului, Topologului ş.a.), din calcare (în microregiunea carstică din sudul Podişului Casimcei) etc. În Dobrogea sudică de platformă, izvoarele sînt dispuse de asemenea pe mai multe linii : la contactul dintre baza versanţilor şi lunci, la diferite contacte litologice din cadrul versanţilor (pe văile Canlia, Dobromiru, Băneasa, Negureni etc.). După poziţia lor geologică au fost separate izvoare de la baza loessului, din depozite pliocene, din pînza sarmatică, din depozite cretacice etc.

Apele curgătoare de pe teritoriul judeţului sînt reprezentate prin pîraie cu debite reduse, care pot fi socotite ca neînsemnate pentru economie. Ele sînt puţine la număr, ca urmare a condiţiilor de evoluţie paleogeografică şi a precipitaţiilor reduse.

În privinţa structurii reţelei hidrografice, datorită aceloraşi cauze, în partea nordică (în spaţiul Podişului Casimcei) aceasta este divergentă, rîurile avînd spre Dunăre direcţia aproximativă nord-est — sud-vest, iar spre mare invers, nord-vest — sud-est. În partea centrală a teritoriului judeţului, direcţia este est-vest, iar în Dobrogea meridională, spre Dunăre, sud-est — nord-vest; spre mare vest-est sau sud-vest — nord-est. În Podişul Negru Vodă, alcătuit din calcare, apele de infiltraţie provenite din precipitaţii pătrund repede la mari adîncimi, însă, fiind în cantitate mică, nu pot forma rîuri, ceea ce a dus la apariţia microregiunii endoreice a Dobrogii de sud.

Densitatea reţelei hidrografice, datorită cauzelor menţionate, prezintă cele mai reduse valori de pe teritoriul ţării, fiind sensibil apropiată de 0,0 km/km² în tot cuprinsul Dobrogii meridionale între valea Carasu şi graniţa cu R. P. Bulgaria, mai puţin zona terasei levantine dunărene, unde această densitate înregistrează între 0,0 şi 0,1 km/km², şi microregiunea carstică din sudul Podişului Casimcei. La nord, spre Dunăre, pînă la valea Casimcei, densitatea creşte la 0,1—0,3 km/km², scăzînd din nou spre latura marină, între valea Casimcei şi ţărm, la 0,0—0,1 km/km². De remarcat este şi faptul că densitatea reţelei de văi, cu valorile cele mai mici de pe teritoriul ţării, influenţează puternic fenomenul de scurgere.

Evoluţia paleogeografică, aplatizarea reliefului şi litologia explică alt aspect al văilor, şi anume : profilul longitudinal al acestora nu prezintă rupturi de pantă, denivelări, iar văile, deşi dezvoltate, sînt fără scurgere permanentă.

Principalele rîuri afluente Dunării, în direcţia amintită, sînt : Topolog (Romanu), Cichirgeaua, Boasgic, Carasu, Ivrinezu, Baciu, Sevendric-Vederoasa (Urluia), Valea Mare, Canaraua Fetii şi Ceair. Pe latura marină, în aceeaşi direcţie, se numără Săruri, Istria, Nuntaşi, Săcele, care se varsă direct în lagunele componente Razelmului de sud, şi Casimcea, cel mai important, în limanul fluvio-maritim Taşaul — Gargalîc. Mai la sud se întîlnesc văile Techirghiol, Tatlageacu Mare şi Mangalia.

Cele mai multe dintre pîraiele tributare Mării Negre şi Dunării din partea nordică a teritoriului judeţului, deşi au debit mic, au caracter permanent (Casimcea, Topolog, Cichirgeaua, Crucea, Boasgic, Săruri, Nuntaşi, inclusiv Carasu). În Dobrogea de sud, văile, adevărate canioane în calcarele sarmaţiene, au un regim temporar, secînd imediat după perioadele ploioase sau după terminarea topirii zăpezilor.

În condiţiile litologice şi climatice arătate, modul de alimentare al acestor pîraie este cel pluvio-nival în partea nordică a teritoriului şi exclusiv pluvial în partea sudică a acestuia. Pîraiele prezintă totodată viituri în toate anotimpurile, fiind legate de caracteristicile climatice. Aceste viituri sînt intense şi de scurtă durată, iar în perioadele dintre ele scurgerea este neînsemnată şi multe dintre pîraie seacă. Pe de altă parte, alimentarea subterană, provenită din apele freatice în anotimpul cald al anului, este destul de redusă în podişurile Casimcei şi Medgidiei şi aproape absentă în restul teritoriului, din cauza circulaţiei apelor prin fisurile şi golurile depozitelor calcaroase.

Rîurile, cu debitul lor redus şi foarte variabil în timpul anului, au determinat în condiţiile construcţiei socialismului proiectarea unor bazine de retenţie, care să ducă la frînarea inundaţiilor provocate de viituri, la extinderea irigaţiilor şi la asigurarea necesarului de apă pentru economia generală a teritoriului judeţului.

Lacurile cuprind cîteva tipuri genetice: limane fluviatile şi fluvio-marine, lagune şi lacuri interioare din microregiunea endoreică.

Limanele fluviatile se întîlnesc pe dreapta Dunării, în sectorul sud-vestic al Dobrogii cuprins între Capidava şi Ostrov. Acestea au fost puse în evidenţă şi studiate din punctul de vedere al originii cuvetelor, al regimului hidrologic şi al importanţei economice de către C. Brătescu (1928 *a*), P. Coteţ (1955), P. Gâştescu (1971) ş.a.

Depresiunile în care sînt cantonate au formă alungită, sînt în general meandrate şi adesea ramificate, ceea ce arată că sînt guri de vărsare ale rîurilor, anastomozate sau obstruate prin aluviunile aduse de apele Dunării. Printre cele mai importante se numără: Bugeac (Gîrliţa), Oltina, Mîrleanu, Vederoasa, Baciu, Cochirleni, Carasu, Seimenii Mari şi Seimenii Mici, ultimele patru limane fiind desecate.

Întrucît toate aceste limane fluviatile sînt situate într-o regiune semiaridă, unde evaporaţia depăşeşte mult cantitatea precipitaţiilor, rîurile afluente, menţionate anterior, au caracter intermitent, neconstituind o sursă de alimentare pentru toată această categorie de lacuri. În consecinţă, regimul lor hidrologic este determinat de creşterile nivelului Dunării şi de revărsările acesteia în timpul apelor mari. Se impune ca amenajările din cadrul acestor bazine lacustre să se facă pe baza studiilor privitoare la terenurile respective supuse inundaţiilor şi la condiţiile de alimentare. Totodată, trebuie să se asigure un volum de apă suficient pentru acoperirea pierderilor prin evaporaţie şi infiltraţie. Mai toate trebuie amenajate şi eliberate de vegetaţia acvatică, mai ales de stuf. În afară de acestea, unele dintre limanele desecate (Cochirleni, Carasu, Seimenii Mari, Seimenii Mici) trebuie refăcute, întrucît clima Dobrogii reclamă mărirea suprafeţei de apă pentru a nu se schimba topoclimatul sau clima locală (P. Gâştescu, 1963). Aşadar, toate aceste limane, constituind singura rezervă importantă de apă cedată atmosferei în perioada de secetă şi, în acelaşi timp, principala sursă de apă folosită în economia locală, nu trebuie desecate,

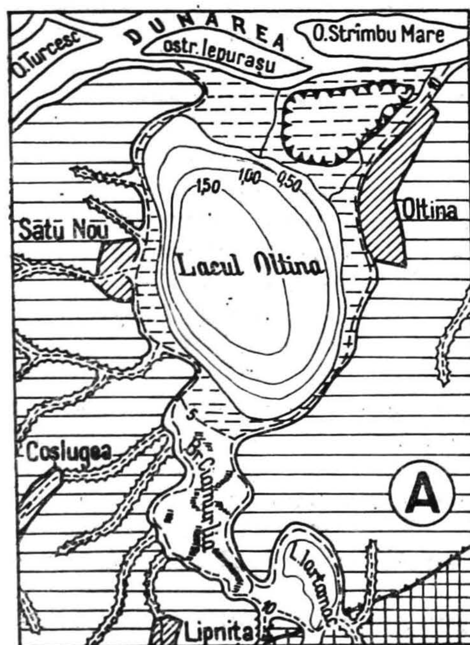
ci amenajate pentru o folosire corespunzătoare agropiscicolă — cinegetică (fig. 13 *A*, *B*).

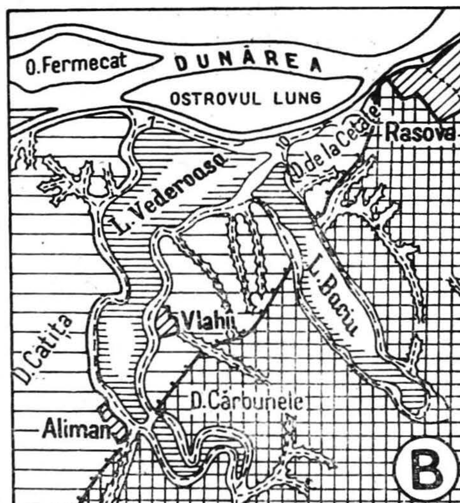
Limanele fluviatile din sud-vestul Dobrogii sînt situate pe terasa levantină de care s-a vorbit, suprafaţa lor oscilînd de la cîteva ha pînă la cîţiva km², astfel: Gîrliţa 13,8 km², Oltina 19 km², Mîrleanu 7,7 km², Baciu 3,4 km²; adîncimea este, de asemenea, redusă: Oltina, de formă circulară, are adîncimea maximă de 1,5 m; Vederoasa, înrămurată şi puternic meandrată, are o adîncime şi mai mică, fiind acoperită în mare parte cu stuf (P. Gâştescu, 1971).

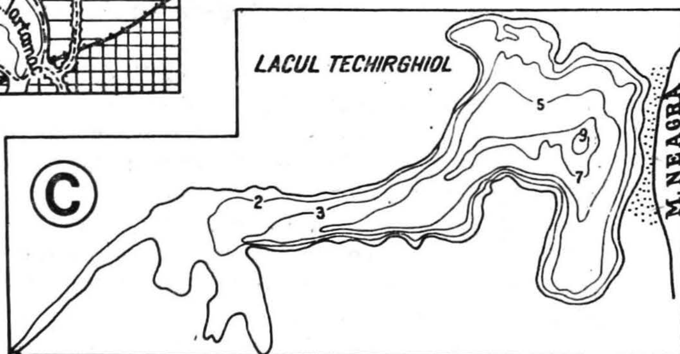
Limanele fluvio-maritime şi lagunele, de pe latura estică a teritoriului judeţului, sînt guri de rîuri sau vechi golfuri, anastomozate prin procesul de aluvionare marină.

Complexul lacustru Razelm — Sinoe (vechi golf marin), separat de mare prin perisipuri, are o suprafaţă de 867 km² (cel mai întins din ţară), fiind format din mai multe lacuri, unele pe teritoriul judeţului Tulcea (Babadag, Goloviţa, Zmeica), altele pe teritoriul judeţului Constanţa (Razelmul Mic, Sinoe cu anexele sale, Istria şi Nuntaşi — Tuzla), toate separate de mare (cele de pe teritoriul judeţului Constanţa) prin grindul (perisipul) Chituc.

Precipitaţiile medii anuale reduse (peste 300 mm), evaporaţia intensă pe timp de vară ca urmare a climatului arid, comunicaţia slabă cu marea au determinat creşterea gradului de salinitate a apelor lagunelor, fapt care a impus, pentru conservarea faunei piscicole, săparea pe teritoriul judeţului Tulcea a unor canale de aducţie a apelor dulci din Dunăre (Dranov şi Dunavăţ). Este însă necesară aducerea unor cantităţi şi mai mari de apă din Dunăre pentru îndulcirea întregii suprafeţe acvatice, întrucît o bună parte din lagune au încă o concentraţie ridicată de săruri. Această mărire a debitului va contribui, pe lîngă îndulcirea apei lagunelor, la dispariţia vegetaţiei acvatice prin ridicarea nivelului cu circa 50 cm. Totodată, trebuie separată laguna Nuntaşi de restul complexului lacustru Razelm, datorită concentraţiei mai ridicate de săruri şi nămolului terapeutic de bună calitate, care a început în anii noştri să fie intens folosit în balneologie, în care scop s-au şi făcut unele amenajări (P. Gâştescu, 1971).

A,B, *după P. GÂȘTESCU, 1963*
C, *după I. UJVARI, 1959*
(R. PASCU)

1 0 1 2 Km (A,B)

0 420 840 1680 km. (C)

Fig. 13. — Limane fluviatile (*A*, *B*) și fluvio-maritime (*C*) caracteristice teritoriului județului Constanța.

1, Suprafețe acoperite cu stuf; *2*, zone inundabile; *3*, terasa levantină; *4*, platforma sud-dobrogeană; *5*, văi; *6*, limita dintre terasă și platformă; *7*, zonă îndiguită; *8*, valoarea hidrogradelor; *9*, izobate.

Mai la sud, între Capul Midia şi granița cu R. P. Bulgaria, se întîlnesc mai multe limane fluvio-maritime (Taşaul — Gargalîc, Agigea, Techirghiol, Tatlageac, Costineşti (colmatat) şi Mangalia) şi cîteva lagune (Siutghiol, Iezerul Mangaliei, Comorova).

Formarea acestor cuvete lacustre este legată de oscilaţiile de nivel ale apelor Mării Negre în ultimele perioade geologice, de activitatea curenţilor litorali, precum şi de cantităţile de aluviuni aduse de la gurile Dunării de curenţi. Dintre geografii români care au studiat geneza, evoluţia, regimul hidrologic şi importanţa economică a acestor unităţi lacustre menţionăm pe C. B r ă t e s c u (1928 *a*), P. C o t e ţ (1969), P. G â ş t e s c u (1971), M. I a n c u (1966) ş.a.

Izolarea completă sau parţială a acestora de mare şi modul de alimentare (din precipitaţii, izvoare şi prin canale antropice) au dus, în unele cazuri, la suprasărarea apelor (Techirghiol, Tuzla) sau la îndulcirea acestora (Siutghiol, Tatlageac). Numai limanul Mangaliei, cu toate că este alimentat din izvoare bogate, în urma legării cu Marea Neagră are ape sărate şi salmastre.

Toate aceste limane şi lagune de la ţărmul mării prezintă o deosebită importanţă economică. În ansamblu, complexul Razelm furnizează o mare cantitate de peşte (mai ales chefal şi şalău), unele limane fluvio-maritime şi lagune, cum sînt Techirghiol şi Nuntaşi — Tuzla (fig. 13 *C*), sînt căutate pentru nămolul lor cu calităţi terapeutice, iar altele (Taşaul, Siutghiol şi Tatlageac), încă insuficient valorificate, pot deveni, în urma amenajărilor care se vor întreprinde, importante pentru sporturile nautice, pentru turism.

Lacurile din partea central-sudică a teritoriului judeţului constituie o categorie importantă pentru apa cedată atmosferei în perioadele de secetă şi, în acelaşi timp, principala sursă de apă folosită în economia locală, fapt care duce la concluzia că nici aceste lacuri nu trebuie desecate, ci amenajate pentru o folosire raţională agropiscicolă — cinegetică.

Pe fundul văilor, acolo unde s-a format un strat impermeabil, au apărut lacuri temporare sau chiar cu caracter permanent, cum sînt Plopeni, Negreşti şi Negru Vodă. Totodată,

prin amenajări puțin costisitoare, pe văile din această regiune se pot realiza lacuri de baraj, cu urmări favorabile în climă și în utilizarea rațională a teritoriului.

Se poate afirma că toate categoriile de ape de pe teritoriul județului Constanța (freatice, de adîncime, pîraie, lacuri, limane și lagune) constituie un component specific peisajului dobrogean. Dacă ele sînt puțin importante pentru economia județului, întrucît au debite reduse, interesează în mod deosebit pentru balneologie, piscicultură și turism. Se impun, în același timp, noi investigații pentru folosirea maximă a potențialului acestor ape.

SOLURILE, VEGETAȚIA, FAUNA, PROCESELE ACTUALE FIZICO-GEOGRAFICE ȘI MONUMENTELE NATURII

Solurile. Situarea Dobrogii într-o zonă de tranziție, de la climatul continental al Europei estice la cel temperat premediteranean al Peninsulei Balcanice, condiționează o serie de trăsături învelișului de sol, care este specific climatului arid. În afară de aceste condiții climatice, la formarea tipurilor și subtipurilor genetice de soluri au mai contribuit relieful, depozitele superficiale, vegetația și apele subterane.

Ca urmare a acestor factori determinanți ai proceselor pedogenetice, învelișul de sol se caracterizează și printr-o dispunere etajată sub formă de fîșii, în direcția vest-est, pe fondul cărora s-au format local solurile intrazonale.

Principalele soluri zonale sînt cele bălane și cernoziomurile.

Solurile bălane, caracteristice stepei semiaride de pe teritoriul județului, s-au format din loess și depozite loessoide, pe suprafețe orizontale sau cu pantă mică ce nu depășesc 150 m

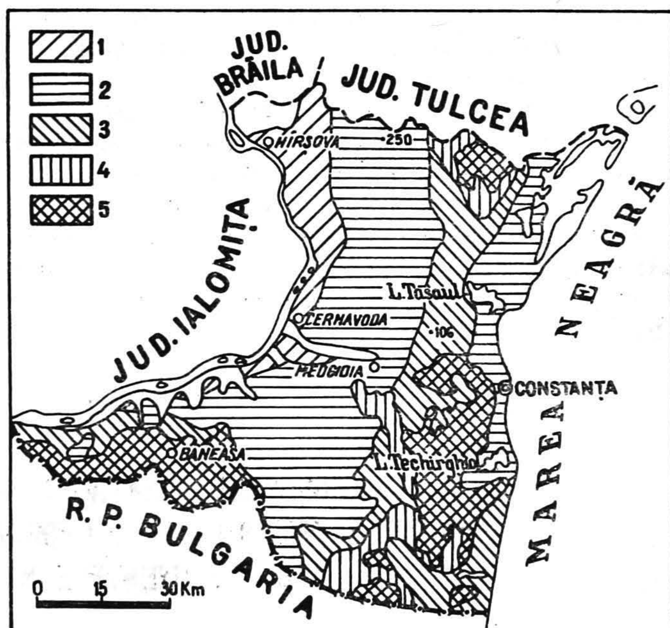

Fig. 14. — Principalele tipuri de soluri de pe teritoriul județului Constanța.

1, Sol bălan ; *2*, cernoziom carbonatic ; *3*, cernoziom castaniu ; *4*, cernoziom ciocolatiu ; *5*, cernoziom levigat, neseparat în subtipuri.

altitudine, în condițiile în care stratul acvifer freatic se situează între 10 și 20 m adîncime. Ele sînt dispuse sub formă de fîșii de diferite lățimi, dintre care cea mai dezvoltată se inserează de-a lungul Dunării, între limita nordică a județului și localitatea Ostrov, avînd lățime mai mare în sectorul cuprins între Cernavoda și limita nordică a județului (fig. 14).

Solurile bălane de pe acest teritoriu au profil cu însușiri morfologice specifice (la Topalu), fiind bine dezvoltate orizonturile A, A/C și C. În cadrul solurilor bălane se întîlnesc și cîteva subtipuri genetice : sol bălan tipic, bălan închis, bălan slab moderat erodat etc. Modul de folosință și ameliorarea acestor soluri, mai ales a celor închise, sînt legate de cerințele biologice ale anumitor cereale și plante tehnice (grîu, orz de toamnă și

floarea-soarelui). Celelalte subtipuri de soluri bălane sînt folosite cu succes ca pășuni. În condițiile agriculturii socialiste s-au luat o serie de măsuri care, parțial, înlătură deficitul de apă al acestor soluri (arături adînci de toamnă, reținerea pe cîmp a stratului de zăpadă destul de subțire, înlăturarea buruienilor etc.).

Cernoziomurile, și ele soluri caracteristice stepei dobrogene, ocupă cea mai mare parte din suprafața județului. Se formează pe suprafețe orizontale sau cu pantă mică, însă pe terenuri cu altitudine ceva mai mare (150—250 m), pe loessuri, argile și aluviuni, unde stratul freatic se află la adîncimi sub 20 m.

Ținînd seamă de stadiul de evoluție al cernoziomurilor, reflectat de procentul de humus și de gradul de spălare al carbonaților, pe teritoriul județului se întîlnesc: cernoziom carbonatic, castaniu, ciocolatiu și levigat. Cernoziomul carbonatic este cel mai extins și acoperă ca o fîșie lată toată întinderea teritoriului la est de solul bălan; o altă fîșie, mai îngustă, se întinde de-a lungul litoralului între limita nordică și limanul Techirghiol. Cernoziomul castaniu se extinde pe terasa lavantină din sud-vestul teritoriului și la est de fîșia cernoziomului carbonatic, sub formă discontinuă, între limita nordică și sudică a județului, ocupînd o zonă mai lată la nord de valea Carasu și un sector în zona litorală între Techirghiol și granița cu R. P. Bulgaria. Cernoziomul ciocolatiu este prezent, de asemenea, sub formă de fîșie întreruptă spre litoral, între cernoziomul castaniu și cel carbonic. În fine, cernoziomul levigat, neseparat în subtipuri, se întîlnește sub forma unor insule în partea central-estică și sud-vestică a teritoriului județului, unde apare sub formă de cernoziom levigat podzolit (de sub pădure). Profilul de sol al cernoziomului cuprinde mai multe orizonturi și suborizonturi de grosimi și calități diferite (A, A/C, C cu C_1 și C_2).

Cernoziomurile au cea mai ridicată fertilitate naturală (însușiri chimice, fizice, biochimice și apa necesară) și sînt folosite pentru aceleași culturi ca și solurile bălane, dînd recolte bogate. Pentru ca fertilitatea lor să nu scadă trebuie adăugate îngrășăminte organice și minerale, să se combată eroziunea

şi să se aplice măsuri pentru reţinerea zăpezii în iernile cu strat apreciabil.

La aceste tipuri principale de soluri de pe teritoriul judeţului se adaugă *solonceacurile*, formate în condiţiile locale specifice părţilor joase ale grindurilor complexului Razelm; neavînd un profil bine definit, nu permit dezvoltarea plantelor şi sînt folosite ca păşuni.

Solurile hidromorfe, reprezentate prin soluri de mlaştină şi lăcovişti carbonatice, se întîlnesc în jurul lagunelor, pe terenurile joase, netede, cu strat impermeabil şi ape freatice superficiale, în sectoare cu lipsă de drenaj.

Solurile aluvio-coluviale, corespunzătoare stadiilor incipiente de solificare a depozitelor aluvionare recente, se întîlnesc în luncile inundabile sau neinundabile ale rîurilor, unde stratul acvifer este aproape de suprafaţă, iar microrelieful şi vegetaţia foarte complexe. Aceste soluri au fertilitate mare datorită substanţelor nutritive aduse de ape şi sînt folosite pentru cultura legumelor irigate, pomicultură şi păşuni.

Solurile litomorfe sînt reprezentate prin *rendzine*, formate în spaţiul microregiunilor calcaroase, pe calcarele care apar la zi în partea sudică a Podişului Casimcei. Deşi au mare conţinut de humus nu sînt totuşi prea fertile, întrucît au profil scurt şi rezervă mică de apă. Repartiţia lor corespunde stepei formate din ierburi puţin suculente (N. Florea şi colab., 1968).

Cea mai mare parte a tipurilor de soluri de stepă şi silvostepă de pe teritoriul judeţului sînt deci utilizate pentru culturi cerealiere şi plante tehnice, ameliorarea regimului de apă al solului constituind problema primordială a agriculturii judeţului. Este important faptul că în condiţiile agriculturii socialiste se extind continuu suprafeţele irigate cu apă din Dunăre sau din lacurile cu apă dulce de pe teritoriul judeţului.

Vegetaţia teritoriului judeţului Constanţa s-a format şi dezvoltat continuu cu începere de la sfîrşitul pleistocenului superior. Este destul de variată din punct de vedere floristic, iar formaţiile şi asociaţiile componente sînt suprapuse relictelor floristice terţiare, pleistocene şi holocene, care indică, în acelaşi timp, istoricul de dezvoltare complexă a vegetaţiei actuale în

strînsă legătură cu ceilalți componenți fizico-geografici și cu activitatea societății umane pe diferitele ei trepte de dezvoltare.

În perioada holocenă, vegetația de pe teritoriul județului s-a format treptat, în strînsă legătură cu schimbările climatice care au avut loc, evoluînd și diferențiindu-se continuu pînă a ajuns la structura actuală. Se poate spune că acest covor vegetal a fost puternic schimbat în timpurile istorice, ca urmare a intensificării activității omului. În această direcție se pot menționa cîteva fapte importante, și anume: intensificarea agriculturii a dus aproape la dispariția formațiilor și asociațiilor vegetale erbacee, astăzi simple resturi de pășuni puțin productive pe pantele accentuate, necultivate; pășunatul abuziv practicat în trecut a contribuit la puternica degradare a pădurii și silvostepei; solurile cernoziomice levigate dau indicații că în urmă cu cîteva secole pădurea înainta mult în spațiul silvostepei actuale.

În funcție de complexul de condiții fizico-geografice, vegetația actuală are o repartiție specifică pe teritoriul județului, prezentîndu-se sub formă de pădure, silvostepă și stepă, cu extensiune diferită.

Pădurea, în comparație cu silvostepa și stepa, are cea mai redusă extensiune, situîndu-se în partea sud-vestică. Specificul climei, intensitatea despăduririi din ultimele secole și pășunatul abuziv au determinat aspectul actual al acestui masiv forestier, care se caracterizează prin mozaicare, repartiția necorespunzătoare a speciilor, productivitatea redusă a arboretelor și tendință de stepizare artificială. Pădurea se evidențiază prin participarea redusă a gorunului (*Quercus petraea*, *Q. dalechampii*) și prin abundența speciilor mezofile de amestec (*Fraxinus excelsior*, *Carpinus betalus*, *Q. pedunculata* etc.) Se poate aprecia că este o pădure de cvercinee submezofile de tip balcanic. Se face totodată evidentă formația ceretelor (cereto-gîrnițete și cereto-șleauri). Masivul păduros are ca limită linia care unește localitățile Strunga — Ion Corvin — Negureni — Dobromir, fiind, în același timp, pulverizat în circa 20 de trupuri de diferite mărimi (fig. 15).

Silvostepa, intercalată între pădure și stepă, ocupă spații restrînse tot în sud-vestul Dobrogii, pe teritoriul podișurilor

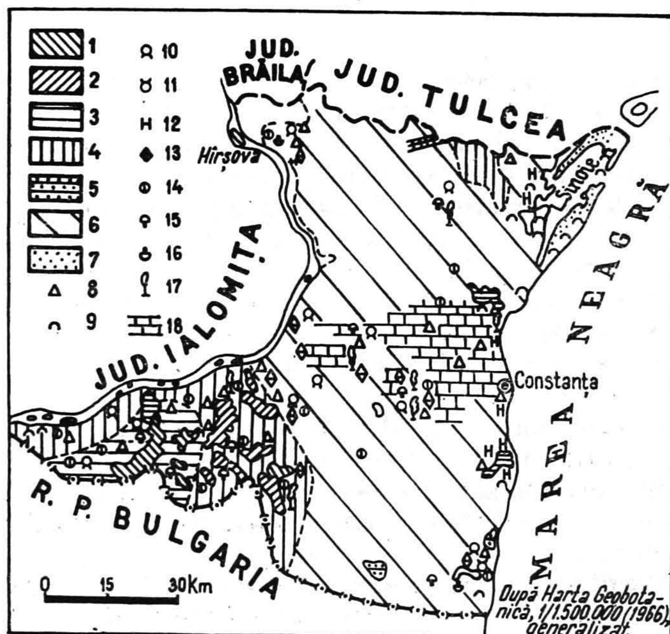

Fig. 15. — Repartiția pădurilor, stepei și terenurilor agricole pe teritoriul județului Constanța.

1, Păduri de cer și gîrneață (alternanță de grupări forestiere în care predomină *Quercus cerris* (L.), *Q. frainetto* (Ten.) sau ambele specii, pe alocuri în amestec cu alte specii foioase ; *2*, păduri de stejar brumăriu, în care predomină *Quercus pedunculiflora* (C. Koch), uneori cu participarea altor stejari sau specii de foioase ; 3, pajiști stepizate și pajiști stepice secundare (grupări de diferite ierburi mezoxerofile în care participă *Poa pratensis* (L. var.), *P. angustifolia* (L.), *Festuca vallesiaca*, *F. pseudovina*, mai rar *F. sulcata*, iar pe pîrloage *Poa bulbosa* (L.) și *Cynodon dactylon* (L., Pers.) ; *4*, grupări de *Festuca vallesiaca*, *Crysopogon gryllus* (Terner) și alte ierburi xeromezofile, iar pe pîrloage grupări derivate cu *Poa bulbosa*, *Botriochloa ischaemum*, *Artemisia austriaca*, *Cynodon dactylon* ; *5*, păduri de salcîm — *Robinia pseudaccacia* (L.) — plantații îndeosebi pe nisipuri (în trecut terenuri cu păduri în care predominau specii de stejar) ; *6*, terenuri agricole, pîrloage (grupări de *Poa bulbosa*, *Artemisia austriaca*, *Botriochloa ischaemum*, *Euphorbia stepossa* (Zoz.) și rămășițe de pajiști stepice (grupări cu *Festuca vallesiaca*, *Stipa capillata*, *S. lessingiana* (L.) și alte ierburi xerofile, pe alocuri alternînd cu tufărișuri din *Prunus spinosa* (L.), *Amygdalus nana* (L.), *Paliurus spina christi* (Mill). etc. ; *7*, vegetație de nisipuri maritime ; *8*, *Paliurus spina christi* (Mill.) ; *9*, vegetație halofilă maritimă ; *10*, *Padus mahaleb* (L.) ; *11*, *Periploca graeca* (L.) ; *12*, *Ephedra distachya* (L.) ; *1θ*, *Jasminum fruticans* (L.) ; *14*, *Cotinus coggygria* (L.) ; *15*, *Quercus*, *pubescens* (L.) ; (Willd.) ; *16*, *Q. virgiliana* (Ten.) ; *17*, *Carpinus orientalis* (Mill.) ; *18*, perdele forestiere de protecție.

Fig. 16. — Bujorul sălbatic, podoaba pădurilor de silvostepă din Dobrogea de sud (foto Sofia Iana).

Oltina şi Negru Vodă. Are ca trăsături specifice participarea masivă a stejarilor subxerofili-termofili (*Quercus pubescens*, *Q. pedunculiflora*), predominarea în subarboret a elementelor submediteraneene cu frunze căzătoare (*Carpinus orientalis*, *Fraxinus ornus*, *Cotinus coggygria*, *Prunus mahaleb*), existenţa unor elemente sudice mai rare (*Periploca graeca*, *Ruscus aculeatus*, *Jasminum fruticans*), a şibleacurilor de diferite tipuri, cu participarea unor specii recent înregistrate (*Tilia tomentosa* etc.). Caracteristic stepei din sud-vestul Dobrogii este şi faptul că aici au fost separate mai mult formaţii forestiere de silvostepă, cum este cea a stejarului pufos, formaţie submediteraneană de tip balcanic (fig. 16).

Stepa de pe teritoriul judeţului este specifică, fiind un rezultat al întrepătrunderii influenţelor pontice premaritime

cu cele submediteraneene de tip balcano-moesiac, determinată de condițiile pedoclimatice și istorico-geografice ale Dobrogii sudice. Totodată, stepa dobrogeană se diferențiază de celelalte tipuri de stepă de pe teritoriul țării. Ținîndu-se seamă de compoziția floristică, de gradul de deselenire și de intensitatea păstoritului în trecut au fost separate: pajiști de țelină stepică primară, cu păiuș stepic, pir crestat, colilie și pajiști (cu *Festuca vallesiaca*, *Agropyron cristatum*, *Stipa capillata* și *Stipa lessingiana*), pîrloage stepice înierbate, cu firuță cu bulbi pelinită, bărboasă și alior (*Poa bulbosa*, *Artemisia austriaca*, *Andropogon ischaemum*, *Euphorbia steposa*), cu grupa pîrloagelor înțelenite și a celor neînțelenite. În cadrul fiecărei grupe s-au separat mai multe asociații, cu modificări mari, survenite în urma pășunatului abuziv din trecut și care, în prezent au productivitate mică, fapt ce necesită luarea unei serii de măsuri. Acțiunea antropică ce s-a exercitat asupra vegetației de stepă, cu intensitate mult mai mare decît asupra pădurii și silvostepei, a dus la transformarea acesteia, aproape în întregime, într-o stepă cultivată în zilele noastre (fig. 17).

Se poate conchide că pădurea și silvostepa din spațiul județului Constanța au regresat prin despăduriri, iar cea mai mare parte a stepei a fost înlocuită prin culturi de cereale și plante tehnice. Totodată, pășunatul abuziv din trecut a schimbat structura floristică a pășunilor naturale, încît ele sînt puternic degradate, au productivitate redusă și trebuie ameliorate. În ultimii 20 de ani, odată cu transformarea socialistă a agriculturii, s-au luat și se iau în continuare măsuri agrotehnice ameliorative eficace.

Fauna. În regiunea de stepă, cea mai extinsă în limitele județului, datorită evoluției istorico-naturale, fauna prezintă un colorit pontico-submediteranean. În condițiile actuale, de stepă puternic folosită pentru culturi de cereale și plante tehnice, predomină rozătoarele și păsările, întrucît acestea s-au adaptat cu ușurință la condițiile create în urma transformării stepei în terenuri agricole. Pe de altă parte, condițiile agrotehnice, strîns legate de cele climatice, determină fluctuații

Fig. 17. — Asociații de stepă pe movilele din sudul teritoriului județului Constanța, fragment al stepei de odinioară (foto S o f i a I a n a).

ale populațiilor, fapt evidențiat prin variația densității consumatorilor (mamifere și reptile carnivore).

Printre speciile caracteristice stepei de pe teritoriul acestui județ se numără popîndăul (cel mai mare dăunător) și iepurele (specie vînătorească de preț). Se mai întîlnesc, în număr mare, șoarecele, orbetele mic, șoarecele săritor, șobolanul cenușiu și alte rozătoare. Păsările caracteristice sînt: potîrnichea, graurul, coțofana, uliul porumbar și șerpar etc. Mamiferele sînt reprezentate prin dihorul de stepă și nevăstuică. Printre reptile se numără șopîrla de iarbă și cea de ziduri, iar dintre insecte specii de ortoptere, lipidoptere și coleoptere. Stepa se mai caracterizează prin sărăcirea componenței specifice, prin rărirea pînă la dispariție a unor specii (dropia, spurcaciul, dihorul pătat), prin diminuarea densității unor specii, cum este broasca țestoasă de uscat, șarpele rău, gușterul vărgat și altele.

În ceea ce privește fauna de pădure și de silvostepă din sud-vestul teritoriului județului, aceasta se deosebește de cea de stepă atît din punct de vedere cantitativ, cît și calitativ, avînd condiții de viață mai favorabile : hrana mai variată și mai abundentă, liniște, posibilități mai mari de reproducere. În consecință, predomină păsările în locul rozătoarelor, iar mamiferele, reptilele și insectele se găsesc în număr mai mare. Se mai constată amestecul dintre complexele faunistice specifice stepei, silvostepei și pădurii, rezultat al faptului că animalele nu sînt dependente de sol și microclimat, iar activitatea economică a uniformizat habitalele diferitelor complexe faunistice. Cea mai numeroasă este fauna de silvostepă, întrucît această formație vegetală este mai variată ca mediu de viață, aici întrepătrunzîndu-se culturile cu suprafețele împădurite. Se manifestă și fenomenul de expansiune a unor elemente stepice tipice (popîndăul, iepurele, potîrnichea, prepelița), ce tind să ocupe microregiunile forestiere din cauza mecanizării agriculturii.

Fauna de pădure se caracterizează prin porumbelul gulerat, turtureaua, sitarul, guguștiucul și fazanul colonizat, toate de interes vînătoresc. Dintre răpitoare se întîlnesc șoimul dunărean, pajura țipătoare, vulturul codalb, bufnița mare. Mamiferele sînt reprezentate prin specii forestiere, cu mare pondere în planul de vînat : căprioara, mistrețul, veverița, muflonul (colonizat), apoi răpitoare, printre care pisica sălbatică, vulpea roșie, jderul de scorbură și de piatră ; dintre insectivore : ariciul, liliacul, cîrtița și dintre rozătoare șoarecele de pădure. La acestea se adaugă batracieni și ofidieni (broasca săpătoare, broasca țestoasă de uscat — cea mai numeroasă, gușterul vărgat, năpîrca, vipera cu corn, șarpele rău etc.).

În ceea ce privește fauna complexelor lacustre, aceasta se înscrie pe fondul general al biocenozelor acvatice cu valoare economică destul de mare, așa cum sînt efectivele piscicole.

Procesele actuale fizico-geografice pe teritoriul județului Constanța, deosebit de importante pentru economia acestei unități administrativ-teritoriale, sînt strîns legate de schimbările ce au survenit în componența și extensiunea formațiilor vegetale dobrogene, mai ales în ultimele două secole, cînd se

produce retragerea limitei pădurilor, restrîngerea suprafeţelor împădurite, schimbarea unor tipuri de pădure şi apariţia de arborete derivate, stepizarea masivului forestier de care s-a vorbit, degradarea şi ruderalizarea pajiştilor etc. Se pare că rolul principal al acestor schimbări l-a jucat activitatea omului, care a dus la ruperea echilibrului biotic, cu mari repercursiuni asupra celorlalţi componenţi ai mediului.

Datorită cauzelor menţionate, pe teritoriul judeţului se constată o extensiune continuă a suprafeţelor afectate de o serie de procese fizico-geografice actuale. Astfel, prin accentuarea torenţilor şi a deflaţiei s-au intensificat eroziunea şi acumularea, au apărut topoclimate mai uscate, asociaţii vegetale degradate etc. Pe alocuri s-au înregistrat activări ale alunecărilor şi ale sufoziunii, apărînd noi aspecte, cum sînt cele legate de activitatea antropică (stepizare, noi biocenoze, progradarea solurilor, lacuri temporare etc.).

Eroziunea este categoria care s-a impus în cadrul proceselor actuale, prezentînd mai multe aspecte.

Eroziunea puternică şi foarte puternică se înscrie pe latura dunăreană a teritoriului, ca şi în lungul văilor cu versanţi abrupţi. Se suprapune spaţiilor cu fragmentarea cea mai accentuată din arealele despădurite şi din păşunile degradate antropic, caracterizîndu-se prin intensificarea acţiunii torenţiale, prin înlăturarea orizonturilor superioare ale solurilor, partea cu proprietăţile cele mai bune etc. (fig. 18).

Aluvionarea este mai evidentă pe fundul văilor cu pantă mică, fiind sesizabilă în urma îngropării parţiale sau totale a unor aşezări dispărute (Baciu, Decebal, vatra satului Adîncata etc.). Aluvionarea determină o ridicare continuă a talvegului, o reducere a drenajului apelor şi, în anumite condiţii locale, apariţia de lacuri (Adîncata, Negreşti, Plopeni, Stupina etc.).

Fenomenul de colmatare este evident şi în cadrul limanelor şi al lacurilor, ca urmare a reducerii rapide a adîncimii şi suprafeţei lor : lacurile Mangalia, Vederoasa, Babadag, Baciu, Bugeac, Oltina, Mîrleanu, Taşaul etc. s-au restrîns în ultima sută de ani cu 1 pînă la 4 km. Acest fenomen se sesizează uşor în urma acţiunii ploilor torenţiale, cînd, în unele cazuri, localită-

Fig. 18. — Forme carstice pe valea Canaraua Fetii, îmbrăcată în tufișuri de șibleac (foto Sofia Iana).

țile sînt afectate de o pătură de aluviuni de pînă la 50 cm grosime (de exemplu Cernavoda), cu toate măsurile luate în ultimul timp (sisteme de canalizare, pavarea străzilor, ziduri de protecție etc.).

Alunecările și surpările, mai vizibile în sectorul dunărean și al falezei marine, se dezvoltă în cadrul versanților cu pantă mare. Aceste procese apar și pe multe alte văi din cadrul județului, cum sînt Gîrlița, Canlia, Mîrleanu, Carasu, Bălgătești, Topolog, Cogealac etc. (fig. 19).

Formele de sufoziune, care se dezvoltă în cuvertura loessoidă, situează Dobrogea pe primul loc în țară, mai ales datorită caracterului torențial al precipitațiilor. Aceste procese sînt mai intense în jurul limanelor din sud-vestul județului și mai reduse în partea centrală și zona litorală. Sînt reprezentate prin puțuri, hornuri, poduri suspendate, nișe, creste reziduale etc.,

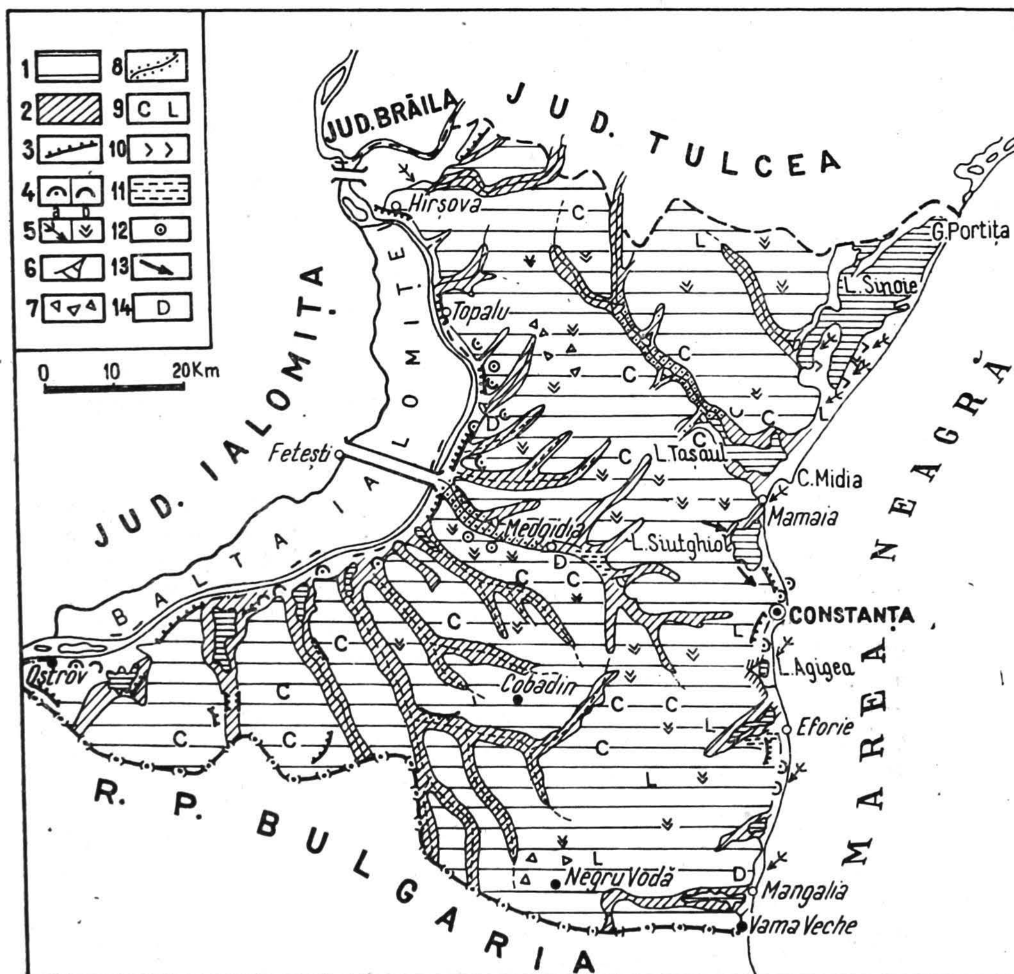

Fig. 19. — Repartiția principalelor procese actuale fizico-geografice pe teritoriul județului Constanța.

1, Eroziune în suprafață slabă și moderată (spălare, pluvio-denundație, șiroire, deflație); *2*, eroziune puternică și foarte puternică (văi permanente, văi cu regim torențial, organisme torențiale); *3*, prăbușiri, surpări; *4* alunecări (*a*, fixe; *b*, active); *5*, deflație (*a*, pe nisipuri; *b*, pe loess și alte formațiuni); *6*, proluvii-coluvii; *7*, eluvii; *8*, suprafețe de aluvionare; *9*, suprafețe levigate și carbonatate; *10*, suprafețe salinizate; *11*, suprafețe înmlăștinite; *12*, sufoziune și modelare în forme carstice; *13*, micșorarea suprafețelor acvatice; *14*, suprafețe modelate antropic.

intensitatea şi diversificarea lor coincizînd cu perioadele marilor despăduriri şi înţeleniri.

Înmlăştinirea, legată de aceleaşi cauze, are o dezvoltare mai slabă, fiind prezentă în partea centrală a teritoriului. Este mai pregnantă în zonele terminale ale limanelor şi pe văile Peştera, Carasu, Tichileşti, Ciobăniţa, Cuza Vodă. Se remarcă şi faptul că zonele de înmlăştinire sînt însoţite de areale restrînse de salinizare (I. Rădulescu, N. Basarabeanu, Sofia Iana, Ion Marin, 1971).

Din succinta analiză a principalelor procese actuale fizico-geografice de pe teritoriul judeţului Constanţa se pot desprinde şi o serie de concluzii de ordin practic, în scopul diminuării celor cu intensitate mai mare, accentuate în ultimele două sute de ani prin intervenţia omului.

În primul rînd se impune respectarea cu stricteţe a măsurilor agrotehnice, care trebuie să fie aplicate diferenţiat, în funcţie de particularităţile acestor procese. Trebuie să se acorde în continuare o atenţie deosebită modului de terasare a versanţilor, de arătură a pantelor (în cazul pantelor duble aratul semicircular) şi necultivarea plantelor prăşitoare pe terenuri cu înclinare accentuată. De asemenea, este necesar să se acorde atenţie deosebită terasamentelor, păşunatului pe izlazuri degradate, delimitării unor categorii de terenuri al căror mod de utilizare actuală trebuie să fie diferenţiat, reîmpăduririlor cu specii forestiere pioniere autohtone etc. În construcţia de căi ferate şi şosele să se acorde atenţie sporită mai ales sectoarelor de intersectare a văilor, deoarece ignorarea unora poate pune în pericol securitatea circulaţiei pe liniile aglomerate. În plus, în localităţi nu trebuie neglijată problema sistematizării şi întreţinerii drumurilor, întrucît în starea actuală acestea constituie linii de concentrare şi de eroziune a apelor.

Monumentele naturii din judeţul Constanţa sînt de mare semnificaţie şi importanţă, ele trebuind adăugate potenţialului turistic : monumente istorice, arheologice, folclor, inclusiv rezervaţii floristice şi faunistice, deosebit de însemnate atît din punct de vedere ştiinţific, cît şi turistic. În această ultimă ca-

tegorie intră rezervaţia Fîntînele — Murfatlar, rezervaţia de dune maritime de la Agigea şi altele aflătoare pe teritoriul acestui judeţ.

Rezervaţia Fîntînele — Murfatlar, situată la un km sud de celebra podgorie, îşi trage numele de la o fîntînă de pe platoul pe care se află.

Rezervaţia are un relief deluros, calcaros, cu altitudine medie de 80 m şi cu pante cuprinse între 10 şi 20°. Platoul şi versanţii dealurilor componente sînt acoperiţi cu vegetaţie erbacee, care prezintă un deosebit interes botanic. Pe alocuri se întîlnesc şi păduri, de un deosebit pitoresc.

Ca urmare a unor condiţii staţionale specifice, rezervaţia reprezintă un sector de silvostepă dobrogeană cu puternice influenţe stepice. Este de remarcat faptul că pentru unele specii endemice sau rare pentru flora României teritoriul rezervaţiei constituie unul dintre puţinele refugii din Dobrogea. Aici se întîlnesc elemente floristice diferite, în care predomină cele pontice, continentale (orientale), pontico-mediteraneene, mediteraneene, balcanice, cosmopolit eurasiatice, central-europene etc.

Dintre elementele considerate de unii cercetători ca endemice se numără : *Linum borzaeanum Carduus murfatlarii*, *Bromus riparius*, *Stipa lessingiana murfatlarii*, *Paeonia tenuifolia* ş.a. Se întîlnesc aici şi alte specii, exclusiv dobrogene, rarisime în alte regiuni ale ţării, printre care se evidenţiază *Centaurea napulifera*, *Koeleria brevis*, *Astragalus glaucus*, *Jasminum fructicans*, *Adonis volgensis*.

Geobotanic, complexul vegetal din această rezervaţie este constituit dintr-un mare număr de fitocenoze. Dintre erbacee se pot menţiona fitocenozele de *Festuca valesiaca — Stipa joannis — S. lessingiana*, de *Andropogon ischaemum — Chrysopogon gryllus — Festuca valesiaca*, de *Festuca valesiaca — Centaurea orientalis*, de *Festuca valesiaca — Amygdalus nana* şi multe altele.

Vegetaţia arborescentă, formată pe versanţii deluroşi şi pe ravene, este reprezentată prin grupări complexe, spontane, alcătuite din *Quercus pubescens*, *Q. virgiliana*, *Q. pedunculi-*

flora, *Carpinus orientalis*, *Cotinus coggygria*, *Cornus mas*, *Prunus mahaleb*, *Acer tataricum* ş.a.

Rezervaţia de dune maritime de la Agigea, situată la sud de Constanţa, constituie un pitoresc teritoriu nisipos de-a lungul litoralului, pe o suprafaţă de circa 5 ha, la 50 m de ţărm, în apropiere de Staţiunea zoologică marină ,,Prof. I. Borcea''; rezervaţia se situează pe o terasă de abraziune marină joasă, de 8—10 m înălţime deasupra nivelului mării.

Dunele din spaţiul rezervaţiei s-au format prin depunerea îndelungată a nisipurilor, aduse de vînturile de nord-est din spaţiul unui golf marin, ocupat în actual de lacul Agigea.

Aceasta este unica rezervaţie de dune nisipoase de pe litoralul românesc al Mării Negre, împrejmuită şi ferită de factorul antropic. Şi-a păstrat aspectul de microregiune de dune, populată cu o floră şi faună specifică.

În urma cercetărilor botanice efectuate în spaţiul rezervaţiei au fost recunoscute pînă acum 120 de specii spontane de angiosperme, precum şi unele plante inferioare. Astfel, printre elementele floristice importante şi rare în flora României şi chiar a Dobrogii sînt existente, aici, *Silene pontica*, *Scolymus hispanicus*, *Stachys maritima*, *S. patula* şi multe altele. Speciile din perimetrul rezervaţiei aparţin unor variate elemente floristice, precum şi tipurilor de areale continental, pontico-mediteranean, mediteranean, balcanic etc.

În spaţiul rezervaţiei, din punct de vedere geobotanic, se pot distinge mai multe fitocenoze importante: de *Ephedra distachya*, de *Alyssum borzaeanum* şi de *Carex arenaria*.

În cadrul acestei rezervaţii există şi o faună interesantă, reprezentată prin: *Testudo graeca ibera*, raritate în fauna României, *Ameles saga* etc., apoi diferite specii de insecte caracteristice dunelor, care măresc interesul ştiinţific al microregiunii.

Pe teritoriul judeţului, din acest punct de vedere, mai pot fi menţionate unele refugii permanente care ocrotesc numeroase colonii mixte de păsări, aşa cum este cea de la Istria (colonii de califari albi etc.) (E. Pop, N. Sălăgeanu, 1965).

UNITĂȚILE GEOGRAFICE

Teritoriul actualului județ Constanța, cu toată varietatea redusă a peisajului predominant stepic, datorită existenței Dunării pe latura vestică, a bălților Ialomiței și Brăilei, a complexului lacustru Razelm și a litoralului însorit cu faleză (între Capul Midia și granița de stat cu R. P. Bulgaria) pe latura marină, a solurilor fertile, a bogățiilor apelor Dunării, bălților și Mării Negre, a constituit în toate timpurile locuri prielnice pentru așezări umane, pentru desfășurarea de multiple activități economice (comerț, pescuit, creșterea vitelor și agricultură).

În scopul cunoașterii „personalității geografice'' a zonelor componente teritoriului județului, a folosirii cît mai raționale a resurselor locale în condițiile construcției socialiste, cu toată uniformitatea aparentă a peisajului geografic există diferențieri în condițiile naturale, care duc la conturarea unor unități geografice (maritimă, interioară și dunăreană).

Zona maritimă, din punct de vedere climatic, se caracterizează prin existența a două microregiuni. Prima, cea din spațiul complexului Razelm—Sinoe, are ca trăsătură esențială întrepătrunderea influențelor climatice ale apelor Mării Negre cu cele din partea interioară a teritoriului. De fapt, aici caracteristice sînt evaporarea puternică vara, iar vînturile iarna. În partea estică a complexului lacustru, aerul este umed tot anul, iar amplitudinile termice mai reduse decît în partea vestică a microregiunii. Cea de-a doua microregiune climatică se desfășoară de-a lungul litoralului, pe o lățime de 10—15 km de la țărm, între Capul Midia și granița cu R.P. Bulgaria. Este o zonă acoperită alternativ de aer continental și maritim, făcîndu-se

vizibile brizele de vară. Temperatura aerului este oarecum omogen repartizată, îngheţurile sînt mai tîrzii decît în zona centrală, iar precipitaţiile medii anuale sînt cele mai scăzute de pe teritoriul ţării (350 — 400 mm). Stratul de zăpadă este neuniform şi de scurtă durată.

Pe depozitele friabile recente din spaţiul complexului Razelm — Sinoe, în condiţiile climatice date, s-au format solonceacuri, nisipuri în solificare şi mobile ; între limita nordică a judeţului şi Techirghiol — cernozion carbonatic, iar de aici, spre sud, cernozion castaniu ; către vestul zonei, la contactul cu zona interioară, apar şi petice de cernoziom levigat, compus din mai mult subtipuri ; de fapt, în zona litorală, datorită marii fragmentări şi diversităţii depozitelor cuaternare, a activităţii umane îndelungate, se poate vorbi de un mozaic de soluri.

Vegetaţia specifică, în condiţiile climatice şi de soluri menţionate, este de stepă, diferită de celelalte de pe teritoriul ţării ; se fac evidente o serie de formaţii şi asociaţii, ca şi în partea interioară a teritoriului judeţului. Acţiunea antropică îndelungată şi diferenţiată, exercitată asupra vegetaţiei de stepă, a dus în timpurile noastre la transformarea acesteia, aproape în întregime, într-o stepă cultivată cu cereale şi plante tehnice. Pe treapta coborîtă a complexului Razelm, în spaţiul grindurilor, s-a dezvoltat o vegetaţie halofilă maritimă, puţin utilizată în economia judeţului.

Condiţiile climatice, învelişul de sol, vegetaţia spontană şi cultivată sînt strîns legate de caracteristicile reliefului, diferenţiat de la un loc la altul în spaţiul zonei. În funcţie de etapele geologico-paleogeografice care s-au succedat se pot separa : sectorul coborît, lagunar, al Razelmului de sud, fost golf marin şi ulterior anastomozat în condiţiile coborîrii pe verticală (în holocen) a regiunii, a ridicării nivelului apelor Mării Negre şi a activităţii curentului costal care a transportat aluviuni de la gurile Dunării ; astfel, s-au format o serie de lagune separate prin grinduri, lagune ce comunică puţin cu apele marine ; treapta următoare este cea limanică, formată la rîndul său, din mai multe nivele, care se pare că sînt de natură abrazivă, consecinţă a retragerii liniei ţărmului ; ultima treaptă a teraselor, tot de abraziune marină şi de eroziune, ar constitui o grupă aparte a

reliefului zonei litorale, formată, la rîndul său, din alte nivele ce urcă în altitudine spre vest, venind în contact cu zona interioară a teritoriului, însă cu denivelări mici, mascate de depozitele cuaternare.

În zona litorală caracteristic este şi faptul că gurile de rîuri, ca şi fostele mici golfuri din sectorul litoralului cu faleză, au fost transformate cu timpul în limane fluvio-maritime şi lagune, ale căror ape sînt astăzi sărate sau dulci, în funcţie de legătura cu marea, de evaporaţia puternică în condiţiile climatului arid şi de alimentarea unora cu ape din izvoare bogate; din aceste cauze există lacuri cu ape dulci (Taşaul, Siutghiol, Tatlageac) şi altele cu ape sărate şi cu nămoluri terapeutice (Techirghiol, Mangalia etc.).

În privinţa proceselor actuale, zona maritimă se caracterizează prin procese intense de deflaţie, suprafeţe salinizate, prăbuşiri şi surpări în sectoarele cu faleze din loess, prin suprafeţe levigate şi carbonatate, alunecări etc., împotriva cărora trebuie luate în continuare măsuri de diminuare.

Condiţiile climatice, specificul reliefului ţărmului, apele lacurilor cu nămoluri terapeutice au făcut în toate timpurile ca această zonă să fie mult căutată. În condiţiile României socialiste, în urma numeroaselor amenajări de mare amploare, zona noastră litorală, o adevărată „perlă a Mării Negre”, este din ce în ce mai mult căutată pentru agrement, cură şi odihnă nu numai de către cetăţenii ţării, ci şi de numeroşi turişti de peste hotare. Pe de altă parte, porturile maritime de pe litoralul judeţelor Tulcea şi Constanţa, modernizate în anii socialismului, reprezintă „fereastra spre lume” a patriei noastre.

Zona dunăreană, faţada vestică a teritoriului judeţului Constanţa, prezintă, de asemenea, anumite trăsături în structura fizico-geografică, diferenţiate de cele aparţinînd celorlalte zone.

Şi aici, climatic, se disting bine două microregiuni. Prima, între Cernavoda şi limita nordică a judeţului, este ca o continuare a zonei interioare; clima este ceva mai puţin aridă decît în partea centrală, amplitudinile anuale şi diurne sînt mai mari, vara se simt brizele dunărene ce înaintează spre interior pe văile rîurilor, îngheţul durează cam 100 zile pe an, sînt,

de asemenea, peste 100 de zile de vară, iar cantitățile anuale de precipitații ceva mai crescute decît în partea centrală (între 400 și 450 mm). Cea de-a doua, microregiunea climatică suddunăreană, este parțial împădurită, mai înaltă, sculptată de văi adînci în canion; pe timp de vară, datorită pînzelor de ape freatică aproape de suprafață, văile sînt acoperite cu aer mai umed, iar temperatura este mai puțin excesivă în timpul zilei; interfluviile mai înalte sînt bătute de un soare puternic, iar vegetația se ofilește; iarna, vînturile spulberă stratul de zăpadă, pe cînd în cadrul văilor, acestea au viteză mică; precipitațiile sînt mai abundente (peste 500 mm), ceea ce justifică vegetația arborescentă (pădure și silvostepă).

În funcție de condițiile climatice diferențiate, de grosimea depozitelor cuaternare, de adîncimea apelor freatice, vegetația zonei se succede astfel: în jumătatea nordică, pînă la sud de Cernavoda, cea spontană este formată din asociații specifice de stepă, cum sînt pîrloagele (grupări de *Poa bulbosa*, *Artemisia austriaca*, *Botriochloa ischaemum*), rămășițele de pajiști stepice și alte ierburi xerofile, pe alocuri alternînd cu tufărișuri din *Prunus spinosa*, *Amygdalus nana*, *Paliurus spina christi* etc. În zilele noastre, cea mai mare parte a stepei este transformată în terenuri pentru culturi de cereale pe interfluvii, iar în lunci culturi de zarzavaturi și pomi fructiferi. Ceairele sînt lăsate mai mult ca terenuri pentru pășunat. În scopul obținerii de recolte și mai bogate, trebuie continuate măsurile de stingere a torenților, prin terasări și plantări de viță de vie, pomi fructiferi, așa cum s-a realizat în multe locuri, ca la Crucea, Gălbiori etc.

În sectorul sudic dunărean, vegetația spontană, în spațiul podișurilor Oltina și Negru Vodă, se caracterizează prin păduri de cer și gîrneață (circa 20 de trupuri), în alternanță cu grupări forestiere în care predomină *Quercus cerris*, pe alocuri în amestec cu alte specii de foioase, păduri de stejar brumăriu, în care predomină *Quercus pedunculiflora*, uneori cu participarea altor stejari sau specii de foioase. Spre Dunăre și spre stepa interioară se întîlnesc grupări de ierburi xeromezofile cu *Festuca vallesiaca* și altele, iar pe pîrloage grupări derivate cu *Poa bulbosa*, *Artemisia austriaca*. Între trupurile de pădure

se inserează pajiști stepizate și pajiști stepice secundare (grupări de diferite ierburi mezoxerofile, cu *Poa protensis* etc.). Și aici cea mai mare parte a terenurilor acoperite de formații stepizate pe locul fostelor păduri sînt astăzi ocupate cu culturi de cereale și plante tehnice.

În funcție de grosimea depozitelor de loess, de adîncimea apelor freatice, de vegetație, solurile specifice zonei sînt: în sectorul nordic, solul bălan, în cel sudic, în spațiul stepic, cernoziom carbonatic, iar în spațiul de pădure și de silvostepă din colțul de sud-vest, spre Dunăre, cernoziom castaniu, petice de cernoziom carbonatic și diferite tipuri de cernoziom levigat.

Această caracteristică bio-pedoclimatică se întîlnește în zona dunăreană pe cele două trepte principale — terase de abraziune lacustră, create la sfîrșitul pliocenului, formate la rîndul lor, în sectorul nordic, dintr-o serie de nivele de 10—20, 20—35 și 35—55 m. Complexul de trepte de relief este pardosit cu groase depozite de loess, traversat de văi adînci, late, cu fundul plat și puternic aluvionat. Văile sînt asimetrice, cu versanții sudici cuestici (valea Topologului, Tichileștilor etc.). În sectorul sudic, relieful este reprezentat de o treaptă limanică, de abraziune, apoi de platforma litorală levantină, ridicată pe verticală de mișcările post-pliocene. Aici, interfluviile se mențin la 100—130 m altitudine, sînt puternic fragmentate de văi torențiale, distingîndu-se mai multe nivele. Există și o serie de depresiuni-golfuri la contactul cu valea Dunării, în care sînt cantonate limane fluviatile, parțial alimentate de apele pîraielor temporare, cu văi adînci, înguste, simetrice, niște adevărate canioane.

Zona dunăreană se mai caracterizează și printr-o gamă destul de variată de procese actuale, printre care se numără: eroziunea puternică și foarte puternică, în cadrul văilor, asupra versanților cu pante mari, prăbușiri, surpări, alunecări fixe și active, pe interfluvii suprafețe levigate și carbonatate, sufoziune și modelare în forme carstice, procesul de micșorare a suprafețelor lacurilor datorită aluvionării puternice în condițiile climatice arătate etc.

În zona dunăreană, în scopul obţinerii de recolte şi mai bogate, este necesară continuarea măsurilor de stingere a torenţilor, de regenerare şi ameliorare a pajiştilor existente, măsuri împotriva colmatării lacurilor, de înlăturare a vegetaţiei acvatice, care duce continuu la micşorarea suprafeţelor, refacerea limanelor desecate (Cochirleni, Seimenii Mari, Seimenii Mici), ape atît de necesare zonei, datorită condiţiilor climatice aride.

Zona interioară, centrală sau continentală, cea mai extinsă de pe teritoriul judeţului, se desfăşoară între limitele de nord şi de sud ale acestuia şi între zonele marginale (maritimă şi dunăreană). Îi este caracteristică schimbarea structurii fizico-geografice în direcţia nord-sud, factorul polarizator fiind tot cel bio-pedoclimatic, secondat de relief, reţea hidrografică şi procese actuale.

În zonă se întîlneşte climatul cel mai arid de pe teritoriul judeţului, iar amplitudinile anuale şi diurne sînt mai mari decît în zonele marginale. Vara, pe timp senin şi cald, se simt în măsură mică brizele de zi şi de noapte, marine şi dunărene. Se produc îngheţuri şi încălziri succesive în mai multe zile decît în zonele periferice, cu urmări importante în agricultura judeţului. Umezeala absolută şi relativă a aerului este mai scăzută, cu excepţia anotimpului rece. Precipitaţiile medii anuale oscilează între 400 şi 450 mm.

În aceste condiţii climatice, apele freatice sînt puţin abundente, vegetaţia spontană este reprezentată prin stepă, diferită de cea din restul ţării, rezultat al întrepătrunderii influenţelor pontice premaritime cu cele submediteraneene de tip balcano-moesiac. Din aceste cauze se întîlnesc pajişti de ţelină stepică primară cu păiuş, pir crestat, colilie, *Festuca vallesiaca*, *Stipa capillata*, *S. lessingiana* etc. În cadrul pajiştilor au fost separate o serie de asociaţii care apar pe suprafeţe reduse, apoi pîrloage stepice înierbate, cu pelinită, bărboasă, alior etc. Aceeaşi acţiune antropică desfăşurată în decursul secolelor a dus la transformarea, aproape în întregime, a zonei într-o stepă cultivată. În anii construcţiei socialiste, odată

cu transformarea agriculturii, s-au luat o serie de măsuri agrotehnice ameliorative eficiente.

Condiţiile climatice, grosimea redusă a depozitelor de loess, apele freatice puţin abundente şi la mici adîncimi, vegetaţia de stepă şi culturile de cereale au dus la formarea unor tipuri de soluri, în general destul de fertile. Printre acestea se numără cernoziomul carbonatic pe latura vestică, cea mai extinsă a zonei, continuată spre zona maritimă cu soluri de cernoziom castaniu, cernoziom ciocolatiu şi chiar levigat în mai multe tipuri, sub formă de petice. Cernoziomurile au cea mai ridicată fertilitate, fiind folosite pentru culturile de cereale, care dau recolte bogate. Trebuie continuată acţiunea de adăugare a îngrăşămintelor organice şi minerale, în scopul menţinerii fertilităţii acestora.

Condiţiile pedo-fitoclimatice sînt explicate de poziţia geografică a zonei şi de specificul reliefului, caracterizat printr-o cuvertură mai puţin groasă de depozite cuaternare, dispusă pentru un relief preexistent de şisturi verzi peneplenizate în partea nordică de orogen şi peste formaţiunile mai noi ale regiunii de platformă sud-dobrogeană.

Altitudinea, structura geologică, tectonica, vîrsta şi intensitatea diferenţiată a factorilor modelatori externi explică caracteristicile reliefului podişurilor componente acestei zone.

Relieful se caracterizează prin altitudini ce variază în zona şisturilor verzi între 150 şi 200 m, care scad în pantă domoală, însă cu unele denivelări mai pronunţate între podişurile Casimcei şi Medgidiei (pe linia tectonică Capidava — Ovidiu). De la valea Carasu, spre sud, urcă din nou în altitudine, atingînd circa 200 m la graniţa cu R. P. Bulgaria.

Zona interioară constituie circa 60% din suprafaţa teritoriului judeţului, iar relieful a fost modelat continuu în perioadele geologice mai vechi de către agenţii subaerieni, ca şi în cele recente, mai ales în pliocen şi cuaternar.

În timp ce în partea nordică de orogen s-a format un relief cu aspect colinar (în spaţiul Podişului Casimcei), cu pante foarte dulci, care dau regiunii un caracter de peneplenă, la

sudul zonei şisturilor verzi, masele de calcar jurasic au dat naştere la înălţimi mai reliefate, cu aspect mai semeţ. În Dobrogea de platformă, în microregiunile calcaroase şi ale gresiilor de vîrstă cretacică şi terţiară, ascunse de loessul cuaternar, s-a format un relief mamelonar, relativ şters. Aşadar, evoluţia îndelungată paleogeografică si acţiunea diferenţiată a factorilor subaerieni modelatori au dus la formarea unor unităţi de relief caracterizate prin structură de podiş şi altitudini reduse, astfel : la nord, în zona şisturilor verzi, se desfăşoară Podişul Casimcei, mai la sud al Medgidiei, apoi celelalte unităţi de podiş, unele orientate spre Dunăre (Cobadin, Oltina), altul spre mare (Topraisar) şi unul intermediar (Negru-Vodă).

Ca altitudine, zona interioară variază între 100 şi 200 m, constituie axul teritoriului judeţului Constanţa, prezentînd complexitate morfometrică şi morfogenetică.

În privinţa văilor, acestea, în zona de orogen, sînt transversale (peste anticlinale şi sinclinale), evazate şi cu dispunere divergentă. Pe teritoriul zonei, mai importante sînt sectoarele superioare ale văilor Casimcei şi Topologului. Pe latura sudică a Podişului Casimcei, unde apar pachete de calcare, văile sînt „în chei" (Casimcea, Crucea, Stupina etc.). În celelalte podişuri componente zonei centrale din Dobrogea de platformă, văile sînt de asemenea evazate, însă simetrice.

Procesele actuale au intensitate redusă, cele mai importante fiind : eroziunea, puternică şi foarte puternică în unele sectoare, de-a lungul văilor cu regim torenţial din sud, deflaţia pe loess şi depozite loessoide, mai ales pe interfluvii. Suprafeţele levigate şi carbonate ocupă spaţii mari. Eluviile se întîlnesc în zonele calcaroase la zi. Suprafeţele de aluvionare sînt extinse în lunci, cu urmări pentru aşezări şi culturi (colmatări) etc. Se impun, în continuare, ca şi în zonele marginale, deşi intensitatea proceselor semnalate este mai redusă, luarea aceloraşi măsuri în scopul obţinerii de recolte bogate.

În condiţiile construcţiei socialiste, în zonă se practică culturi intensive de cereale, cultura viţei de vie ; s-au extins irigaţiile, creşterea vitelor, s-au luat măsuri agrotehnice eficiente etc.

POPULAŢIA ŞI AŞEZĂRILE OMENEŞTI

Consideraţii istorico-geografice

Urmele vieţii materiale în judeţul Constanţa arată că, la fel ca şi în alte judeţe de pe cuprinsul ţării noastre, şi el a fost populat din cele mai vechi timpuri. Ceea ce deosebeşte însă judeţul Constanţa de celelalte judeţe ale ţării este întîietatea care i se conferă în ce priveşte apariţia şi dezvoltarea vieţii urbane, fenomen determinat de înfiinţarea pe litoral, încă din secolele VII—VI î.e.n., a primelor oraşe-cetăţi greceşti — Histria, Tomis, Callatis.

Cercetările arheologice recente atestă, prin dovezi tot mai numeroase, existenţa urmelor vieţii materiale pe teritoriul dintre Dunăre şi Marea Neagră cu circa 100 000 de ani în urmă. Astfel, neanderthalienii din paleoliticul mijlociu (circa 100 000—40 000 î.e.n.) locuiau pe teritoriul actualului judeţ în peşterile „La Izvor" (sud-vest de satul Cheia) şi „La Adam" (Tîrguşor) (D. M. Pippidi, D. Berciu, 1965, p. 18).

Paleoliticul superior (circa 40 000—10 000 î.e.n.) este atestat de urme ale locuirii omului atît în peşterile amintite anterior, cît şi în aer liber, pe văile ce brăzdează Podişul Dobrogii, în zona actualelor aşezări Seimenii Mari, Gura Dobrogei, Mangalia, Saligny, Peştera, Satu Nou. Toate acestea sînt atestate de existenţa, aici, a diferitelor unelte din acea vreme (D. M. Pippidi, D. Berciu, 1965, p. 21).

Între paleoliticul superior şi neoliticul dobrogean se intercalează mezoliticul, a cărui desfăşurare în timp este situată între aproximativ 10 000 şi 5 500 î.e.n. Deşi descoperirile arheologice pentru mezoliticul de aici nu sînt încă prea numeroase, constatările din peştera „La Adam" şi din necropola

de la Cernavoda atestă continuitatea locuirii Dobrogii între anii 10 000—5 500 î.e.n.

În evoluția populării teritoriului dintre Dunăre și mare, neoliticul (circa 5 500—2 200 î.e.n.) a însemnat un salt important, fiind perioada în care oamenii se îndeletniceau cu cultura plantelor și creșterea animalelor domestice. Neoliticul din Dobrogea se caracterizează prin prezența omului în număr mai mare și în locuri mai multe. Se poate afirma că acum Dobrogea era locuită aproape în întregime de oamenii culturii Hamangia. Erau dezvoltate așezările deschise, situate pe văi, așa cum o dovedesc descoperirile arheologice de la Ceamurlia de Jos, Tariverde, Cernavoda, Mangalia, sau așezările din jurul lacurilor litorale (Golovița, Nuntași, Techirghiol, Mangalia). Alături de acestea continuau să fie locuite peșterile de la Gura Dobrogei, Cheia („La Izvor"), Tîrgușor („La Adam").

Omului culturii Hamangia din Dobrogea îi este specifică o mai înaintată stare de evoluție spirituală și culturală, dovedită de cuplul femeia și bărbatul, cunoscut sub numele de „Gînditorul de la Cernavoda". El reprezintă cultul muncii, al fertilității și fecundității.

În neoliticul tîrziu (aproximativ 2 900—2 200 î.e.n.), oamenii culturii Gumelnița preferă pentru așezări înălțimile izolate sau apropierea apelor, deoarece erau mai ușor de apărat. Locurile principale de locuință sînt acum movilele, boturile de deal mai bine apărate și tell-urile (locuri cu o suprafață restrînsă, cu posibilități naturale de apărare). Cînd locuințele erau în locuri fără o bună apărare naturală, ele erau situate în cuprinsul văilor sau lîngă lacuri, în preajma lor realizîndu-se valuri de pămînt, șanțuri simple sau cu apă, garduri etc.

Condițiile climatice mai favorabile, locuința mai evoluată, numărul mai mare de formațiuni tribale, precum și evoluția uneltelor au permis ca spre sfîrșitul neoliticului tîrziu pe teritoriul Dobrogii să se treacă, pe o scară din ce în ce mai largă, de la culegerea fructelor, vînat și pescuit, la cultura unor plante și creșterea animalelor. La rîndul lor, acestea au făcut posibilă dezvoltarea torsului, țesutului, precum și realizarea de vase din pămînt, de forme și mărimi diferite, pentru nevoile casnice. Urme ale omului din neoliticul tîrziu în Dobrogea se

întîlnesc mai ales la Hîrşova, Cernavoda (Dealul Sofia) şi Medgidia.

Trecerii de la neoliticul tîrziu la epoca bronzului îi este specifică cultura Cernavoda. Păstoritul dobîndeşte acum o însemnătate mai mare decît agricultura; alături de vechile tipuri de locuințe, păstoritul impune coliba.

Dar cea mai caracteristică trăsătură a perioadei de trecere de la neoliticul tîrziu la epoca bronzului o constituie pătrunderea pe teritoriul Dobrogii a unor populații de păstori nomazi nord-pontici. Raporturile dintre aceştia şi băştinaşi duc la apariția schimbului. În epoca bronzului (aproximativ 2 200—1 200 î.e.n.) se înfiripează şi se dezvoltă pe acest teritoriu uniunile de triburi înrudite, organizate în jurul unor centre întărite, ca de exemplu la Cernavoda (Dealul Sofia). Începe trecerea de la ginta matriarhală la ginta patriarhală. Însă, trăsătura dominantă a acestei epoci o constituie apariția, alături de uneltele de piatră şi din cupru care existau mai dinainte, a uneltelor din bronz — mai rezistente, mai durabile şi din ce în ce mai numeroase. Ca urmare, apar noi obiecte şi mai ales noi tipuri de unelte. Apare carul şi se constată folosirea calului pentru tracțiune. Cultura Cernavoda se continuă şi în epoca bronzului, în forme mai evoluate. Datorită transformării uneltelor, diversificării ocupațiilor, contactului cu alte populații dinspre nordul pontic, dinspre sudul egeo-anatolic, ca şi dinspre centrul Europei, epoca bronzului reprezintă pentru Dobrogea începutul destrămării comunei primitive.

Ca şi epoca precedentă, şi epoca bronzului se subdivide în epoca bronzului vechi, a celui mijlociu şi a celui final, după care urmează tranziția spre epoca fierului.

În epoca fierului (circa 1 200—100 î.e.n.) (D. M. Pippidi, D. Berciu, 1965, p. 73 şi 132) continuă procesul de destrămare a orînduirii comunei primitive pe teritoriul actual al județului Constanța şi al Dobrogii în general, proces început cu un mileniu mai înainte. În acelaşi timp, trecerea la folosirea fierului în locul bronzului a determinat o simțitoare dezvoltare a mijloacelor de producție. Apar tot mai multe unelte, arme, podoabe etc. Schimburile, începute în partea finală a epocii bronzului, în urma contactului cu păstorii

nomazi nord-pontici şi unele populaţii indo-europene, capătă acum un caracter tot mai larg.

Trăsătura dominantă a epocii fierului este agricultura primitivă, care, mai ales în a doua parte a acestei epoci, este impulsionată de trecerea treptată la folosirea plugului cu brăzdar de fier ; concomitent se practică şi creşterea animalelor. Asistăm la un viguros proces al dezvoltării triburilor tracice.

Însă, epoca fierului pe teritoriul Dobrogii se caracterizează în mod pregnant, din punct de vedere istoric şi geografic, prin apariţia pe ţărmul vestic al Pontului Euxin a coloniştilor greci, care înfiinţează aici, în secolele VII—VI î.e.n., oraşele-cetăţi Histria, Callatis şi Tomis. Mişcarea de colonizare greacă pe ţărmul dobrogean — purtătoare a unei orînduiri sociale superioare şi a unei culturi înaintate — va influenţa în mod considerabil asupra transformărilor din viaţa economică şi socială a populaţiei băştinaşe din acea vreme. La sosirea coloniştilor greci în Dobrogea, populaţia băştinaşă se găsea în procesul de destrămare a comunei primitive şi de creare a premiselor pentru trecerea la orînduirea sclavagistă. Tracii din Dobrogea dispuneau de o cultură proprie şi originală. Documentele atestă că aristocraţia traco-getică dobrogeană era atît de dezvoltată, încît putea însuşi elementele civilizaţiei sclavagiste elene, superioare celor locale.

Datorită aşezării sale între Dunăre şi Marea Neagră, într-un loc situat la încrucişarea unor importante drumuri dinspre zona nord-pontică spre cea egeo-anatolică şi mediteraneană, Dobrogea a cunoscut, în acea vreme, o dezvoltare ceva mai dinamică în comparaţie cu celelalte teritorii ale ţării. Această dezvoltare se caracterizează prin particularităţi specifice : originalitate în formele evoluţiei sociale, continuitate neîntreruptă, trecerea de la trepte inferioare la trepte superioare înaintea celorlalte teritorii ale ţării în vremea respectivă.

Epoca fierului se încheie odată cu începerea cuceririi romane, care în Dobrogea are loc mai devreme ca în restul teritoriului — în secolul I î.e.n. Şi în Dobrogea, epoca fierului cuprinde Hallstatt-ul şi Latèn-ul.

Conviețuirea în Dobrogea a coloniștilor greci cu populația băștinașă a dus la dezvoltarea și permanentizarea unor tot mai intense schimburi economice reciproce. Arealele activităților economice ale orașelor Histria, Callatis și Tomis s-au extins treptat din zonele apropiate în cele îndepărtate, pentru ca în cele din urmă să acopere tot teritoriul Dobrogii. Mai tîrziu, aceste schimburi se extind chiar peste Dunăre.

Activitatea comercială desfășurată aici timp de șase—șapte secole de către orașele-cetăți grecești a dus la permanentizarea și amplificarea schimburilor economice ale zonelor menționate, impulsionîndu-le simțitor viața economică și cea social-culturală. În același timp se dezvoltă și orașele amintite. Apar evidente diferențieri urbane, materializate mai ales prin dezvoltarea funcționalității diferitelor zone: portuară și comercială, meșteșugărească, administrativă și rezidențială.

În contextul acestor legături economice permanente, Histria desfășura o activitate mai intensă în nordul Dobrogii, iar Tomis și Callatis în zonele ei centrală și sudică. Mărfurile comercializate erau lîna, mierea, cerealele, produsele animaliere și chiar sclavii[1].

În perioada care a urmat — ocupația romană în Dobrogea (sfîrșitul secolului I î.e.n. pînă la începutul secolului VII e.n.) — activitatea economică și cea social-culturală au continuat să fie active, înregistrînd însă unele particularități impuse de stăpînirea romană. Ca trăsătură dominantă menționăm că atît Dobrogea, cît și coloniile grecești de pe țărmul Mării Negre își pierd independența. Acestea din urmă beneficiază încă de o anumită autonomie internă, ceea ce le permite să desfășoare un comerț activ și dreptul de a bate monedă.

Organizat în vederea asigurării intereselor militare, economice și politice ale Romei, interiorul Dobrogii este romanizat, în timp ce litoralul continuă să poarte amprenta activităților economice și social-culturale grecești, iar ulterior greco-romane.

Stăpînirea și influența Romei asupra Dobrogii durează pînă în secolul III e.n., după care, în urma pătrunderii goților,

---

[1] *Istoria României. Compendiu*, Edit. didactică și pedagogică, 1969, p. 30.

hunilor, slavilor ş.a., ea este preluată de Imperiul roman de răsărit. În timpul stăpînirii romane în Dobrogea, pe malul drept al Dunării au apărut numeroase puncte militare întărite, forma superioară a acestora constituind-o castrele. Urmele lor se observă în apropierea sau chiar pe locul vechilor aşezări geto-dacice şi greceşti, situate în preajma vadurilor Dunării, de la Sucidava (la vest de Oltina), Axiopolis (Cernavoda), Capidava, Carsium (Hîrşova) (fig. 20).

Pe teritoriul Dobrogii se amenajează drumuri militare, între care mai importante erau: unul de-a lungul Dunării, altul prin centrul Dobrogii, iar al treilea pe litoral. Legate între ele, aceste drumuri au înlesnit în mare măsură şi activitatea economică. Produsele agricole ale provinciei sînt transportate cu mai multă uşurinţă şi în cantităţi mai mari atît spre castrele romane, cît şi spre puncte comerciale. De asemenea, se dezvoltă meşteşugurile, între care pe primul loc se situează prelucrarea metalelor. Atît la oraşe, cît şi în unele sate înfloresc meşteşugurile legate de olărit şi sticlărie. Apar oraşe noi, ca de exemplu Troesmis (în nordul Dobrogii) şi Tropaeum Traiani (Adamclisi).

Continuarea şi înflorirea vieţii economice din perioada ocupaţiei romane în Dobrogea influenţează şi dezvoltarea vieţii culturale şi artistice. Cea mai importantă creaţie a artei romane pe teritoriul Dobrogii este monumentul Tropaeum Traiani din localitatea cu acelaşi nume (azi Adamclisi), ridicat pentru consemnarea succeselor militare romane în Dacia. Inaugurat în anul 109 e.n., în prezenţa împăratului Traian [2], el reflectă înaltul nivel al dezvoltării artei romane la acea dată, cu anumite particularităţi provinciale.

Pe măsura scăderii influenţei Romei şi a creşterii celei bizantine în Dobrogea, cultura greco-romană de aici se afirmă şi se menţine din ce în ce mai greu, mai ales datorită migraţiei diferitelor popoare ce vin dinspre estul asiatic. Din această perioadă menţionăm edificiul public din Tomis, pavat cu mozaic (secolul IV e.n.), descoperit în anii 1958 — 1960, care şi azi încîntă prin rafinamentul gustului artistic al creatorilor lui.

---

[2] *op. cit.*, pct. 1, p. 83.

Fig. 20. — Ruinele cetăţii Carsium (foto Comb. poligr. „Casa Scînteii").

Pătrunderea creștinismului în Dobrogea, după secolul IV e.n., și influența lui asupra vieții artistice se observă în bazilicile paleocreștine, ale căror urme au fost descoperite în multe așezări omenești din Dobrogea. Menționăm doar cele trei paleobazilici suprapuse, de la Murfatlar, construite în calcare subterane.

Anul 602 e.n. — care reprezintă încheierea dominației Imperiului roman asupra Dobrogii, ca urmare a năvălirii slavilor și altor popoare migratoare — consemnează și încheierea orînduirii sclavagiste în Dobrogea, orînduire care aici a început cu un secol mai devreme și a durat trei secole mai mult ca pe celelalte teritorii ale țării noastre. Secolele VII—X e.n. reprezintă și pentru Dobrogea perioada de trecere spre feudalism. În tot acest timp, dominația Imperiului bizantin era slăbită în anumite etape de migrația diferitelor popoare care vin dinspre Asia. Stăpînirea bizantină revine aici spre sfîrșitul secolului al X-lea și durează pînă prin secolul al XII-lea.

În secolele care urmează pînă la afirmarea puterii otomane la Dunăre, Dobrogea este dominată succesiv de conducători și formații politice și militare locale, care-i asigură autonomia. Așa de exemplu, între anii 1354 și 1386 Dobrotici își exercită stăpînirea asupra Statului Dobrogea. După această dată, Dobrogea intră în componența Țării Românești, condusă de Mircea cel Bătrîn care se intitulează: „Io Mircea, mare voievod și domn, cu mila lui Dumnezeu stăpînind toată țara Ungro Vlahiei și părțile de peste munți, încă și spre porțile tătărești și herțeg (duce) al Amlașului și Făgărașului și domn al Banatului Severinului și de amîndouă părțile peste toată Podunavia (de lîngă Dunăre), încă pînă la Marea cea Mare (Marea Neagră) și singur stăpînitor al cetății Dîrstor".

În anul 1412, Dobrogea este cotropită de turci și stăpînită timp de aproape cinci secole (1878).

Cele aproape cinci secole, care se interpun între 1412 — anul ocupării Dobrogii de către turci — și 1878 — anul eliberării ei de sub jugul acestora —, reprezintă pentru Dobrogea o perioadă de activitate economică și social-culturală activă la început și din ce în ce mai slabă ulterior. Decăderea acti-

vităţilor economice şi social-culturale din Dobrogea, în perioada ocupaţiei turceşti, este determinată de transformarea unor importante teritorii din nordul Mării Negre şi din Europa de sud-est în posesiuni otomane, iar în cadrul acestora transformarea Mării Negre într-un „lac turcesc''. În aceste condiţii, navigaţia legată de litoralul dobrogean se limitează la scurgerea bogăţiilor româneşti spre Constantinopol. În general, activitatea economică pe litoral decade, fapt care face ca porturile dobrogene să fie construite din nou şi reactivate abia în condiţiile dezvoltării relaţiilor de producţie capitaliste în România. Viaţa interioară a Dobrogii în aceste cinci secole se caracterizează prin cîteva particularităţi, cu puternice influenţe asupra evoluţiei sale economice, politice şi social-culturale. În acest sens, trebuie menţionat în primul rînd că Dobrogea a constituit un teritoriu obligator de trecere pentru numeroase populaţii dislocate de Imperiul otoman şi dirijate în funcţie de interesele lui. De asemenea, Dobrogea a constituit teritoriul preferat pentru multe conflicte militare purtate între Imperiul otoman şi alte state. În al treilea rînd, trebuie subliniat faptul că, în vederea consolidării puterii lor, autorităţile otomane populează Dobrogea, ca şi alte teritorii, cu populaţii neautohtone, în această zonă fiind astfel aduşi tătari din nordul Mării Negre şi turci din Anatolia.

Instabilitatea populaţiilor transplantate de turci în Dobrogea, bogatele păşuni care se dezvoltau pe terenurile necultivate, precum şi conştiinţa faptului că Dobrogea este un teritoriu românesc, iar populaţia băştinaşă este formată din români, au făcut ca tot mai mulţi păstori carpatini să se îndrepte cu turmele lor spre Dobrogea. Fenomenul este sprijinit şi încurajat de turci, în a căror alimentaţie oile dobrogene jucau un rol important. În aceste condiţii, dar mai ales în secolele XVIII şi XIX, apare şi se dezvoltă fenomenul de transhumanţă dinspre ţinuturile carpatice şi dunărene spre Dobrogea, fenomen care va avea o influenţă deosebită asupra dinamicii şi structurii populaţiei dobrogene. Mişcarea păstorilor români între Carpaţi şi Marea Neagră a dat naştere la numeroase locuri de trecere (vaduri) peste Dunăre: Vadu Oii (lîngă Hîrşova), Cetatea de Floci (Gura Ialomiţei), Vadu Cailor (lîngă Călăraşi). Cea mai

intensă mişcare a păstorilor transilvăneni spre Dobrogea a avut loc în secolul al XIX-lea, cînd un număr mare dintre aceştia se stabilesc definitiv aici, căsătorindu-se cu fete din Dobrogea şi întemeind chiar sate noi. Satele transilvănene din care plecau un număr mai mare de locuitori spre Dobrogea erau Săcele, Sălişte, Tilişca, Galeş, Răşinari, Poieni ş.a.

Un rol important în popularea judeţului Constanţa în secolele trecute l-a avut şi Balta Ialomiţei, care a atras o populaţie mai numeroasă pe ambele maluri ale Dunării. Aşezările create aici au dus treptat la formarea ,,satelor dublete'', adică sate cu acelaşi nume sau cu nume apropiate, de-o parte şi de alta a Dunării : Vaidemir — Aidemir, Satu Nou — Satnoeni, Coslugea — Coslogeni, Cocargea, Mârleanu, Beilicu, Vlahchioi — Vlăheni pe Borcea (1828), Oltina, Strachina în Ialomiţa şi Constanţa pe la 1720, Stelniţa — Stelniceni (1828), Maltezeni, Cegani şi Părtani (ca părţi ale satului Seimenii Mari), Tichileşti, Hîrşova (C. B r ă t e s c u, 1928 *b*, p. 208).

În viaţa şi activitatea populaţiei din teritoriul cuprins între Dunăre şi mare s-au petrecut schimbări esenţiale după Războiul de independenţă din 1877.

La rîndul lor, acestea au fost substanţial depăşite atît cantitativ, cît şi calitativ în anii construcţiei socialiste. Într-o perioadă extrem de scurtă — două-trei decenii — în actualul judeţ Constanţa s-a realizat incomparabil mai mult faţă de tot ceea ce s-a înfăptuit în trecut.

P o p u l a ţ i a

Evoluţia numerică a populaţiei. Comparînd cifra populaţiei judeţului Constanţa din anul 1880 (30 236 de locuitori) cu cea din 1972 (528 641 de locuitori) rezultă că într-o perioadă de 92 de ani aceasta a crescut de peste 17 ori (tabelul nr. 2).

În evoluţia demografică a judeţului Constanţa se constată două perioade calitativ deosebite : o perioadă în care dinamica populaţiei are loc pe baza excedentului migrator, între anii 1880 şi 1948, şi o perioadă în care dinamica la care ne referim are

Tabelul nr. 2

Evoluția numerică a populației județului Constanța în anii 1880, 1912, 1930, 1948, 1956, 1966 și la 1.VII. 1972

	1880	1912*	1930*	1948*	1956*	1966*	1.VII.1972
Total județ	30 236	206 290	261 028	311 062	369 940	465 752	528 641
Total urban și comune suburbane	—	59 184	84 744	107 565	145 608	252 657	305 385
Total rural	—	147 106	176 284	203 497	224 332	213 095	223 256

* — recensăminte

loc pe baza excedentului natural (după anul 1948), fără a lipsi aportul excedentului migrator.

Perioada de aflux a populației rurale din alte județe ale țării către județul Constanța s-a desfășurat cu o intensitate maximă între anii 1880 și 1912 și cu o intensitate mai scăzută între anii 1912 și 1948. Creșterea deosebită a numărului locuitorilor județului Constanța în perioada de aflux s-a datorat dezvoltării portului și orașului Constanța, construirii căii ferate Cernavoda — Constanța (1860) și a podului Fetești — Cernavoda (1895), intensei populări a văii Carasu și mai ales extinderii culturilor agricole în această parte a Dobrogii. Dacă în prima parte a perioadei, în 32 de ani, populația județului Constanța a crescut cu circa 180 000 de locuitori, în a doua parte, în 36 de ani (1912—1948), excedentul migrator s-a redus, creșterea populației județului Constanța cu peste 100 000 de locuitori făcîndu-se în principal pe baza excedentului natural.

Etapei de aflux a populației rurale din celelalte județe ale țării spre județul Constanța i-a urmat, după 1948, etapa de deplasare accentuată a populației spre municipiul Constanța, spre celelalte orașe ale județului, precum și spre unele sate polarizatoare. Deși migrarea locuitorilor din alte județe ale țării n-a încetat nici în această perioadă, ea este totuși simțitor redusă numeric. Excepție face județul Tulcea, a cărui populație rurală este atrasă de municipiul Constanța și de alte orașe din județ.

În perioada 1948—1972, respectiv în numai 24 de ani, populaţia judeţului Constanţa a crescut cu peste 200 000 de locuitori. Această evoluţie numerică se caracterizează prin creşterea evidentă a populaţiei municipiului Constanţa şi a localităţilor urbane şi rurale de pe valea Carasu şi prin creşterea mai redusă a populaţiei în unele localităţi, stagnarea şi chiar regresul numeric al populaţiei în unele sate din sud-vestul judeţului.

Creşterea deosebită a populaţiei municipiului Constanţa, de la 98 037 de locuitori în 1948 la 247 824 de locuitori în 1972 (adică de circa 2,5 ori), se datoreşte intensificării funcţiilor lui economice şi îndeosebi a celor de transport (portuare), a funcţiilor balneoclimaterice, turistice, industriale, a celor administrativ-politice şi culturale.

Mişcarea populaţiei. *Mişcarea naturală* a populaţiei judeţului Constanţa, în perioada 1930—1972, înscrie o serie de diferenţieri. Astfel, între anii 1931 şi 1935 el făcea parte dintre judeţele cu coeficienţi mari de natalitate (39,6‰), dar şi cu o mortalitate ridicată 21,2‰), excedentul natural fiind de 18,4 ‰. Între anii 1948 şi 1955, în mişcarea naturală a judeţului natalitatea s-a menţinut ridicată, iar mortalitatea a înregistrat o continuă scădere. În perioada 1956—1966, natalitatea suferă o scădere, excedentul natural înscriind valori absolute mici. După anul 1967, coeficienţii natalităţii cresc (23,3‰ media anilor 1967—1972), iar ai mortalităţii scad (7,4 ‰), sporul natural fiind de 15,9‰. În anul 1972, indicele natalităţii este simţitor scăzut (16,6‰), cel al mortalităţii în continuare scăzut (7,3‰), ceea ce contribuie la menţinerea indicelui excedentului natural, care în anul 1972 a fost de 9,3‰.

Mişcarea migratorie. Amploarea deosebită pe care a luat-o economia judeţului în deceniile din urmă constituie cauza principală a soldului migrator pozitiv care se înregistrează în zona municipiului Constanţa şi în zona văii Carasu, zone cu o dezvoltare complexă a economiei lor (industrie, agricultură, transport, valorificarea cadrului natural).

Activităţile sezoniere de prim ordin pentru judeţul Constanţa (balneoclimaterice, turistice, agricole ş.a.) determină

şi o atracţie de forţă de muncă sezonieră din judeţ şi din ţară. În cea mai mare parte, municipiul Constanţa îşi asigură forţa de muncă din judeţ, iar I.A.S. şi fermele agricole şi-o procură din alte judeţe ale ţării.

Cantitativ, fenomenul de migrare a populaţiei judeţului Constanţa către alte judeţe este redus.

Densitatea populaţiei. Evoluţia densităţii populaţiei judeţului Constanţa într-o perioadă de peste o jumătate de secol arată creşterea continuă a acesteia, de la 30 loc./km² în anul 1912 la 74,9 loc./km² în 1972. Cu toată această creştere, judeţul Constanţa înscrie valori mai mici faţă de media densităţii pe ţară (tabelul nr. 3). Schimbări importante au avut loc în

Tabelul nr. 3

Evoluţia densităţii populaţiei judeţului Constanţa

	1912*	1930*	1948*	1956*	1966*	1.VII.1972
România	—	60,1	66,8	73,6	80,4	87,0
Judeţul Constanţa	30	37,0	44,1	52,4	66,6	74,9

* – recensăminte

repartiţia ei pe unităţi geografice. Se observă scăderea densităţii populaţiei în Podişul Oltina, amplitudinea acestei scăderi înscriind între 60 şi 80 loc./km² în anul 1912 şi între 20 şi 60 loc./km² în 1972; se menţin, în continuare, densităţi scăzute în Podişul Casimcei.

Zone noi, de cea mai mare densitate a populaţiei, se observă pe valea Carasu, între Medgidia şi Constanţa (de la 20—40 loc./km² în anul 1912 la 80—100 loc./km² în 1972), (fig. 21 şi 22). Creşterea cea mai mare, într-un interval scurt de timp (ultimele două decenii), se constată în densitatea populaţiei din zona litorală cuprinsă între Capul Midia şi Mangalia. Astfel, de la valori de 20 loc./km² în sectorul nordic şi de 20—40 loc./km² în sectorul sudic în anul 1912, densitatea zonei lito-

Fig. 21. — Densitatea populației la recensămîntul din anul 1912.

LEGENDA

- Pînă la 20 locuitori pe Km²
- 20-40 locuitori pe Km²
- 40-60 locuitori pe Km²
- 60-80 locuitori pe Km²
- 80-100 locuitori pe Km²
- 100-120 locuitori pe Km²
- 120-160 locuitori pe Km²
- 160-500 locuitori pe Km²
- Peste 500 locuitori pe Km²

Fig. 22. — Densitatea populației în anul 1972.

ralului înscrie acum circa 100 loc./km² în sectorul nordic şi 100—150 loc./km² în cel sudic (anul 1972). Cele mai mari densităţi se întîlnesc pe teritoriile oraşelor Constanţa, Eforie, Techirghiol şi Mangalia.

Structura populaţiei. *Structura populaţiei pe grupe de vîrstă.* Aspectul esenţial al structurii populaţiei judeţului Constanţa pe grupe de vîrstă la recensămîntul din 1966 constă în faptul că exista o situaţie satisfăcătoare a populaţiei de 5—19 ani şi de 25—39 de ani şi o situaţie mai puţin satisfăcătoare pentru populaţia de 0—4 ani, 20—24 de ani şi de 45—49 de ani.

Numărul mai redus al populaţiei în vîrstă de 0—4 ani, în anul 1966, a fost determinat de înţelegerea abuzivă a prevederilor legii anterioare privitoare la întreruperea sarcinii. Aşa cum s-a arătat, din anul 1967 creşte coeficientul de natalitate, care, prin stabilitatea lui, are urmări favorabile asupra excedentului natural.

Numărul mai mic al populaţiei între 18 şi 24 de ani este determinat de fenomenul de denatalizare din perioada celui de-al doilea război mondial. Cauze de acelaşi ordin, însă raportate la primul război mondial, explică numărul mai mic al populaţiei de 45—50 de ani.

Structura populaţiei pe grupe de vîrstă are ca trăsătură principală predominarea populaţiei tinere şi adulte. De asemenea, atrage atenţia creşterea greutăţii specifice a populaţiei vîrstnice, fenomen care atestă creşterea vîrstei medii a populaţiei din acest judeţ. Trebuie să subliniem şi faptul că municipiul Constanţa se caracterizează printr-un procent foarte ridicat de populaţie adultă (59,7 %) în comparaţie cu populaţia celor două judeţe dobrogene (49,9 %). Faptul se explică prin excedentul migrator din ultimele decenii, datorită dezvoltării funcţiilor complexe ale municipiului Constanţa.

Structura populaţiei pe sexe. Din totalul populaţiei judeţului Constanţa de 528 641 de locuitori la 1. VII. 1972, un număr de 268 872 (circa 51 %) erau bărbaţi, iar 259 769 (circa 49 %) erau femei. Acest raport este deosebit faţă de structura

pe sexe a populaţiei pe ţară (predominarea populaţiei de sex feminin).

Un alt aspect al structurii populaţiei pe sexe a judeţului Constanţa îl formează excedentul populaţiei masculine în mediul urban, din cauza intensificării curenţilor de migraţie de la sat la oraş, şi deficitul acesteia în teritoriile cu populaţie precumpănitor rurală. Astfel, oraşele Mangalia (129 bărbaţi la 100 femei), Năvodari (117 bărbaţi la 100 femei), Medgidia (108 bărbaţi la 100 femei) ş.a. au un coeficient ridicat al populaţiei de sex masculin datorită avîntului şi funcţiilor lor economice din ultimele decenii.

Structura populaţiei pe medii. În anul 1972, judeţul Constanţa înscria un coeficient superior celui pe ţară în ceea ce priveşte ponderea populaţiei urbane, respectiv de 57,8% (305 385 de locuitori), faţă de 41,6% media ţării. Caracteristică pentru dezvoltarea populaţiei urbane în acest judeţ în ultimele 7—8 decenii este creşterea absolută şi relativă a acesteia. În perioada la care ne referim, după anul 1900, o creştere însemnată înregistrează oraşele din zona litorală, cuprinse între Capul Midia şi Mangalia. Apare şi se dezvoltă oraşul Eforie cu cele două componente ale sale — Eforie Sud şi Eforie Nord. Creşte populaţia oraşelor Techirghiol şi Mangalia. Din anul 1968 este declarată oraş şi localitatea Năvodari.

Dezvoltarea funcţiei industriale a oraşului Medgidia, după anul 1948, a determinat coeficienţi superiori de creştere a populaţiei, de circa cinci ori în anul 1972 faţă de 1948 (de la 6 906 la 35 897 de locuitori), trecîndu-l din categoria oraşelor mici în cea a oraşelor mijlocii. În comparaţie cu oraşul Medgidia, populaţia oraşelor Cernavoda şi Hîrşova înregistrează ritmuri mai scăzute de creştere a populaţiei din cauza lipsei unor obiective economice de importanţă mai mare.

Dacă luăm în considerare teritoriul administrativ al municipiului Constanţa, în care intră patru oraşe cu localităţile lor componente şi patru comune suburbane, creşterea populaţiei urbane a judeţului Constanţa are loc în principal pe seama acestui municipiu. Astfel, în anul 1972, el concentra 247 824 de locuitori din populaţia urbană a judeţului, faţă de numai 86 697 populaţie urbană pe aceleaşi teritoriu în anul

1948. După 1944, în condițiile construcției socialiste, pe teritoriul cuprins între Capul Midia și Mangalia s-a format o importantă grupare urbană, care deține peste 80 % din totalul populației urbane a județului. Pentru fenomenul de urbanizare din județul Constanța este specifică puternica dezvoltare a funcției portuare a orașului Constanța, datorită extinderii ariei legăturilor economice externe ale țării. Mai adăugăm dezvoltarea industriei și valorificarea balneară și turistică a litoralului, acțiuni care sporesc în intensitate și importanță de la un an la altul.

Dinamica populației urbane în județul Constanța în special și în Dobrogea în general a determinat nu numai dezvoltarea și modernizarea rețelei de căi de comunicație și transport, ci și orientarea acestora, avînd ca punct de convergență zona litorală din sectorul Capul Midia — Mangalia. Toate orașele județului Constanța înregistrează creșteri însemnate mai ales în ultimele două decenii. Din cadrul lor se detașează, cu o dezvoltare ceva mai timpurie, orașele de pe litoral, iar ulterior și Medgidia.

Scăderea greutății specifice a populației rurale, în raport cu cea urbană, are loc în condițiile unei permanente creșteri absolute a numărului ei pînă în anul 1956, după care, în perioada 1966—1972, dinamica populației rurale înscrie stagnare și chiar regres ușor (vezi tabelul nr. 2).

În evoluția populației rurale a județului Constanța se conturează clar două fenomene importante : *concentrarea rurală* în zona văii Carasu (sectorul Medgidia—Constanța), datorită dezvoltării complexe a economiei acestui teritoriu, și *dispersarea rurală* în sud-vestul județului (Podișul Oltina), precum și în nord (Podișul Casimcei).

Structura populației active. La recensămîntul din 1966, populația activă a județului Constanța totaliza 228 821 de persoane, adică 49,1 % din totalul populației județului. O particularitate o constituie ponderea mai mare a populației masculine în totalul populației active (62,6 %) și ponderea ridicată a populației tinere (grupele de vîrstă 14—29 de ani reprezentau în același an 36,1 %, iar cele între 30 și 49 de ani 44,9 %). Industrializarea și urbanizarea au fost factorii principali care au dus

la creşterea numerică a populaţiei active şi la transformări esenţiale în structura ei (tabelul nr. 4).

Tabelul nr. 4

Structura populaţiei active a judeţului Constanţa în perioada 1965–1970

	1965	1966	1967	1968	1969	1970
Sectorul primar (agricultură şi silvicultură)	53,2	47,3	46,3	43,6	41,0	40,0
Sectorul secundar (industrie, construcţii, transport)	28,0	32,6	33,1	34,0	35,4	36,0
Sectorul terţiar (comerţ, administraţie, servicii)	18,8	20,1	20,6	22,4	23,6	24,0

Dacă pînă în anul 1965 populaţia judeţului Constanţa era ocupată în mod precumpănitor în sectorul primar (agricultură), înzestrarea tehnică a agriculturii judeţului la nivelul unor indici tot mai ridicaţi a determinat eliberarea unui număr însemnat de activi din acest sector, ei devenind disponibili pentru alte sectoare ale economiei naţionale.

O creştere substanţială o înregistrează sectorul secundar (industrie, construcţii, transport). Faptul îşi are izvorul în politica de industrializare socialistă a ţării, iar în cadrul acesteia aplicarea cu consecvenţă a măsurilor de dezvoltare într-un ritm mai rapid decît cel mediu pe ţară a economiei regiunilor în trecut rămase în urmă, printre care şi judeţul Constanţa. În cadrul acestui judeţ au apărut noi centre cu funcţii industriale (Medgidia, Năvodari) şi noi ramuri industriale : industria energiei electrice, industria construcţiilor de maşini şi a prelucrării metalelor, industria chimică, industria de celuloză şi hîrtie, de prelucrare a lemnului, textilă, industria minereurilor nemetalifere ş.a.

În dezvoltarea industrială a oraşului Constanţa o atenţie deosebită se acordă acelor ramuri industriale al căror profil este legat de activitatea portuară (staţia de sortare a minereurilor de fier din import, extinderea şantierelor de construcţii navale etc.). În aceste condiţii se presupune că ponderea

populației sale active din sectorul secundar va spori în viitor. În condițiile unei asemenea dezvoltări și îndeosebi a corelării activităților portuară și industrială se va ajunge la o activitate industrială simțitor mai dezvoltată decît cea din prezent.

Activitatea de construcții a fost determinată de volumul tot mai mare al construcțiilor industriale, de lucrările hidrotehnice din agricultură, de modernizarea și extinderea transporturilor, de modernizarea litoralului balnear și turistic, la care se adaugă un volum însemnat de construcții social-culturale.

Dezvoltarea complexă a economiei a dus și la dezvoltarea multilaterală a transporturilor, în primul rînd a celor maritime.

Sectorul terțiar (servicii) ocupă un loc mereu sporit în totalul populației active, datorită ridicării pe trepte superioare a gradului de servire a populației și în special a extinderii funcției balneare și turistice a litoralului.

Comparativ cu celelalte județe ale țării este util să arătăm că, în ceea ce privește numărul de angajați, județul Constanța are o situație evident superioară. El se aseamănă cu județele Brașov, Timiș, Cluj, cu circa 200 000—235 000 de angajați (*Anuarul statistic al R.S.R.*, 1973, p. 115). De asemenea, județul Constanța depășește media pe țară ca număr de angajați la 1 000 de locuitori. În anul 1972, el avea aproape 400 de angajați la 1 000 de locuitori, fiind depășit de județele Brașov și Hunedoara.

Structura națională. Județul Constanța reprezintă un teritoriu cu o populație românească omogenă (91%), alături de care conviețuiesc și alte naționalități (turci, tătari).

Așezările omenești

În anul 1972, populația județului Constanța (528 641 de locuitori) trăia în 8 orașe (din care un municipiu), cărora le aparțin 17 localități componente, și în 49 de comune (din care 4 suburbane), formate din 196 de sate.

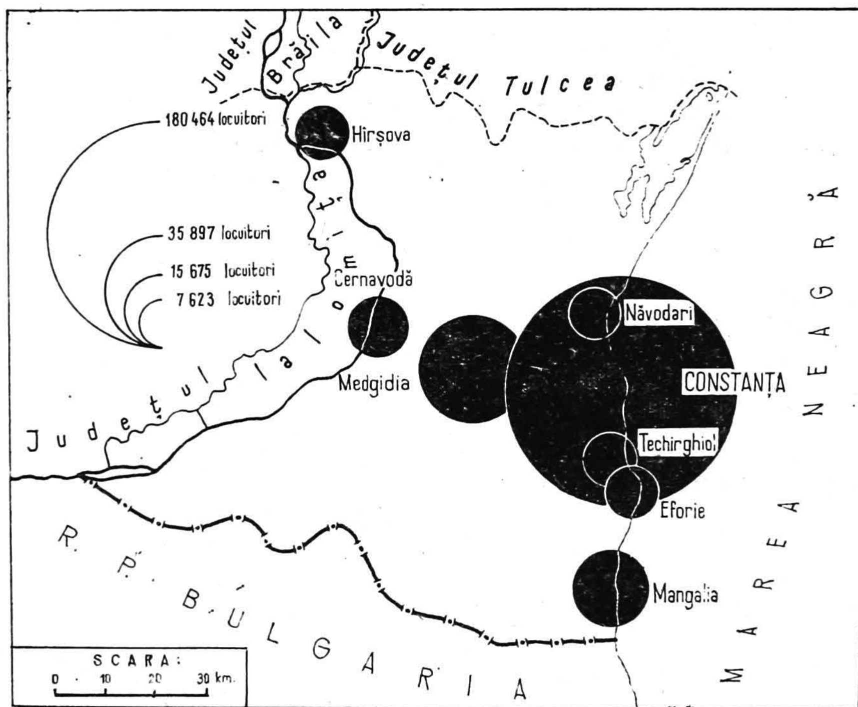

Fig. 23. — Populația orașelor județului Constanța în anul 1972.

Așezările urbane se concentrează în două areale : litoralul și valea Carasu ; face excepție orașul Hîrșova, situat în nord-vestul județului.

În ceea ce privește mărimea medie a orașelor județului Constanța, în anul 1972 existau : un oraș mare, cu peste 180 000 de locuitori — Constanța, un oraș cu circa 36 000 de locuitori — Medgidia și șase orașe cu o populație ce varia între 8 000 și 15 000 de locuitori (fig. 23).

Un singur oraș — Constanța — concentrează circa 1/3 din totalul populației județului. Dacă considerăm totalul populației ce aparține acestui municipiu (5 orașe și 4 comune suburbane), înseamnă că în zona litorală s-a concentrat peste 46 % din populația totală a județului.

Prin funcţiile pe care le îndeplinesc, cele 8 oraşe din judeţ pot fi grupate (ţinînd seama de structura populaţiei lor active) astfel : un oraş cu funcţiuni complexe (Constanţa), două oraşe cu funcţiuni mixte (Medgidia şi Cernavoda), un oraş cu funcţiune industrială (Năvodari), trei oraşe cu funcţiuni balneare (Eforie, Techirghiol, Mangalia) şi Hîrşova cu funcţiune de servicii.

Oraşul Constanţa. Pe ruinele vechii cetăţi Tomis se ridică astăzi cel mai mare oraş din sud-estul ţării — oraşul Constanţa. El se află la 250 km est de Bucureşti, la 320 km depărtare de Odesa, la 150 km de Varna, la 360 km de Istanbul, la 1 050 km de Pireu. De asemenea, Constanţa este situată aproximativ pe aceeaşi paralelă cu porturile Sevastopol (U.R.S.S.) şi New York (S.U.A.) şi pe acelaşi meridian cu Rhodos (Grecia). Iniţial, portul a fost situat într-un mic golf adăpostit de promontoriul peninsulei Constanţa (cu o lungime de numai 1 500 m).

În teritoriul actualului oraş Constanţa se pot deosebi trei zone de altitudine : *partea peninsulară*, cu orientare nord-vest—sud-est, avînd panta de înclinare în aceeaşi direcţie, *partea continentală*, adică marginea estică a Podişului Dobrogii, cu o altitudine mai mare în vestul oraşului (60 m) şi mai redusă spre litoral (pînă la 25 m), şi *litoralul*, cu zona portuară, zona plajei şi perisipul Mamaia (8 km). Aceste aspecte se răsfrîng evident atît în evoluţia teritorială a oraşului, cît şi în zonele lui funcţionale.

Perioada modernă a dezvoltării oraşului începe după anul 1878. La acea dată Constanţa avea doar 4 000 de locuitori şi ocupa numai zona peninsulară, care constituie nucleul oraşului modern de astăzi.

Populaţia oraşului a crescut de la 4 000 de locuitori în anul 1878 la 10 419 în anul 1894, la 25 628 în 1912, la 59 164 în 1930, la 78 586 în 1948 şi la 180 464 în 1972.

Legată de dinamica populaţiei, evoluţia funcţiilor economice ale oraşului Constanţa se caracterizează prin continuitatea şi intensificarea celei portuare. Astfel, după 1878 instalaţiile portuare sporesc de la un deceniu la altul, însă nu prea mult. Numai după anul 1920 construcţiile portuare se amplifică, ajungînd la circa 2 400 m diguri (faţă de 200 m cît avea digul de piatră existent în 1878), la 199 ha suprafaţă incinta

portului (față de 4 ha în 1878) și la 5 600 m lungimea cheiurilor (față de 170 m). În același timp se amenajează zona de depozitare.

Concomitent se intensifică activitatea comercială a orașului și apar primele obiective industriale, ca de exemplu fabrica de ambalaje metalice (1904), care generează zona industrială a orașului cu primele ei nuclee spre vest. În jurul anului 1938, zona industrială se continuă de-a lungul căii ferate Constanța—București, pînă în apropiere de stația Palas. În anul 1906 începe a se contura și funcția balneară a orașului, prin amenajarea cîtorva vile izolate la Mamaia, apoi a Cazinoului (1936) și a Hotelului Internațional (1938), în aceeași localitate.

Evoluția teritorială a orașului Constanța la sfîrșitul secolului trecut și în primele decenii ale secolului actual este mult influențată și accelerată de construcția căii ferate Cernavoda—Constanța (1860), a podului peste Dunăre Fetești—Cernavoda (1895) și a portului Constanța (1909). Acestea reflectă fidel toate acumulările menționate anterior. Astfel, de la nucleul orașului, care în 1878 era situat în zona peninsulară, acesta s-a extins în zona continentală. În primele două decenii ale secolului al XX-lea, orașul Constanța s-a extins tentacular de-a lungul celor trei căi de penetrație dinspre București, Medgidia și Mangalia (fig. 24).

În continuare, între anii 1920 și 1944, asistăm la cea mai intensă perioadă de dezvoltare în teritoriu a orașului: creșterea lui pe verticală în zona peninsulară și mai ales pe orizontală, aproape excesivă, în zona continentală, creștere concretizată de unirea tentaculelor prin înglobarea unor cartiere periferice și a unor sate (cartierul Tăbăcăriei, satele Anadalchioi, Coiciu, Filimon Sîrbu, Medeia, Viile Noi, Kilometrul 5).

Dezvoltarea orașului Constanța după 1944 s-a făcut sub semnul intensificării în continuare și în ritmuri sporite a tuturor funcțiilor sale. Astfel, în perioada cincinalului 1966—1970, traficul de mărfuri prin acest port a crescut de la 4,5 milioane tone la 12,5 milioane tone. Activitățile balneoclimaterice și turistice s-au amplificat de mai multe ori. Se dezvoltă viguros activitatea industrială. La toate acestea se adaugă și activitatea internațională a portului, mult sporită și ea.

MAMAIA
Lacul Siutghiol
MAREA NEAGRĂ
Lacul Tăbăcăriei
Spre București
Mamaia
Cartierul Tăbăcăriei
Bul. Tomis
Bul. Lenin
Anadalchioi
Coiciu
Bul. A. Vlaicu
Zona Depozite
Ansamblu F. Sîrbu
Filimon Sîrbu
Șos. Filimon Sîrbu
Spre Medgidia
Palas C.F.R.
Medeia
Str. Ștefan cel Mare
Bul. Republicii
Str. Traian
Portul vechi
Portul existent
Ans. Abator
Viile Vechi
Zona Industrială
Viile Noi
Portul nou
Kilometrul 5
Șos. Mangaliei
Spre Mangalia
MAREA NEAGRĂ
LEGENDA
A
B
C
D
E
I, II, III, IV, N Cartierele „Tomis"
1 Cazinoul, 2 Hotel Internațional
0 0,5 1 1,5 2 Km

Fig. 24. — Evoluția teritorială a orașului Constanța.

A, pînă în anul 1878; *B*, în ultimul deceniu al secolului al XIX-lea; *C*, în primele două decenii ale secolului al XX-lea; *D*, în deceniile trei—patru ale secolului al XX-lea; *E*, după anul 1944.

Începînd din anul 1968, teritoriul administrativ al municipiului Constanța cuprinde în plus patru orașe (Năvodari, Eforie, Techirghiol, Mangalia) și patru comune suburbane (Ovidiu, Tuzla, 23 August, Limanu).

Schimbările în evoluția teritorială a zonelor funcționale interne ale Constanței, între anii 1944 și 1972, evidențiază și alte particularități : zona rezidențială s-a dezvoltat pe verticală, în timp ce zonele portuară, industriale și de depozite se extind în continuare pe orizontală.

Datorită creșterii intense a traficului de mărfuri, portul Constanța s-a extins mult spre sud. O zonă ce îmbină ambele sensuri de dezvoltare o constituie Mamaia, care s-a extins pe o distanță de peste 8 km, unde s-au construit complexe hoteliere pînă la 10—14 nivele (fig. 25). Volumul mare al construcțiilor, aspectul lor foarte modern ocupă primul loc în dezvoltarea Constanței.

Zona rezidențială a orașului Constanța se dezvoltă cu precădere pe verticală. Cel mai important perimetru nou construit este complexul „Tomis" (fig. 26), precum și noile complexe de locuințe din zona Filimon Sîrbu, zona Abator, perimetrul care leagă gara nouă de cea veche și altele. Vremelnic, zona peninsulară a fost exclusă de la construcții, fiind declarată șantier arheologic.

Situarea orașului Constanța pe trepte calitativ superioare oferă premisele necesare pentru o activitate portuară cu volum sporit, care îl vor situa alături de alte porturi mari ale lumii.

Orașul Techirghiol. Descoperirea eficacității curative a apei și nămolurilor din lacul Techirghiol la sfîrșitul secolului trecut constituie factorul determinant al saltului calitativ înregistrat de această localitate, care, de la o simplă așezare cu cîteva zeci de familii, ajunge în scurtă vreme stațiune balneară și oraș. Amenajările balneare, construcțiile de case de odihnă sînt situate în jurul micului golf ce-l formează lacul Techirghiol, diferențiindu-se două subzone : cea sanatorială, situată în sud-estul stațiunii, și cea de odihnă, în nord-est. Intensificarea funcției balneare a dus la o creștere substanțială a populației. Astfel, de la 438 de locuitori în anul 1894, populația Techirghiolului crește la 671 locuitori în 1912, la 2 136 în 1948 și la

Fig. 25. — Mamaia (foto Comb. poligr. „Casa Scînteii").

Fig. 26. — Aspecte urbanistice din noul cartier „Tomis" — Constanța (foto Agerpres).

8 414 în 1972. Cu toată dinamica deosebită a populației Techirghiolului, limitele intravilanului nu sînt schimbate, întrucît coeficientul de concentrare urbană s-a mărit pe unitatea de suprafață.

Orașul Eforie, cu cele două componente ale sale, este de dată recentă. Relativa tinerețe a acestui oraș este strîns legată de procesul de valorificare balneară a lacului Techirghiol, iar ulterior a plajelor locale.

Ca localitate, Eforie Sud a luat ființă în anul 1898, cînd s-a construit hotelul „Movilă" (cu 5 camere), situat în apropierea Mării Negre, și un stabiliment de băi calde, cu 90 de cabine la parter și 50 de camere la etaj, situat pe malul lacului Techirghiol. Terminate în 1904, aceste construcții marchează vatra localității Eforie Sud. În anul 1928 este declarată stațiune balneară.

În perioada 1930—1940, stațiunea a luat un avînt deosebit. S-au făcut amenajări și construcții noi de vile. În anul 1945, localitatea a fost declarată oraș. Coborîrea altitudinală spre vest a reliefului, de la faleza marină ce are 20 m altitudine la 7,50 m în partea superioară a falezei lacului Techirghiol, împiedică vederea către mare din oraș. Marea poate fi privită numai de la înălțimea falezei, la poalele căreia se află o plajă amenajată.

Încă din perioada antebelică, pe teritoriul localității Eforie Sud s-a conturat, în partea sudică, între Bulevardul Republicii și litoralul mării, un cartier rezidențial. Aspectul urbanistic este diferențiat de zona balneară, care ocupă cea mai mare parte a orașului (fig. 27).

După anul 1910 apare ca stațiune și Eforie Nord, cînd Eforia spitalelor civile construiește un stabiliment de băi calde, cu 7 camere, în sud-estul stațiunii, în apropierea lacului Techirghiol, construcție care marchează și vatra orașului. Primele vile au apărut în Eforie Nord după 1913, în perimetrul cuprins între actualul drum național și faleza Mării Negre.

Dezvoltarea mai însemnată a stațiunii Eforie Nord a început după anul 1920, cînd are loc o perioadă de construcții de vile și stabilimente de băi. În această etapă se construiesc o serie de amenajări balneare, complexe sportive, precum și hotelul „Belona".

Limitele vetrei orașului

Zona sanatorială.

Zona balneară

Zona rezidențială

0 175 350 525 700 m.

Fig. 27. — Zonele funcţionale ale localităţii Eforie Sud.

Pînă spre anul 1940, staţiunea Eforie Nord se compunea de fapt numai din vile şi stabilimente de băi, populaţia sa permanentă fiind formată din populaţia de servire (paznici, personal de îngrijire) a vilelor şi instituţiilor. După anul 1945 apare un cartier nou, situat în vestul staţiunii. Locuitorii acestui cartier alcătuiau circa 30 de familii venite din judeţul Argeş în urma împroprietăririi ce-a avut loc în anul 1945. Fixarea acestora în staţiunea Eforie Nord a fost determinată de nevoile sporite de servire a localităţii balneare ce se dezvolta în ritm viu.

Amploarea pe care a luat-o zona rezidenţială, ca urmare a creşterii populaţiei permanente a localităţii, a dus la diferenţieri urbanistice : teritoriul cuprins între Bulevardul Republicii şi faleza Mării Negre constituie zona balneară, teritoriul de la vest de Bulevardul Republicii, delimitat la sud de Bulevardul 23 August, formează zona rezidenţială în Eforie Nord (fig. 28).

Dezvoltarea funcţiei balneare a determinat, într-o perioadă scurtă, creşterea populaţiei oraşului Eforie (cu cele două componente ale sale) de la 1 503 locuitori în 1948 la 8 320 de locuitori în anul 1972. La rîndul ei, aceasta a dus la unirea aproape deplină a Eforiei Nord cu Eforie Sud, oraşul Eforie desfăşurîndu-se în prezent, fără întrerupere, pe o distanţă de circa 5 km. În anii imediat următori, acest fenomen va fi desăvîrşit.

Oraşul Mangalia depăşeşte vîrsta multor oraşe apărute în Dacia. Este înfiinţat în secolul VI î.e.n. de coloniştii greci din Heracleea Pontică, iniţial fiind cunoscut sub numele de Cerbatis sau Acerbatis, iar ulterior de Callatis. Datele arheologice şi istorice, precum şi mărturiile călătorilor străini atestă continuitatea vieţii urbane în această parte a Dobrogii.

În secolul IV î.e.n., Callatis era cunoscut ca un important centru comercial de cereale, precum şi cu ateliere meşteşugăreşti, între care cele de baterea monedelor.

Chiar de la început, oraşul Callatis se afirmă ca un însemnat centru cultural şi artistic între oraşele-cetăţi greceşti de pe ţărmul Mării Negre. Menţionăm doar capitelul cu motive ornamentale zoomorfe, friza cu grifoni semirotundă, statuile zeiţelor Nemesis şi Afrodita etc.

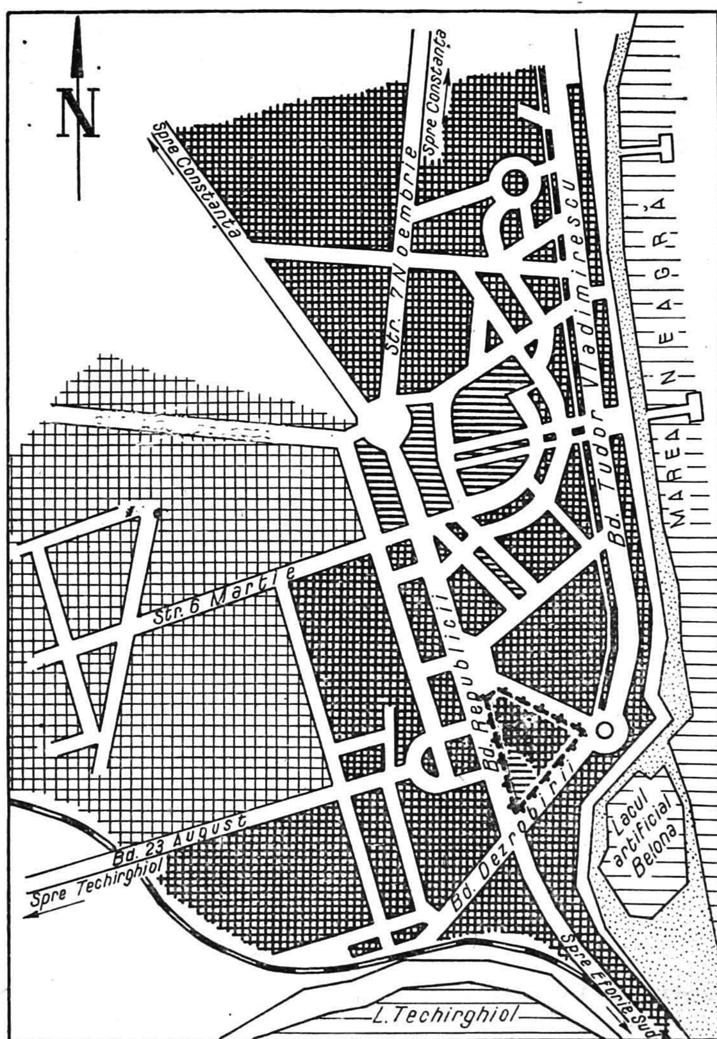

Fig. 28. — Zonele funcționale ale localității Eforie Nord.

Tot aici, în secolul IV î.e.n., a trăit învăţatul Demetrios Callatianul, autorul lucrării cu caracter geografic şi istoric despre Pontus Euxinus şi ţinuturile înconjurătoare.

Alături de funcţia sa de centru cultural-artistic în epoca elenistică, oraşul Callatis devine şi un important centru militar şi politic (A. Rădulescu, 1966, p. 61).

În secolele care au urmat dominaţiei romane în Dobrogea Callatis decade, mai ales în timpul migraţiei popoarelor, de multe ori fiind transformat în ruine.

În condiţiile stăpînirii otomane, oraşul Callatis îşi reia în oarecare măsură activităţile comerciale tradiţionale, dar nu depăşeşte nivelul unui orăşel. În această perioadă apare sub numele de Pancale sau Pangale, pentru ca în notele şi scrierile călătorilor din secolul al XVII-lea să fie denumit Mangalia, denumire care se păstrează pînă în zilele noastre.

Datorită poziţiei geografice, climatul localităţii este mai blînd decît al celorlalte oraşe dobrogene, iar natura litoralului creează o notă de pitoresc specific.

Dezvoltarea funcţiilor balneoclimaterice, turistice şi administrative determină creşterea populaţiei sale de la circa 1 300 de locuitori la sfîrşitul secolului trecut (1894—1896), la 4 547 în 1948 şi la 15 657 în anul 1972. În ultimele două decenii, Mangalia şi-a amplificat mult funcţia balneară, devenind unul dintre importantele centre clinico-sanatoriale ale ţării.

Hotărîrile Plenarei C. C. al P.C.R. din 18—21 iunie 1973 prevăd construirea în următorii ani, la Mangalia, a unui important şantier naval, care să concure la îndeplinirea calitativ superioară a sarcinilor construcţiilor navale şi navigaţiei maritime a ţării noastre.

Extinderea teritoriului oraşului în cadrul planurilor de sistematizare a dus la noi aspecte urbanistice, mai ales în jumătatea sudică, unde se află zona de locuinţe care se dezvoltă pe verticală, cuprinzînd construcţii cu 3—4 nivele ; aspectul rural din trecut este pe cale de dispariţie. Zona litoralului cuprinde două concentrări sanatoriale (una la nord şi alta la sud), un stadion şi un parc, precum şi zona de vile (case de odihnă) (fig. 29).

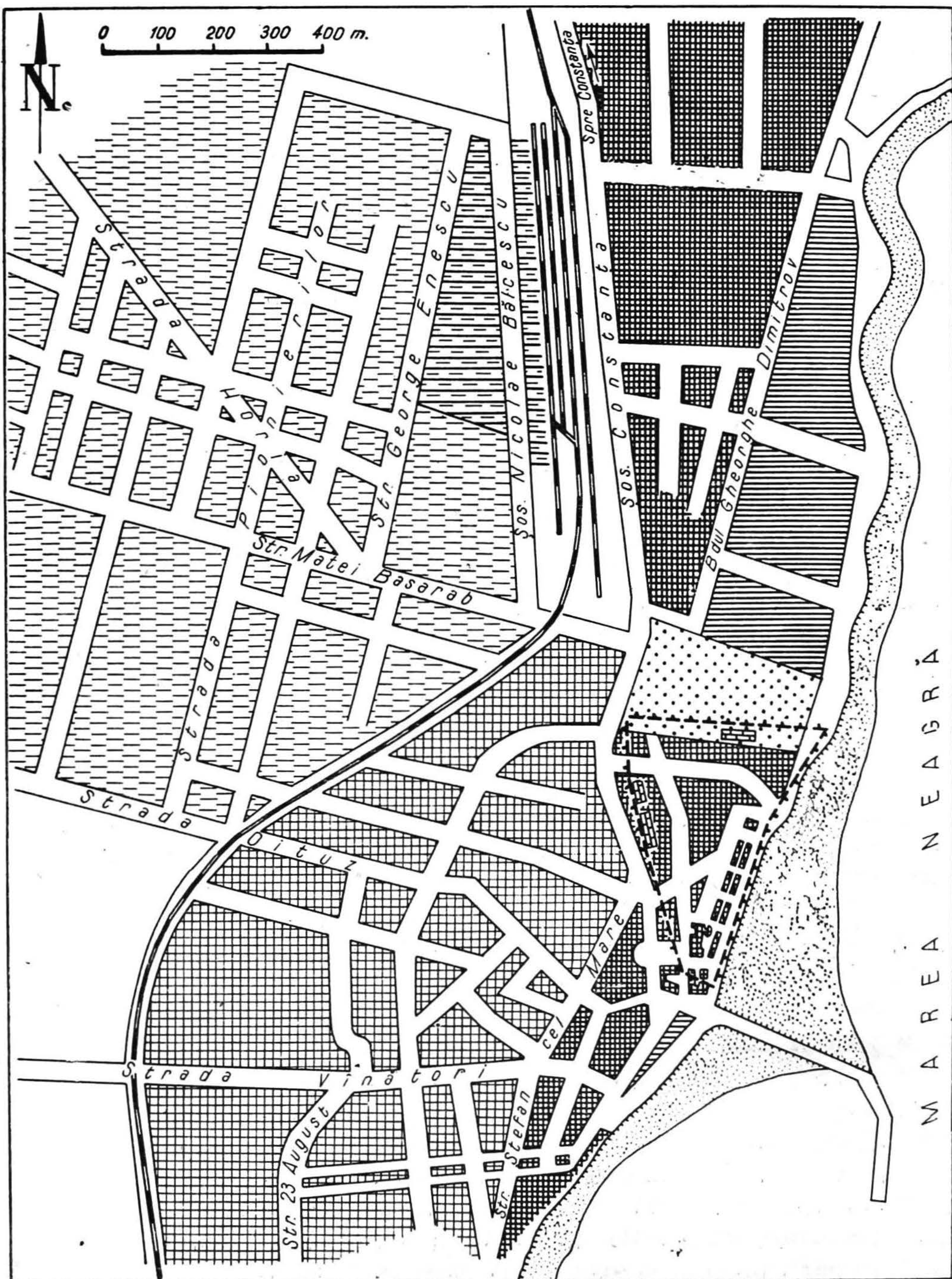

Fig. 29. — Zonele funcţionale ale oraşului Mangalia.

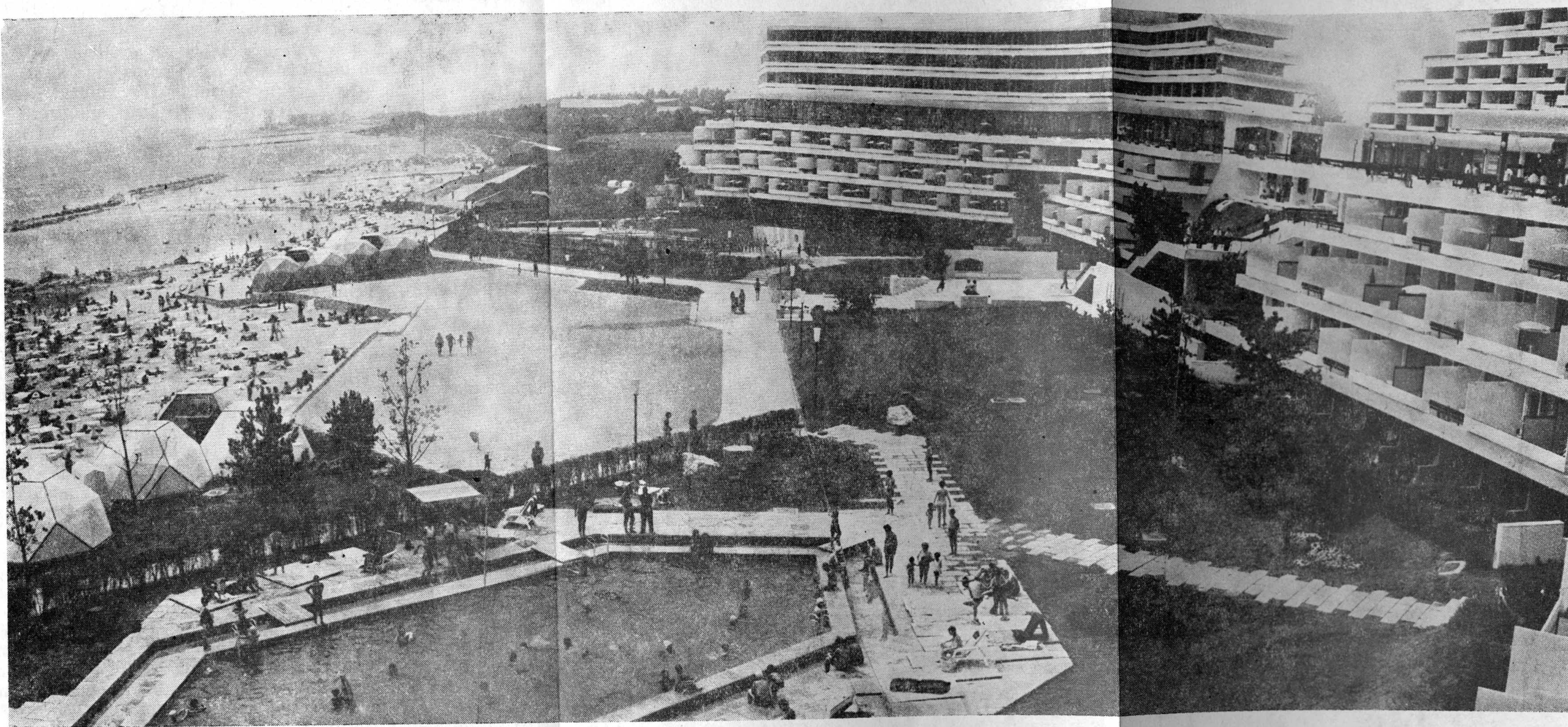

Fig. 30. — Staţiunea Olimp (foto Agerpres).

Prin moderne ansambluri hoteliere şi de vile, zona litorală este în curs de unire cu noile staţiuni din nordul oraşului, fenomen întîlnit şi la Eforie.

Staţiunile Olimp (fig. 30), Neptun, Jupiter, Venus, Saturn şi Aurora sînt o creaţie de dată foarte recentă pe litoralul nostru. Ele sînt situate într-un cadru natural cu un peisaj geografic variat şi atrăgător. Ca aspect, care în prezent le deosebeşte mult de celelalte staţiuni, menţionăm satele turistice. Deocamdată, aceste staţiuni nu dispun de o populaţie locală permanentă, aici locuind numai personalul de servire a vilelor şi a instalaţiilor balneare.

Năvodari, sat de pescari şi crescători de oi, cunoscut în trecut sub denumirea de Caracorum, a devenit după 1956 localitate de tip urban, iar din anul 1968 a fost declarat oraş. Această situaţie nouă a fost determinată de crearea şi dezvoltarea funcţiei industriale după anul 1948. Începînd din 1953, aici s-au pus bazele unei mari uzine de îngrăşăminte superfosfatice şi de acid sulfuric. La amplasarea acesteia s-a ţinut seama de apropierea minelor de pirite cuprifere de la Altîn Tepe, de apropierea de portul Constanţa ş.a.

Uzina de superfosfaţi şi acid sulfuric este modernă, complet mecanizată şi automatizată. Tot aici s-au construit şi alte obiective industriale : uzina de reparat maşini agricole, o fabrică de cărămizi şi o fabrică de prelucrare a lemnului. Noua funcţie industrială determină afluxul de populaţie rurală spre această localitate. Astfel, de la numai 506 locuitori în anul 1894, localitatea rurală Năvodari avea 840 de locuitori în 1948, iar în anul 1972 oraşul înregistra 7 623 de locuitori.

Schimbările care au intervenit în aspectul exterior al localităţii se referă la apariţia unui cartier nou cu aspect urban, denumit chiar de la început „Oraşul Nou'' (fig. 31). Aici este concentrată cea mai mare parte a dotărilor social-culturale, administrative şi de servire. Zona industrială fiind nocivă se află în vest, în afara perimetrului de locuinţe.

Funcţia industrială a acestei localităţi a determinat dezvoltarea ei urbanistică şi administrativ-culturală.

Oraşul Medgidia este situat pe malul stîng al văii Carasu, la o distanţă egală de Dunăre şi Marea Neagră şi la intersecţia

Fig. 31. — Cartierul „Orașul Nou" din Năvodari.

unor drumuri principale; el devine oraş la mijlocul secolului trecut, în urma războiului Crimeii (1853—1856), cînd anumite grupuri de populaţie sînt stabilite aici de autorităţile otomane. Practicînd un intens comerţ de produse agricole, aşezarea se transformă în oraş. Populaţia oraşului Medgidia, care iniţial număra 20 000 de locuitori, ajunge spre sfîrşitul secolului al XIX-lea la numai 2 449 de locuitori (1894).

Această substanţială scădere numerică a populaţiei se datoreşte în principal mai ales epidemiilor de holeră. În primele decenii ale secolului nostru, oraşul cunoaşte o dezvoltare lentă, ceea ce se observă în însăşi fizionomia sa urbanistică, avînd aspectul unui tipic orăşel oriental.

Fig. 32. — Centrul orașului Medgidia (foto Comb. poligr. „Casa Scînteii").

După 1948, Medgidia înregistrează însemnate şi rapide prefaceri, pe care nu le-a cunoscut în existenţa sa de aproape un secol. Procesul de industrializare socialistă s-a efectuat aici într-un ritm mult mai dinamic în comparaţie cu alte oraşe ale Dobrogii. În prezent, produsele întreprinderii metalurgice din această localitate (utilaje agricole şi pentru transport) contribuie activ la satisfacerea cerinţelor locale şi naţionale, iar o parte sînt destinate exportului. Fabrica de ciment are un areal şi mai extins al produselor sale exportate. Dezvoltarea funcţiei industriale a determinat o creştere sensibilă a populaţiei oraşului, de la 6 906 locuitori în anul 1948 la 35 897 de locuitori în 1972. Această dinamică deosebită a determinat atît modificarea fizionomiei urbanistice a oraşului, cît şi structura profesională a populaţiei. În prezent, noile construcţii de cartiere rezidenţiale, ca de exemplu „Oraşul Nou'', complexele de locuinţe din estul şi vestul oraşului, din zona spitalului, reconstrucţia radicală a centrului oraşului, clădirile social-culturale, cele două zone industriale etc., au schimbat aspectul semiurban al Medgidiei, înscriindu-l în rîndul oraşelor moderne ale ţării (fig. 32).

Oraşul Cernavoda, situat la gura de vărsare a văii Carasu în Dunăre, a avut în decursul istoriei sale numiri şi funcţii diferite. Ca aşezare omenească are o vechime milenară, iar ca aşezare urbană este cunoscut din perioada romană sub numele de Axiopolis, cînd avea funcţie strategică. Sub stăpînirea otomană, localitatea apare sub numele de Bogazchioi („satul de la vărsare''), de data aceasta îndeplinind însă funcţia de schimb. Ulterior, în secolul al XIX-lea, i se dă numele de Cernavoda, ceea ce în limba slavă înseamnă „apă neagră'' (traducerea denumirii turceşti Carasu). Intensificarea comerţului cu cereale, la sfîrşitul secolului al XIX-lea şi în primul deceniu al secolului al XX-lea, a dus la dezvoltarea funcţiei portuare a oraşului Cernavoda. Între anii 1920 şi 1944 el evoluează lent, ceea ce duce la scăderea populaţiei sale (de la 6 744 de locuitori în 1930 la 5 819 în 1948). Intensificarea funcţiilor portuare, agricole şi de servicii au imprimat, în ultimele două decenii, o dinamică activă a populaţiei sale, înscriind 12 510 locuitori în anul 1970. Între anii 1948 şi 1959 s-au construit 114 apartamente în perimetrul denumit „Oraşul Nou'', situat pe înălţimile din estul

orașului. În anul 1972, numărul total al apartamentelor nou construite era de 480.

În perspectiva imediată, orașul Cernavoda va cunoaște un important suflu înnoitor, determinat de reluarea lucrărilor canalului Dunăre — Marea Neagră și îndeosebi de lucrările care se vor efectua în legătură cu construirea aici a nodului hidroenergetic Cernavoda. Aceste lucrări fac parte dintr-un plan general stabilit de conducerea noastră de partid și de stat privind dezvoltarea activităților portuare și a navigației fluviale și maritime românești.

Orașul Hîrșova este menționat documentar în anul 103 e.n., ca un castru pe „limes-ul roman dunărean'', situat pe locul unei vechi așezări geto-dace, sub numele de Carsium. Poziția sa geografică, în apropierea unui vechi vad al fluviului și în fața gurii Ialomiței, influențează succesiunea funcțiilor sale : militaro-strategică și punct vamal în antichitate. Hîrșova continuă să fie și în perioada medievală punct fortificat la Dunăre și punct de transport al bogățiilor Dobrogii spre Imperiul otoman.

Mărturiile călătorilor străini care au trecut prin Hîrșova în secolul al XIX-lea consemnează de la 1 000 pînă la 4 000 de locuitori pentru această așezare, care teritorial se extindea între Dealul Cetății, Dealul Belciug și Dunăre.

Teritoriul orașului se extinde cu cartierul Dijmahala și cu așezarea Varoș întemeiată de păstorii ardeleni în apropierea Dealului Belciug. Între cele două războaie mondiale, creșterea numărului locuitorilor este nesemnificativă, înscriind stagnare și chiar regres, dominantă fiind funcția agricolă.

După 1948, populația a crescut de la 3 706 locuitori la peste 8 500 în anul 1966, datorită în principal funcției sale administrative (centru de raion). În urma împărțirii administrativ-teritoriale din 1968 orașul Hîrșova își menține funcția agrozootehnică și de mic port dunărean. În ultimele două decenii au avut loc unele schimbări în aspectul urbanistic al orașului, prin apariția unui nou centru civic.

Așezările rurale. În anul 1972, pe teritoriul județului Constanța se aflau 49 de comune (din care 4 suburbane), alcătuite din 196 de sate. Media populației rurale pe o localitate era

de peste 1 100 de locuitori, în comparație cu media pe țară, care la aceeași dată era de 850 de locuitori.

Cu privire la greutatea specifică a satelor după numărul locuitorilor, la recensămîntul din 1966 satele pînă la 1 000 de locuitori dețineau 50 % din numărul total al așezărilor rurale, satele cu 1 001—2 000 de locuitori circa 33 %, iar satele cu peste 2 001 locuitori aproximativ 17 %. Analizînd evoluția populației rurale din județul Constanța în raport cu mărimea așezărilor, într-o perioadă ce depășește o jumătate de secol, se constată scăderea numărului satelor mici și foarte mici prin dezafectarea lor. Este cazul satelor Furca, Cucuruz, Căciulați, Periș, Lungeni, Frasinu, care din anul 1968 nu mai figurează în nomenclatorul localităților rurale din județul Constanța. Un alt aspect se referă la unificarea unor sate : Cărpiniș și Băneasa, Carvănul Mare și Carvănul Mic, Tudor Vladimirescu și Tariverde, Valea Seacă și Valu lui Traian, Orzari și Curcani, Muratan și Biruința, Corbu de Jos și Corbu de Sus.

În antiteză cu aceste fenomene se observă o creștere numerică a localităților rurale mari, de peste 3 000 de locuitori. Astfel, dacă în anul 1912 exista o singură localitate cu peste 3 000 de locuitori, la recensămîntul din anul 1966 numărul lor se ridica la douăsprezece : Băneasa (2 999 de locuitori), Ciobanu (3 316), Topraisar (3 177), Cogealac (3 266), Valu lui Traian (3 396), Oltina (3 422), Poarta Albă (3 912), Ostrov (3 977), Negru Vodă (4 209), Murfatlar (4 618), Mihail Kogălniceanu (6 000) și Cobadin (6 501). Unele dintre acestea (Mihail Kogălniceanu și Cobadin) întrec din punct de vedere numeric și chiar al funcțiilor productive unele orașe dobrogene (Isaccea, Sulina ș.a.). O altă particularitate constă în creșterea nesemnificativă a localităților rurale cu o populație cuprinsă între 1 001 și 2 000 de locuitori.

Creșterea populației satelor mari se datorește funcțiunilor productive și de servicii, care în ultimele decenii s-au consolidat, dezvoltat și amplificat. Pe măsura intensificării funcțiilor economice complexe ale acestora, o parte din populația satelor mici din jur se stabilește în cele mari. Ca urmare, asistăm la fenomenul de restrîngere a satelor mici și de dezvoltare a celor mari.

Principalele aspecte geografice dobîndite de satele mari, în urma afluxului continuu de populaţie, se reflectă în creşterea numerică a populaţiei acestor sate, în schimbarea structurii populaţiei pe grupe de vîrstă şi sexe, fapt evident în activitatea de producţie a unor sate [3], în extinderea pe verticală a vetrelor, ca de exemplu în satele Murfatlar, Mihail Kogălniceanu, Topraisar ş.a., unde apar numeroase clădiri cu mai multe nivele şi odată cu ele noi aspecte ale sistematizării rurale.

Schimbările intervenite în activitatea, în viaţa şi în aspectele exterioare ale satelor mari duc în mod nemijlocit la continua îmbunătăţire a condiţiilor materiale şi culturale de trai şi de muncă ale populaţiei lor. De asemenea, ele netezesc drumul evoluţiei acestor sate către genul de organizare urbană a vetrei şi a vieţii sociale.

Luînd ca elemente de bază greutatea specifică a populaţiei pe ramuri de activitate şi locul de muncă al populaţiei active din fiecare aşezare rurală se constată că majoritatea acestora sînt *sate cu activităţi proprii*, dintre care cele mai numeroase sînt *satele cu activităţi agricole*. Populaţia acestor sate, situate în majoritate în zona de podiş şi în cea dunăreană, este ocupată în proporţie de 80—95 % în agricultură. În sectorul văii Carasu întîlnim *sate cu funcţiuni agricole şi de servicii*, ca Valu lui Traian, a cărui populaţie activează în sectorul agricol şi în cel de servicii. Tot în acest orizont geografic întîlnim şi *sate cu funcţiuni complexe*, ca de exemplu Murfatlar şi Mihail Kogălniceanu, a căror populaţie este antrenată în primul rînd în agricultură, apoi în servicii, construcţii, industrie (fabrică de cretă, o unitate de vinificaţie, una de prelucrare a laptelui), în transporturi (aeroport internaţional) ş.a. Cele două sate au ajuns la acest nivel de dezvoltare funcţională datorită situării lor în arealul de puternică influenţă a oraşului Constanţa şi a litoralului.

Satele cu activitate economică proprie şi rezidenţială reprezintă tipuri mai evoluate. Ele se caracterizează prin antrenarea

---

[3] Un aspect frecvent întîlnit în satele mari de pe valea Carasu îl constituie faptul că în cadrul celor mai multe familii s-a creat o oarecare specializare a muncii pe două planuri : femeile şi cei vîrstnici sînt antrenaţi în sectorul agricol, iar tinerii în activităţile din oraşele apropiate. Ca urmare, în cadrul fiecărei familii are loc fenomenul de diversificare a profesiilor.

populaţiei active, în proporţie de circa 2/3, în activităţile proprii satelor respective, iar în proporţie de 1/3 în activităţile urbane din localităţile apropiate. Din această categorie fac parte *satele cu funcţiuni agricole şi de servicii*, Palazu Mare, Mamaia-Sat, Agigea şi Cumpăna; o parte din populaţia lor activă efectuează servicii în oraşul Constanţa. Populaţia satelor Costineşti, Schitu, Tuzla şi 2 Mai efectuează servicii în oraşele balneare de pe litoral.

Satele rezidenţiale sînt cele a căror populaţie activă rămîne în muncile locale în proporţie de sub 50%, restul deplasîndu-se în localităţile apropiate pentru efectuarea diferitelor servicii, revenind în localitatea natală pentru odihnă; literatura de specialitate numeşte asemenea aşezări şi cu termenul de „sate-dormitor''. În această categorie intră satul Lumina, a cărui populaţie activă lucrează în municipiul Constanţa, satul Ştefan cel Mare, a cărei populaţie este ocupată în proporţie de 70% în Întreprinderea industrială „Saligny'' ş.a.

Indiferent din ce grupă funcţională fac parte, satele de pe valea Carasu şi din orizontul apropiat al oraşului Constanţa se individualizează printr-o mai mare diversitate a funcţiilor lor economice.

Creşterea bunăstării materiale şi spirituale a populaţiei

Puternica dezvoltare a producţiei industriale şi agricole, a activităţilor portuare, balneare şi turistice etc. constituie factori esenţiali pentru creşterea într-un ritm superior a nivelului de trai material şi cultural al populaţiei judeţului Constanţa. Astfel, încă de la sfîrşitul anului 1970 întreaga reţea de aşezări rurale era electrificată. Noile construcţii de locuinţe atît în mediul urban, cît şi în mediul rural, dezvoltarea staţiunilor Mamaia, Eforie Nord, Eforie Sud, Techirghiol, Costineşti, apariţia noilor staţiuni din sectorul sudic al litoralului, precum şi a noului oraş Năvodari au dus la transformări substanţiale în aspectul urbanistic al aşezărilor de pe teritoriul judeţului.

Creşterea pe verticală a spaţiului clădit a determinat concentrarea populaţiei pe unitatea de suprafaţă.

La volumul mare al noilor construcţii se adaugă dezvoltarea reţelei de servire a populaţiei locale şi sezoniere, crearea de noi unităţi comerciale, de instituţii de învăţămînt, cultură şi artă, de ocrotire a sănătăţii etc., fapt ce a determinat creşterea continuă a nivelului de trai material şi cultural al populaţiei acestui judeţ.

Dezvoltarea învăţămîntului. În ultimele 2—3 decenii s-au obţinut succese importante în dezvoltarea învăţămîntului. A crescut numărul grădiniţelor de copii (de la 44 în anul 1938/1939 la 340 în anul 1970/1971), ca şi numărul copiilor înscrişi în şcoli (de la 3 300 în 1938/1939 la 16 303 în 1970/1971). S-au creat numeroase şcoli de 10 şi 12 ani. Faţă de 2 licee de cultură generală existente în anul 1938/1939 în judeţul Constanţa, în anul şcolar 1972/1973 numărul lor se ridică la 20. Au apărut şi licee cu profil de specialitate, datorită cerinţelor economice ale judeţului privind pregătirea de cadre cu nivel mediu. În anul şcolar 1972/1973 funcţionau 11 licee de specialitate cu profil agricol (îmbunătăţiri funciare la Cernavoda, agricultură şi horticultură la Poarta Albă şi Palas, zootehnie şi medicină veterinară la Palas), economic (merceologie, contabilitate şi economie turistică la Constanţa), chimie (Năvodari), energetic, construcţii civile, alimentaţie publică; din anul şcolar 1973/1974 a luat fiinţă liceul militar de marină „Al. I. Cuza", cu o durată de şcolarizare de cinci ani. O dezvoltare deosebită a luat-o învăţămîntul profesional — 13 şcoli şi circa 4 500 de elevi în anul 1970/1971.

În oraşul Constanţa s-au înfiinţat instituţii de învăţămînt universitar. Menţionăm Institutul pedagogic de trei ani şi Institutul de marină „Mircea cel Bătrîn" (din anul 1972/1973), cu două facultăţi (a 4 ani şcolarizare): facultatea de navigaţie şi facultatea de electromecanică navală; fiecare facultate are cîte două secţii: pentru marină militară şi pentru marină civilă.

Dezvoltarea ştiinţei şi culturii. În ultimele 2—3 decenii s-a dezvoltat o reţea largă de instituţii de cercetare ştiinţifică şi de instituţii culturale şi artistice.

Astfel, Stațiunea centrală de cercetări pentru creșterea ovinelor Palas are rolul de a crea și de a înmulți rase și tipuri de ovine cu înalte calități de producție, de a elabora tehnologii de creștere și exploatare intensivă a ovinelor și de a urmări generalizarea lor în producție.

Institutul Academiei de științe agricole și silvice de la Valu lui Traian și-a adus o contribuție deosebită la stabilirea tehnologiilor la principalele plante (grîu, porumb, floarea-soarelui, in de ulei, orz etc.). Din anul 1969, odată cu extinderea irigațiilor în Dobrogea, studiază și recomandă cele mai valoroase soiuri și hibrizi, pentru condiții de irigare. Astfel, stabilește cea mai corespunzătoare structură a culturilor în condiții de irigare, sistemul de aplicare al îngrășămintelor, studiul cerințelor de apă ale plantelor etc.

Stațiunea experimentală viticolă Murfatlar (fig. 33) își desfășoară activitatea științifică în două secții specializate în viticultură și vinificație și în două laboratoare de pomicultură și de protecția plantelor. Se preocupă de studiul zonării culturilor vitipomicole din Dobrogea, stabilind zonele și microzonele favorabile acestor culturi, determină soiurile de struguri pentru vinificație și pentru masă și proporțiile lor în cultură, stabilește, de asemenea, măsurile agrotehnice pentru pepinierele viticole. Stațiunea acordă o atenție deosebită studi lui valorificării terenurilor în pantă, puțin fertile, prin amenajări de culturi terasate de viță de vie. Stabilește regimul de irigații prin brazdă, mecanizarea muncilor respective, lupta împotriva dăunătorilor etc.

Stațiunea zoologică marină „Dr. I. Borcea" de la Agigea prin lucrările sale științifice de hidrobiologie marină este cunoscută în țară și peste hotare.

Rețeaua de instituții culturale a județului cuprindea în anul 1972 șase case de cultură municipale și orășenești, 140 de cămine culturale (față de numai 17 în anul 1938), 274 de biblioteci ș.a. Rețeaua cinematografică s-a extins mult atît în mediul urban, cît și în cel rural. Au fost construite săli mari la Constanța (1 000 de locuri), Medgidia, Hîrșova și Negru Vodă. Teatrul de stat din Constanța, cu o capacitate de 600 de locuri, reprezintă o altă instituție culturală nouă. În toate sta-

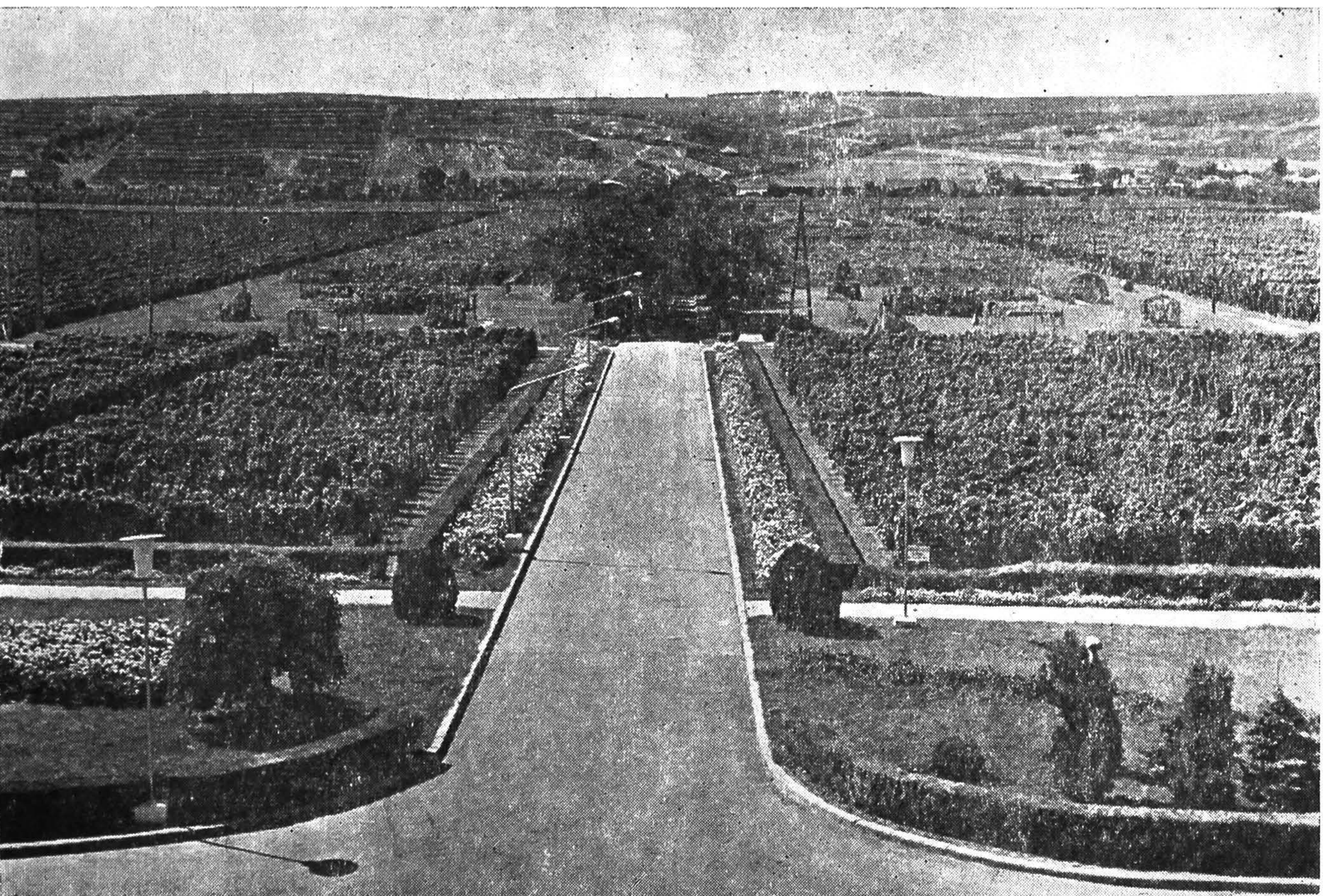

Fig. 33. — Teritoriul viticol al Stațiunii experimentale Murfatlar.

ţiunile de pe litoral au fost construite teatre şi cinematografe în aer liber.

Presa constănţeană este reprezentată prin ziarul „Dobrogea Nouă" şi prin periodicul social-cultural „Tomis", care a ajuns în al 9-lea an de apariţie (1974).

În cadrul funcţiei turistice, un obiectiv important îl constituie muzeele arheologice, de artă, memoriale şi de ştiinţe naturale. Muzeul de arheologie din Constanţa, a cărui amenajare a început în anul 1957, reprezintă una din importantele realizări culturale din judeţ. Pe o suprafaţă ce depăşeşte 1 000 m² sînt expuse monumente care dovedesc continuitatea neîntreruptă a vieţii omeneşti începînd cu epoca veche a pietrei şi continuînd cu toate etapele de dezvoltare ale societăţii omeneşti de-a lungul mileniilor. Unele exponate sînt monumente unice, altele foarte rare şi de mare valoare ştiinţifică. Muzeul de arheologie din Mangalia, cu numeroase monumente antice, sau monumentul roman de la Adamclisi sînt de asemenea obiective turistice de prim ordin.

Ca o particularitate menţionăm muzeul memorial din Topalu, sat situat pe Dunăre la nord de Cernavoda, ale cărui exponate (picturi) sînt de o valoare deosebită, şi muzeul din comuna Limanu de lîngă Mangalia.

Ocrotirea sănătăţii a obţinut realizări importante prin crearea de noi instituţii medico-sanitare (spitalele din oraşele Constanţa şi Medgidia) şi prin modernizarea celor vechi. Dezvoltarea activităţii medicale de recuperare într-o serie de afecţiuni a necesitat noi construcţii de bază de tratament balnear (Eforie Nord şi Mangalia). Alături de acestea, la Eforie Sud şi Techirghiol funcţionează sanatoriile de ortopedie şi recuperare, iar în perioada de sezon, în toate staţiunile, funcţionează policlinici sezoniere utilate cu aparatura necesară pentru toate specialităţile medicale.

În judeţul Constanţa, în anul 1972, existau 7 spitale (5 urbane şi 2 rurale), 2 sanatorii antituberculoase (Agigea şi Mangalia), 92 de circumscripţii medicale sanitare, 39 de dispensare de întreprindere, 9 policlinici (din care una de întreprindere), 28 de case de naştere, 8 creşe ş.a.

Activitatea de cultură fizică și sport a căpătat un larg caracter de masă. În acest scop, în orașul Constanța s-a construit Palatul sporturilor, cu o capacitate de 2 000 de locuri, iar în apropierea lacului Tăbăcăriei un stadion modern, cu o capacitate de 26 000 de locuri. În vecinătatea lui există un complex muzeistic de științele naturii, care cuprinde „Delfinarium" și microdelta, precum și un „Planetarium".

ECONOMIA

Înainte de anul 1944, economia județului se baza în principal pe îmbinarea producției agrare cu funcțiunea portuară a orașului Constanța. Schimbări esențiale au loc aici odată cu trecerea la orînduirea socialistă. Funcțiunea portuară s-a intensificat mult, litoralul este superior valorificat din punct de vedere balnear și turistic, interiorul Dobrogii a devenit o importantă regiune agricolă cu tendință de intensivitate (inclusiv culturi irigate și succesive), dealurile cu expuneri favorabile au devenit zone viticole de mare productivitate, tînăra industrie valorifică superior tot mai multe resurse naturale locale etc.

Față de întreaga țară, în anul 1972, județul Constanța deținea 5,1% din suprafața arabilă, 4,3% din producția globală agricolă, 2,3% din producția globală industrială, 2,6% din populație și 3,5% din totalul angajaților acesteia.

Industria

Industria județului Constanța s-a dezvoltat pe baza reutilării vechilor întreprinderi, a construirii de noi obiective industriale, a lărgirii bazei de materii prime și a valorificării

raţionale a resurselor naturale locale. Ca urmare, au apărut noi centre şi ramuri industriale. Toate acestea au făcut ca, numai într-un deceniu de activitate rodnică, ponderea producţiei globale industriale a acestui judeţ să crească de la 1,6% în 1960 la 2,3% în 1972 din totalul producţiei globale industriale a ţării (faţă de numai 1% în 1938).

În producţia globală a unor ramuri industriale ale ţării subliniem ponderea însemnată a industriei materialelor de construcţii, a industriei minereurilor nemetalifere şi a celei textile.

Structura producţiei globale industriale a judeţului, în anul 1972, se caracteriza prin greutatea specifică mare a industriei alimentare (32,9%), urmată de industria construcţiilor de maşini (18,9%), a industriei textile (10,7%), a materialelor de construcţii (10,6%) şi a industriei chimice (6,4%) (tabelul nr. 5).

Între anii 1960 şi 1972, numărul întreprinderilor industriale din judeţ a variat între 39 şi 48 (din care 30 de întreprinderi de subordonare republicană, 7 de subordonare locală şi 11 întreprinderi aparţinînd industriei cooperatiste).

Dezvoltarea industriei într-un timp istoriceşte scurt a determinat şi o însemnată creştere a forţei de muncă folosită în producţia industrială. Numărul angajaţilor industriali a crescut de la 1 615 în anul 1938 la 42 777 în anul 1972 (din care 29 141 în industria republicană) (*Anuarul statistic al R. S. R. — 1973*, p. 130).

Producţia globală industrială a judeţului Constanţa a crescut în anul 1972 de peste 5 ori faţă de anul 1960. În perioada 1960—1972 o dinamică deosebită a înregistrat industria textilă, industria celulozei şi hîrtiei, industria de prelucrare a lemnului, industria chimică ş.a. Odată cu creşterea producţiei industriale au avut loc şi importante schimbări calitative. Au apărut noi ramuri şi subramuri industriale, s-a lărgit nomenclatorul produselor fabricate şi s-a intensificat mai ales procesul de valorificare a resurselor naturale ale judeţului.

În cincinalul 1966—1970 s-au fabricat pentru prima oară o serie de produse, ca fluorura de aluminiu, tuburi de presiune din azbociment, furnir, fire de lînă şi ţesături tip lînă, sorti-

Tabelul nr. 5

Structura producţiei globale industriale pe ramuri în anii 1965 şi 1970 *

Ramurile industriale	Ponderea faţă de total ţară (%)		Ponderea faţă de total judeţ (%)	
	1965	1972	1965	1972
Total industrie	1,9	2,3	100,0	100,0
Construcţii de maşini şi prelucrarea metalelor	1,6	1,6	18,3	18,9
Chimie	2,4	1,4	8,6	6,4
Extracţia minereurilor nemetalifere	3,7	8,9	0,5	1,0
Materiale de construcţii	8,2	7,2	14,2	10,6
Exploatarea şi prelucrarea lemnului	0,5	1,7	2,3	4,1
Celuloză şi hîrtie	1,8	3,9	1,2	2,2
Sticlă, porţelan şi faianţă	—	0,2	—	—
Textilă	0,7	3,4	2,6	10,7
Confecţii	1,5	1,9	3,3	3,8
Pielărie, blănărie şi încălţăminte	0,5	0,5	0,7	0,5
Alimentară	3,8	4,8	44,4	32,9
Săpunuri şi cosmetice	0,2	0,2	—	—
Poligrafie	0,6	0,9	0,1	0,1
Alte ramuri ale industriei	2,8	7,7	1,1	6,5

* *Anuarul statistic al Republicii Socialiste România — 1973*, p. 164—165 şi 170—171.

mente noi de hîrtie, sortimente noi de brînzeturi, de conserve de fructe şi legume pentru export ş.a.

Industria extractivă este reprezentată prin exploatarea minereurilor nemetalifere şi a rocilor utile. Judeţul Constanţa deţine locul al doilea (după judeţul Cluj) în producţia industriei minereurilor nemetalifere.

Minereurile nemetalifere au o largă răspîndire geografică. *Diatomitele* şi *argilele bentonitice* se exploatează la Adamclisi (din 1969) şi Rasova, fiind folosite în industria hîrtiei şi a săpunurilor sau ca material filtrant. *Argila caolinoasă*, folosită la fabricarea materialelor refractare, se exploatează la carierele

Gherghina, Defcea, Țibrinu, Cuza Vodă, Medgidia, Tortoman, Mircea Vodă și Satu Nou. Sub straturile de argilă caolinoasă albă de la suprafață se găsește *ocru galben*, care se folosește la producerea de culori de apă pentru zugrăvit. *Nisipul verde glauconitic* de la Remus Opreanu și *nisipul roșu* de la Siminoc sînt utilizate în metalurgie. La Murfatlar se extrage *cretă*, aici existînd și o fabrică cu o producție de 1 700 000 t (1970). În perspectivă se prevede mărirea capacității de producție a acesteia, prin crearea de noi capacități de măcinare și de noi linii de uscare. *Cuarțul amorf*, cu peste 98% SiO_2, extras de la Istria și Fîntînele, este utilizat ca material abraziv și de protecție în cuptoare speciale. *Roci fosfatice* au fost descoperite la Peștera și Ivrinezu.

Rocile de construcție sînt foarte variate și larg răspîndite pe teritoriu. *Șisturile verzi*, folosite la construcțiile de drumuri și în industria prefabricatelor din beton, se exploatează la Sibioara, Pantelimon și Mihai Viteazu. *Calcarul*, prezent în întreg județul, este folosit la fabricarea cimentului și a varului. Cea mai mare carieră este cea de la Ovidiu (16 km nord de Constanța). Ea a fost deschisă încă de la sfîrșitul secolului trecut (după 1895) pentru necesitățile de construcție ale portului Constanța. De la cariera Ovidiu se exploatează calcare dolomitice și silicioase. Zăcămîntul de calcar dolomitic conține MgO în proporție de 17–24%, ceea ce conferă posibilitatea valorificării magneziului. Roca extrasă este folosită ca filer pentru tencuieli (0,3–3 mm), pentru turnarea betoanelor (8–35 mm) și pentru macadam, dar cea mai mare parte din producție este folosită ca blocuri la construcția digurilor portului Constanța. De la 1 ianuarie 1964, cariera a fost preluată de Direcția portului Constanța pentru lucrările de construcție ale noului port. Alte cariere de calcar sînt la Piatra, Tașaul, Topalu, Medgidia, Cheia, Luminița, Celea Mare, Celea Mică, Corbu ș.a.

Avîntul industriei extractive din județul Constanța ajută activitatea economică a altor județe, dar contribuie nemijlocit și la consolidarea și dezvoltarea unor ramuri industriale proprii,

ca de exemplu industriei cimentului, industriei chimice, industriei prefabricatelor din beton ş.a.

Industria energetică. În prezent, judeţul Constanţa este lipsit de surse energetice, dar prospecţiunile geologice recente indică existenţa unor surse energetice sub platforma continentală a Mării Negre.

Industria energiei electrice este reprezentată prin termocentrala Ovidiu şi, recent, prin C.E.T. Palas ; la sfîrşitul anului 1972 puterea instalată a grupurilor electrogene era de 153,1 mii kW. Judeţul este racordat la sistemul energetic naţional printr-o linie de 110 kV, care traversează Dunărea pe la Vadu Oii, avînd trei staţii de transformare (Hîrşova, Medgidia şi Constanţa).

Industria construcţiilor de maşini şi a prelucrării metalelor s-a dezvoltat în legătură cu nevoile economiei ţinutului dintre Dunăre şi mare. Astfel, cerinţele tot mai mari ale navigaţiei maritime au dus la o amplă dezvoltare a Şantierului de construcţii şi reparaţii navale de la Constanţa. Acest şantier a luat fiinţă în anul 1899, sub denumirea de ,,Atelierele de reparaţii portuare Constanţa''. În anii celui de-al doilea război mondial, şantierul naval Constanţa a suferit mari distrugeri în urma bombardamentelor, aşa că putem afirma că actualul şantier este o creaţie a regimului nostru. După 1948 şi mai ales în perioada 1965—1970 şantierul şi-a lărgit profilul de fabricaţie. În prezent, pe lîngă reparaţii (accidentale, curente şi capitale), şantierul construieşte şalupe, pontoane dormitor, şlepuri de 100—900 tone pentru export, cargouri de 1 920 tdw pentru transportul de cherestea. În anul 1967, şantierul a fost dotat cu un doc plutitor de 15 000 t, în afara celui existent de 8 000 t, fapt ce a permis trecerea la reparaţia navelor pînă la 40 000 tdw. Potrivit hotărîrii superioare de partid din aprilie 1972, şantierul naval Constanţa este considerabil extins şi modernizat, pentru a trece la construcţia de vase mineraliere de 55 000 tdw şi tancuri petroliere pînă la 150 000 tdw.

Întreprinderea mecanică de utilaj Medgidia (I.M.U.M.) (fig. 34) a luat fiinţă în anul 1951 ca atelier de reparaţii auto şi excavatoare. Iniţial a fost profilată în vederea fabricării

Fig. 34. — Întreprinderea metalurgică de utilaj Medgidia (foto Comb. poligr. „Casa Scînteii").

pieselor de schimb pentru autocamioane şi tractoare. În anul 1954 s-au introdus în fabricaţie noi utilaje necesare agriculturii (maşini de căpiţat fînul şi paiele, remorci dormitor ş.a.), iar din 1957 se fabrică utilaje de serie mare (presa mecanică pentru adunatul şi balotatul paielor şi fînului, combina de recoltat

fînuri — C.R.F., remorci auto cu frînă pneumatică. Din anul 1959 se fabrică şi utilaje necesare recoltării stufului din Deltă.

În cadrul planului şesenal s-au executat la I.M.U.M. utilaje tehnologice pentru industria chimică (circa 200 de tipuri), pentru industria siderurgică, piese pentru macarale turn, poduri rulante ş.a. Dintre noile produse menţionăm prototipul remorcii autobasculante pe trei părţi, tip 3 RB 5 — A (de 5 tone), produs unicat pe ţară, care a intrat în funcţiune în anul 1972. În cadrul procesului de producţie, I.M.U.M. cooperează cu o serie de întreprinderi din Bucureşti (Vulcan, Timpuri Noi, Semănătoarea), Braşov (Steagul Roşu, Tractorul), Ploieşti, Zărneşti, Sibiu ş.a. În afară de servirea agriculturii şi transporturilor naţionale, produsele acestei întreprinderi sînt destinate şi exportului în U.R.S.S. (remorci 2 R 5 A), R. P. Bulgaria (prese), Iran (remorci), Republica Arabă Egipt, R. D. Germană, Belgia, R. P. Ungară, R. S. Cehoslovacă, R. P. Polonă.

Altă întreprindere constructoare de maşini din judeţul Constanţa este Uzina de reparaţii Năvodari, care funcţionează din anul 1961, avînd ca profil de producţie reparaţia utilajului agricol din cele două judeţe dobrogene şi fabricarea pieselor de schimb pentru maşini agricole, utilaje pentru irigaţii, adăpători automate pentru sectorul zootehnic, dispozitive pentru recoltat floarea-soarelui şi alte produse solicitate pe plan naţional. Mai există o fabrică de ambalaje metalice la Constanţa, pentru necesităţile de export, şi o fabrică de şuruburi la Saligny.

Industria chimică, ramură nou creată, este reprezentată prin Uzina de superfosfaţi şi acid sulfuric Năvodari (U.S.A.S.). Uzina a fost amplasată în judeţul Constanţa atît pentru a sprijini agricultura şi a valorifica unele materii prime dobrogene, cît şi pentru poziţia geografică a localităţii în apropierea portului Constanţa, prin care se importă o serie de materii prime de volum mare, apatite (din U.R.S.S.) şi fosforite (din Israel şi Maroc).

Pe linia utilizării materiilor prime dobrogene, folosind metode tehnice moderne (arderea piritei în pat fluidizant),

U.S.A.S. Năvodari valorifică superior piritele de la Mina Altîn Tepe, cu o concentrație de numai 25—28 % sulf. În procesul de fabricație se mai folosesc: hidroxidul de aluminiu de la uzina de alumină Oradea, acidul fluorosilicic de la Valea Călugărească, sarea de la Slănic (Prahova) și însemnate cantități de pirită flotată de la Baia Mare și Leșu Ursului.

U.S.A.S. Năvodari produce circa 49,6 % din producția de îngrășăminte fosfatice (superfosfat simplu în formă de praf și superfosfat granulat de 2—5 mm) și circa 33 % din producția de acid sulfuric a țării (în 1970). Producția de superfosfați este destinată nu numai celor două județe dobrogene, ci și altor județe din țară, îndeosebi pentru cultura plantelor industriale; de asemenea pentru export. Dintre produsele secundare menționăm fluorura de aluminiu (necesară uzinei de aluminiu de la Slatina), nămolul selenios, funinginea albă, acidul sulfuric pur, acidul sulfuric fumans, fluorosilicat de sodiu ș.a. — produse solicitate pe piața externă (R. F. Germania, Japonia, Israel ș.a.).

Industria celulozei și hîrtiei. În anul 1959 s-a construit la Palas (Constanța) prima fabrică de celuloză din paie, inițial cu o capacitate de 13 000 t/an, ulterior mult extinsă și adaptată la profilul fabricării hîrtiei de scris și de ambalaj. În prezent produce celuloză înălbită din paie, hîrtie de scris și de tipar, carton velin și oxigen industrial. Hîrtia este solicitată și pe piața externă.

Industria materialelor de construcții, deși are o vechime mai mare în cadrul județului, numai în ultimele decenii a putut trece la o activitate calitativ superioară.

Industria cimentului. La baza politicii economice a statului nostru stă crearea de unități industriale puternice în apropierea construcțiilor de mare amploare. Pe baza acestui considerent se explică construcția fabricii de ciment de la Medgidia (1949), legată de noile șantiere de construcții din Dobrogea. Aceasta valorifică materia primă locală (carierele din apropiere îi asigură materia primă pentru o perioadă de circa 70 de ani), produsele întreprinderii participînd și la export.

Capacitatea de producţie a fabricii de ciment de la Medgidia, una din cele mai mari din ţară, este de 1,3 milioane t/an, cu perspectiva de a atinge 2 milioane t/an. Principalele sortimente fabricate la Medgidia sînt cimenturile B.S.S. — 12—58, P. 400 (solicitat mai ales la export), M. 400, R.M. şi F. 300.

Fabrica de ciment de la Cernavoda şi-a început activitatea încă din anul 1899, cu o producţie de 50 t/zi. După anul 1948, procesul tehnologic s-a modernizat, iar producţia a crescut. În anul 1963 au avut loc lucrări de extindere a întreprinderii.

Producţia de ciment a celor două întreprinderi reprezintă circa 23 % din producţia ţării (1970). Ea este folosită în construcţiile de pe teritoriul judeţului şi ale ţării, dar mai ales pentru exportul în multe ţări ale lumii (R. A. Egipt, Liban, Kuweit, U.R.S.S., R. S. F. Iugoslavia, R. S. Cehoslovacă, R. P. Bulgaria, Spania).

Industria azbocimentului funcţionează pe lîngă fabrica de ciment de la Medgidia, cu două linii de tuburi de presiune de azbociment şi două linii de plăci. Ea a luat fiinţă încă din anul 1967, în legătură cu lucrările de mari proporţii din zona văii Carasu, privind construcţia sistemului de irigaţie. Iniţial, capacitatea de producţie a fost de 1 550 km tuburi pe an la un diametru convenţional de 200 mm. Secţia de plăci de azbociment din cadrul acestei fabrici are o capacitate de 4 milioane m² pe an.

Construcţia digurilor portului Constanţa, precum şi o serie de amenajări în noul port au dus la extinderea carierelor de calcare de la Ovidiu şi la apariţia şi dezvoltarea produselor prefabricate din beton în această localitate.

Industria materialelor de construcţie din judeţul Constanţa mai realizează şi produse de ceramică brută, întrucît materia primă, argila, se găseşte din abundenţă. Întreprinderile din această subramură aparţin industriei locale şi se află la Medgidia, Năvodari, Cobadin, Techirghiol, Hîrşova.

Industria de prelucrare a lemnului a apărut ca urmare a creşterii continue a noilor construcţii de locuinţe şi în general a cerinţelor populaţiei locale. Materia primă, lemnul, provine

din import (din Africa), în cadrul schimburilor noastre economice externe. Fabrica de mobile şi furnire din oraşul Constanţa (fig. 35) satisface nu numai necesarul de consum local, ci dă un disponibil pentru alte judeţe ale ţării şi chiar pentru export.

Industria uşoară. Întreprinderile existente în trecut erau în realitate ateliere meşteşugăreşti cu un nivel tehnic scăzut (o fabrică de postav ţărănesc la Cogealac, o tăbăcărie la Medgidia, iar în oraşul Constanţa trei fabrici de ţesături, trei de frînghii şi o tăbăcărie). În anul 1939 a luat fiinţă o topitorie de in la Mangalia şi o întreprindere de prelucrare a iutei şi cînepei la Constanţa pentru nevoile de export (ţesături şi confecţii pentru saci de iută şi cînepă).

În anii construcţiei socialiste, industria uşoară a fost reorganizată, dezvoltată şi diversificată, ea putînd fi considerată ca o ramură industrială nou creată în acest judeţ.

Industria de prelucrare a inului şi cînepii este reprezentată în judeţul Constanţa prin sectorul de preindustrializare, din care fac parte Întreprinderea de prelucrare a tulpinilor de in de la Mangalia şi Întreprinderea „Dobrogeana" de la Constanţa. Prima prelucrează tulpinile crude de in pînă la obţinerea fibrei. În acest scop funcţionează secţiile de decapsulare, topire şi prelucrare. Materia primă este asigurată de culturile de in din judeţ. Fibrele de in sînt trimise la Fălticeni şi Pucioasa, iar cîlţii la Gheorgheni.

Întreprinderea „Dobrogeana" de la Constanţa, apărută iniţial ca întreprindere de prelucrare a iutei din import, a fost reprofilată pentru prelucrarea fibrelor de cînepă, ţesături şi confecţii, saci etc. Materia primă şi-o procură de la majoritatea topitoriilor de cînepă din ţară, iar produsele finite sînt folosite pentru ambalarea unor produse de export.

Industria lînii este de dată recentă. În anul 1965 a intrat în producţie Întreprinderea integrată de lînă din Constanţa. Pînă la această dată, deşi judeţele dobrogene furnizau industriei textile naţionale cea mai mare cantitate de lînă fină, deţinînd primul loc în ce priveşte numărul de ovine pe ţară, în Dobrogea nu exista o asemenea întreprindere. Prin apariţia acestei întreprinderi în oraşul Constanţa se foloseşte disponibilul populaţiei

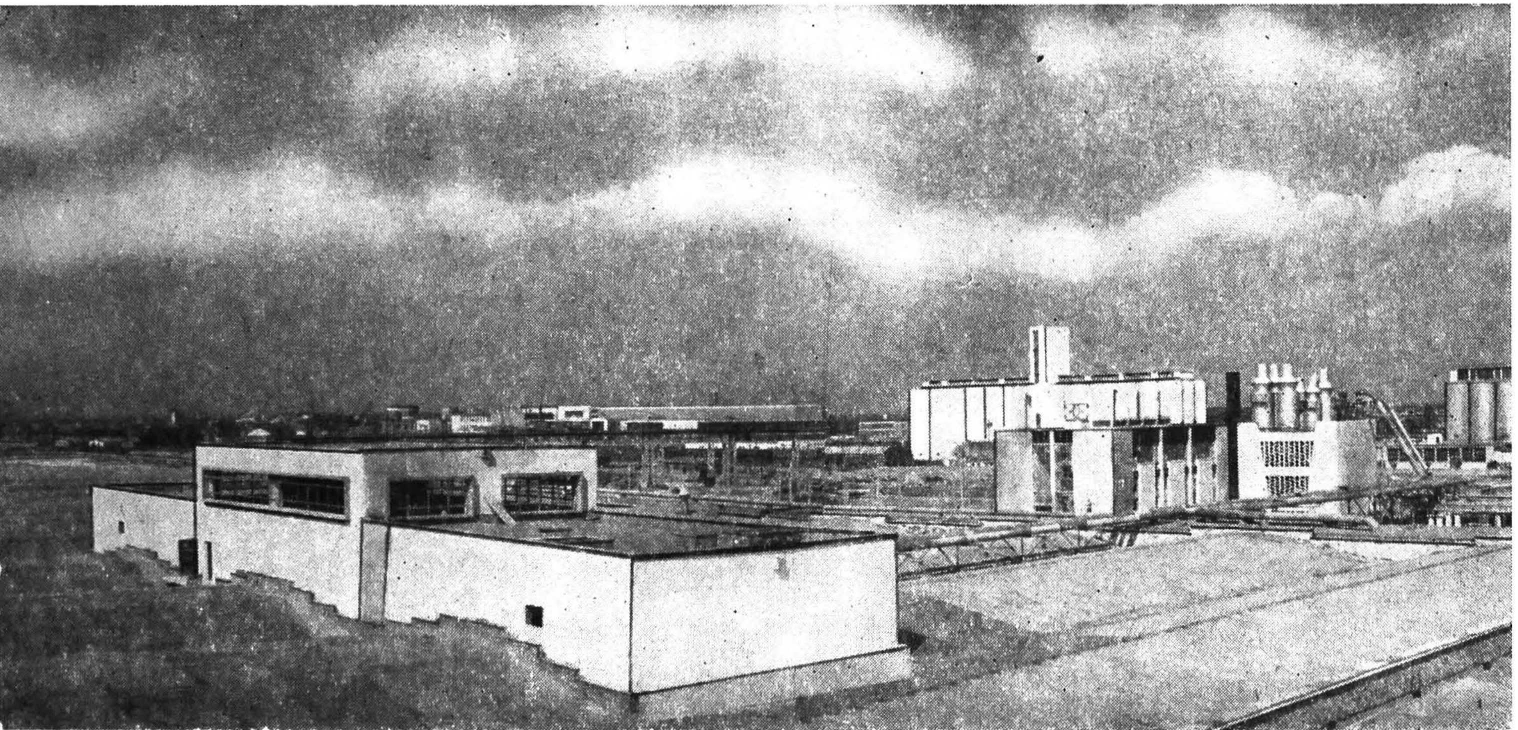

Fig. 35. — Fabrica de mobilă şi furnire din Constanţa (foto Comb. poligr. „Casa Scînteii").

active feminine. Întreprinderea (cu secţiile : spălătorie de lînă, pieptănătorie pale, filatură cardată, ţesătorie şi finisaj chimic textil) foloseşte şi fibre chimice, ca melana (adusă de la Săvineşti), celofibra (de la Chiscani — Brăila) şi firele poliesterice (din import). Produsele acestei întreprinderi sînt firele de tip cardate, ţesături tip lînă, pale de lînă. Stofele fabricate la Constanţa sînt solicitate pe piaţa internă, iar confecţiile şi la export.

Industria alimentară s-a dezvoltat în primul rînd pentru piaţa locală de consum, care prin funcţia sa balneară şi turistică trebuie să facă faţă unor cantităţi sporite pentru satisfacerea nevoilor populaţiei locale şi a turiştilor de pe litoral în perioada de sezon.

În structura industriei constănţene, industria alimentară a deţinut în trecut locul preponderent, cu toate că întreprinderile erau mici şi cu un nomenclator de produse finite foarte limitat. Reconstrucţia şi dezvoltarea industriei alimentare pe baze noi are loc după anul 1948. După această dată au fost modernizate, dezvoltate şi construite noi unităţi industriale. Concentrarea producţiei în unităţi industriale mari şi moderne a dus la creşterea substanţială a capacităţii de producţie.

În anii construcţiei socialiste, industria alimentară s-a dezvoltat pe baza materiilor prime agricole din cele două judeţe dobrogene. În aceşti ani s-au extins suprafeţele cultivate cu plante oleaginoase, cu legume, vii, livezi etc., iar efectivul de animale a cunoscut o continuă creştere. Aceasta a determinat mărirea producţiei în ultimul deceniu, producţia globală a industriei alimentare din judeţul Constanţa crescînd de peste 3 ori. În anul 1972 ea se înscrie cu o pondere de 4,8 % din producţia ramurii pe ţară, iar în cadrul producţiei globale industriale a judeţului continuă să deţină primul loc. În ultimii 10—15 ani a crescut într-un ritm superior, faţă de 1938, producţia alimentelor de bază : pîine, carne, lapte, uleiuri comestibile etc. O creştere deosebită au înregistrat produsele alimentare care rezultă din continuarea procesului de industrializare, ca de exemplu produsele de panificaţie, cele făinoase, preparatele

din carne, lapte, struguri, fructe etc., unele unităţi de prelu- crare a acestora fiind prezente şi în mediul rural.

Principalele subramuri ale industriei alimentare din jude- ţul Constanţa sînt :

Industria de morărit, panificaţie şi produse făinoase est reprezentată prin Complexul de morărit şi panificaţie „Do- brogea" din oraşul Constanţa şi prin Întreprinderea de morări din oraşul Medgidia. Întreprinderea „Dobrogea" este de dat recentă (1961) şi cuprinde trei fabrici : moara Constanţa, fa- brica de pîine şi fabrica de biscuiţi. Printre factorii care au favorizat crearea acestei mari unităţi industriale menţionăn locul fruntaş pe care-l ocupă judeţul Constanţa în ceea ce pri- veşte cultura grîului şi creşterea continuă a necesarului d produse de panificaţie pentru populaţie şi pentru vizitatori litoralului. Complexul de morărit şi panificaţie „Dobrogea" una dintre cele mai mari întreprinderi de acest gen din ţară este înzestrat cu utilaje la nivelul tehnicii mondiale, producţi fiind în cea mai mare parte automatizată. Principalele produs obţinute în cadrul acestui complex (făină, produse de panifi- caţie, biscuiţi, griş) asigură consumul populaţiei din oraşul ş judeţul Constanţa, existînd şi un disponibil pentru alte judeţ şi chiar pentru export. Aşa de exemplu, Complexul de morări şi panificaţie din Constanţa asigură cu făină şi cu produse făinoa- se unele centre industriale, ca Braşov, Brăila, Galaţi, Piteşti ş.a. La export se trimit biscuiţi.

Întreprinderea de morărit din oraşul Medgidia asigur consumul local şi o bună parte din cel judeţean.

Industria cărnii este reprezentată prin Întreprindere de industrializare a cărnii din Constanţa, care datează din anu 1938, cînd ia fiinţă sub numele de „Abatorul de export di Constanţa". După 1951, ca urmare a comasărilor ce au avut loc, ea apare sub denumirea de I.R.I.C. Constanţa, avînd c profil aprovizionarea cu animale, sacrificarea, industrializare produselor şi comercializarea lor.

Reconstrucţia şi modernizarea acestei întreprinderi a

avut loc mai ales în perioada şesenalului 1960—1965, cînd au luat fiinţă noi secţii : în 1962 secţia de industrializare a cărnii, cu o capacitate de 80 t/zi, în 1963 secţia de preparate din carne, cu o capacitate de 12 t/zi.

Aprovizionarea cu animale pentru sacrificare se face aproape integral din judeţele dobrogene.

Datorită modernizării şi reconstrucţiei vechii întreprinderi, producţia de carne a crescut de la 4 094 t în anul 1950 la 19 514 t în anul 1970. Cu această producţie, judeţul Constanţa se situează pe locul cinci pe ţară (după oraşul Bucureşti şi judeţele Bihor, Timiş şi Suceava). Produsele întreprinderii merg şi la export (Portugalia, R. S. Cehoslovacă, Italia ş.a.). Întreprinderea are în profil şi produse avicole, care sînt solicitate atît pe piaţa internă, cît şi la export (U.R.S.S., R. S. Cehoslovacă, R. D. Germană, Italia ş.a.).

Preparatele din carne sînt destinate în cea mai mare parte consumului local.

Industria uleiurilor vegetale este reprezentată prin noua fabrică de ulei de la Constanţa, care are o capacitate de trei ori mai mare decît vechea fabrică de ulei „Argus", şi anume de 400 t ulei din floarea-soarelui în 24 de ore, 150 t ulei din soia în 24 de ore şi o capacitate anuală de îmbuteliere de 22 000 t.

Vechea fabrică „Argus" a luat fiinţă în anul 1942 prin transferarea ei de la Botoşani. Producţia mică faţă de cerinţe şi mai ales faţă de faptul că plantele oleaginoase deţin o pondere însemnată în agricultura Dobrogii au dus la construirea noii fabrici moderne de ulei, specializată în producţia de uleiuri brute, uleiuri comestibile, uleiuri tehnice şi şroturi furajere.

Produsele acestei întreprinderi sînt consumate în cele două judeţe dobrogene şi în judeţele din centrul ţării, iar uleiul rafinat este destinat exportului, mai ales unor ţări din Africa (Algeria şi Tunisia). Uleiul tehnic are ca beneficiari diferite subramuri ale industriei chimice şi industria săpunurilor, iar şroturile furajere sînt trimise unităţilor socialiste din agricultura celor două judeţe dobrogene.

Industria produselor lactate exista în trecut numai în cadrul gospodăriilor ţărăneşti, care preparau caşcavalul şi brînza

telemea din lapte de oaie. Numai în perioada 1945—1956 începe să se contureze prelucrarea mai organizată a producţiei de lapte, cînd apare o reţea de colectare a laptelui de la producătorii individuali şi de la unităţile socialiste din agricultură. Tot în această perioadă s-au organizat şi centre de prelucrare a laptelui.

După anul 1956 ia fiinţă Întreprinderea pentru contractarea şi industrializarea laptelui. Ulterior intră în funcţiune o fabrică de produse lactate la Constanţa. Creşterea consumului de produse lactate, mai ales în perioada sezonului balnear şi turistic, a determinat construirea unei noi fabrici de produse lactate (1963), cu o capacitate ce depăşeşte 100 000 l lapte pe zi (fig. 36). În cadrul acestei subramuri au luat fiinţă şi secţii de prelucrare a laptelui în oraşele Medgidia şi Hîrşova, precum şi în mediul rural, la Crucea, Pecineaga, Peştera, Pietreni, Săcele, Saraiu (secţii de caşcaval). Arealul de colectare a laptelui se extinde şi în judeţul Tulcea, cu menţiunea că zona ce furnizează cea mai mare cantitate de lapte se află însă în sudul şi sud-vestul oraşului Constanţa. Produsele acestei întreprinderi satisfac nevoile de consum local. În timpul iernii se livrează însă oraşului Bucureşti cantităţi însemnate de lapte. Unele produse, ca de exemplu untul, brînza telemea şi caşcavalul, sînt trimise şi în alte oraşe ale ţării, precum şi la export.

Industria produselor zaharoase, a conservelor de legume şi fructe este reprezentată prin întreprinderea industrială „Munca", situată în comuna suburbană Ovidiu. Are şi unele secţii în oraşul Constanţa. Subramura produselor zaharoase a existat şi în trecut, ea fiind legată de specificul oraşului (existau mici ateliere care produceau rahat, halva, bomboane şi surogate de cafea). După anul 1948, prin comasarea micilor ateliere, se conturează apariţia actualei întreprinderi „Munca". După această dată se trece, succesiv, la fabricarea unui sortiment mai extins de produse. Astfel, în anul 1951 intră în funcţiune o fabrică de biscuiţi, care, prin comasarea cu fosta fabrică de produse zaharoase „Unica", îşi măreşte simţitor, în anii următori, capacitatea de producţie.

Fig. 36. — Întreprinderea de industrializarea laptelui din Constanţa (foto Comb. poligr. „Casa Scînteii").

Cooperativizarea agriculturii, diversificarea culturilor agricole creează condiţii optime pentru dezvoltarea industriei conservelor de legume şi fructe. Cerinţele pieţii interne fiind din an în an tot mai sporite, în anul 1961 s-a trecut la construirea unei fabrici moderne de prelucrare a legumelor şi fructelor. Astfel, în anul 1963 a intrat în funcţiune fabrica „Munca" din comuna suburbană Ovidiu, cu cinci linii de fabricaţie pentru tomate şi fructe. Produsele obţinute sînt : pastă de roşii, suc de roşii, suc de fructe, compoturi, iar din anul 1967 pepsi-cola.

Industria vinurilor și rachiurilor naturale. Dezvoltarea suprafețelor viticole și pomicole și mai ales cerințele sporite ale litoralului au dus la înființarea, în anul 1951, a Întreprinderii vinalcool.

În anul 1962 a intrat în funcțiune un centru de condiționare și îmbuteliere a vinurilor și rachiurilor, cu o capacitate de 470 vagoane/an.

Structura produselor celor două secții ale Întreprinderii vinalcool Constanța sînt: vinurile din Dobrogea și din alte județe ale țării aduse pentru îmbuteliere, țuica, rachiurile naturale, spiritul rafinat și sanitar.

Valorificarea superioară a strugurilor de pe teritoriul județului are loc și în cadrul unor localități situate în microzonele viticole, unde există centre de vinificație și depozitare, ca de exemplu la Medgidia, Cernavoda, Hîrșova, Crucea, Mihai Viteazu, Tariverde, Oltina, Ostrov. Recent a fost dată în producție și o fabrică de bere, cu o capacitate de 400 000 hl/an.

Industria alimentară este amplu reprezentată și în cadrul industriei locale (fabricile de băuturi răcoritoare, sifoane, gheață artificială ș.a.).

În concluzie, industria alimentară este o ramură de mare însemnătate în economia județului Constanța. Ea a fost considerabil extinsă și diversificată în ultimii 10—15 ani atît ca urmare a dezvoltării agriculturii, cît și a consumului sporit în timpul sezonului balnear. O mare parte din produse sînt solicitate și la export.

Dezvoltarea și diversificarea producției industriale a județului a avut rezultate importante și sub raportul atenuării decalajului, ca nivel de dezvoltare, față de alte județe ale țării. Astăzi (1961—1972), dinamica producției globale industriale a județului Constanța se înscrie cu un ritm mediu anual de creștere de 15,4%. Aceasta a dus atît la concentrarea industriei în municipiul Constanța, cît și la începutul conturării unei concentrări ale acesteia în zona văii Carasu, cu centrele Medgidia, Cernavoda, Murfatlar etc.

Agricultura

Cu trei—patru decenii în urmă, agricultura județului Constanța, ca și a întregii Dobroge, avea, în comparație cu celelalte județe sau regiuni ale țării, un pronunțat caracter extensiv și o slabă productivitate.

Nivelul scăzut al producției agricole din Dobrogea a fost influențat și de condițiile naturale, îndeosebi de secete și de existența pînzelor freatice la mari adîncimi, ceea ce a făcut ca problema apei să fie una din cele mai dificile pentru agricultura acestei regiuni.

Din acest punct de vedere este semnificativă structura suprafețelor cultivate, care arată preponderența cerealelor furajere asupra celor panificabile. În anul 1935, din totalul suprafeței arabile a Dobrogii (508 213 ha) peste 27 % (150 790 ha) erau cultivate cu orz, circa 12 % (57 174 ha) cu ovăz, iar grîului îi reveneau numai 9 % (45 446 ha) din aceeași suprafață (*Enciclopedia României*, 1938, vol. II, p. 155).

Gospodăriile țărănești erau slab dotate cu inventar agricol. Creșterea animalelor cunoștea, de asemenea, un nivel inferior de dezvoltare față de alte județe, predominînd oile și caii.

În anii construcției socialiste, agricultura județului Constanța a cunoscut profunde transformări social-economice. După înfăptuirea reformei agrare din anul 1945, aceste transformări au fost legate de apariția, dezvoltarea și consolidarea agriculturii socialiste, în cadrul căreia sînt asigurate dezvoltarea multilaterală a agriculturii și obținerea de producții sporite.

La sfîrșitul anului 1957, în cele două județe dobrogene se încheia procesul de cooperativizare a agriculturii, ele fiind astfel primele din țară care realizau integral această însemnată prefacere revoluționară specifică satului românesc de astăzi. Cooperativizarea a creat condiții deosebit de favorabile dezvoltării intensive a agriculturii, mecanizării și chimizării ei.

La sfîrșitul anului 1972, în județul Constanța erau 26 de întreprinderi agricole de stat (I.A.S.), 23 de întreprinderi pentru mecanizarea agriculturii (I.M.A.) și 146 de cooperative agricole de producție (C.A.P.). În cadrul acestor unități, județul

dispune de un puternic parc de maşini agricole şi tractoare. Astfel, în anul 1972 existau 6 418 tractoare fizice (care reprezentau 11 396 unităţi convenţionale de 15 CP), 4 995 de pluguri pentru tractor, 1 275 de cultivatoare mecanice, 2 312 semănători mecanice, 2 561 de combine tractate pentru păioase, 645 de combine pentru plante de siloz, 769 de maşini pentru împrăştiat îngrăşăminte chimice ş.a. Cu această bază tehnico-materială, judeţul Constanţa se situează între primele judeţe ale ţării. Aşa de exemplu, ponderea forţei de tracţiune mecanică în totalul forţei de tracţiune depăşeşte 95 %, din acest punct de vedere judeţul ocupînd primul loc pe ţară. În anul 1972, la un tractor fizic revenea o suprafaţă arabilă de 78 ha, faţă de 84 ha media ţării.

Aplicarea măsurilor agrotehnice înaintate îşi face loc pe scară mereu mai largă în agricultura judeţului. În răspîndirea metodelor agrotehnice şi zootehnice înaintate şi în ridicarea nivelului tehnic al agriculturii o contribuţie de seamă aduc Institutul Academiei de ştiinţe agricole şi silvice de la Valu lui Traian, al doilea ca vechime după staţiunea de la Mărculeşti, din Bărăgan, Staţiunea centrală de cercetări pentru creşterea ovinelor de la Palas, cea mai veche din ţară în acest domeniu, şi Staţiunea experimentală viticolă Murfatlar, creată în 1943.

Transformarea socialistă a agriculturii a creat condiţiile necesare şi a determinat schimbări importante în structura modului de folosinţă a terenului, a culturilor şi a efectivului de animale. Culturile de orz şi ovăz au fost restrînse, în locul lor extinzîndu-se cultura cerealelor panificabile şi a porumbului, culturi cu o eficienţă economică mult mai mare. Pe măsura creşterii înzestrării agriculturii cu maşini şi tractoare s-a schimbat raportul între numărul animalelor de muncă (al cailor, în primul rînd) şi cele de producţie, în favoarea celor din urmă. În componenţa şeptelului s-au petrecut şi alte modificări importante. Astfel, dacă în trecut oile deţineau majoritatea covîrşitoare în structura animalelor de producţie, fiind animalul caracteristic Dobrogii, deci şi a judeţului Constanţa, în ultimele 2-3 decenii ponderea lor a scăzut, mărindu-se în schimb numărul bovinelor, porcinelor şi păsărilor.

Profundele transformări social-economice care au avut loc în agricultura județului au deschis calea trecerii de la o agricultură extensivă și unilaterală la o agricultură intensivă și multilateral dezvoltată.

În anul 1972, județul Constanța deținea 5,1 % din suprafața arabilă și 4,3 % din producția globală agricolă a țării. În același an el deținea 5,5 % din producția de cereale boabe a țării și, respectiv, 7,4 % din producția de grîu. În anul 1973, județul Constanța avea 881,1 mii capete ovine, ocupînd primul loc pe țară.

Din datele de mai sus reiese că trăsătura principală a agriculturii județului o constituie îmbinarea producției cerealiere cu creșterea animalelor. Alături de aceste subramuri se dezvoltă, de asemenea, viticultura și pomicultura.

În vederea transformării naturii aride, a terenurilor erodate, a celor cu declivitate mare și mai ales pentru combaterea secetei, în anii socialismului s-au efectuat importante lucrări de îmbunătățiri funciare și de gospodărire a apelor. Printre acestea menționăm lucrările de combatere a eroziunii (fig. 37) și de irigare.

Zonele în care se întîlnește frecvent procesul de eroziune a solului se suprapun principalelor unități de relief din vestul județului — valea Dunării în sectorul Ostrov-Seimeni, Podișul Oltina și parțial Podișul Negru Vodă ; de asemenea, în zona văii Carasu și în Podișul Casimcei.

Eroziunea puternică din zona dunăreană se datorește proceselor de eroziune torențială, sufoziunii etc., ea fiind generată de existența formațiunilor loessoide și a unui relief intens fragmentat. În interior, în zona de podiș, eroziunea este prezentă mai ales pe văi și este caracterizată prin spălări la suprafață, procese gravitaționale etc. Printre măsurile luate pentru combaterea eroziunii menționăm sistemul de culturi în fîșii de-a lungul curbelor de nivel, agroterasările pentru culturile furajere (Canlia, Gîrlița, Izvoarele ș.a.), terasările cu platformă orizontală sau cu taluz pentru culturile viticole și pomicole în zonă dunăreană și în cea de podiș (fig. 38).

Tot în cadrul măsurilor de combatere a eroziunii menționăm și plantațiile forestiere care însoțesc malul Dunării, precum și plantații cu specii pioniere în bazinele de recepție ale unor

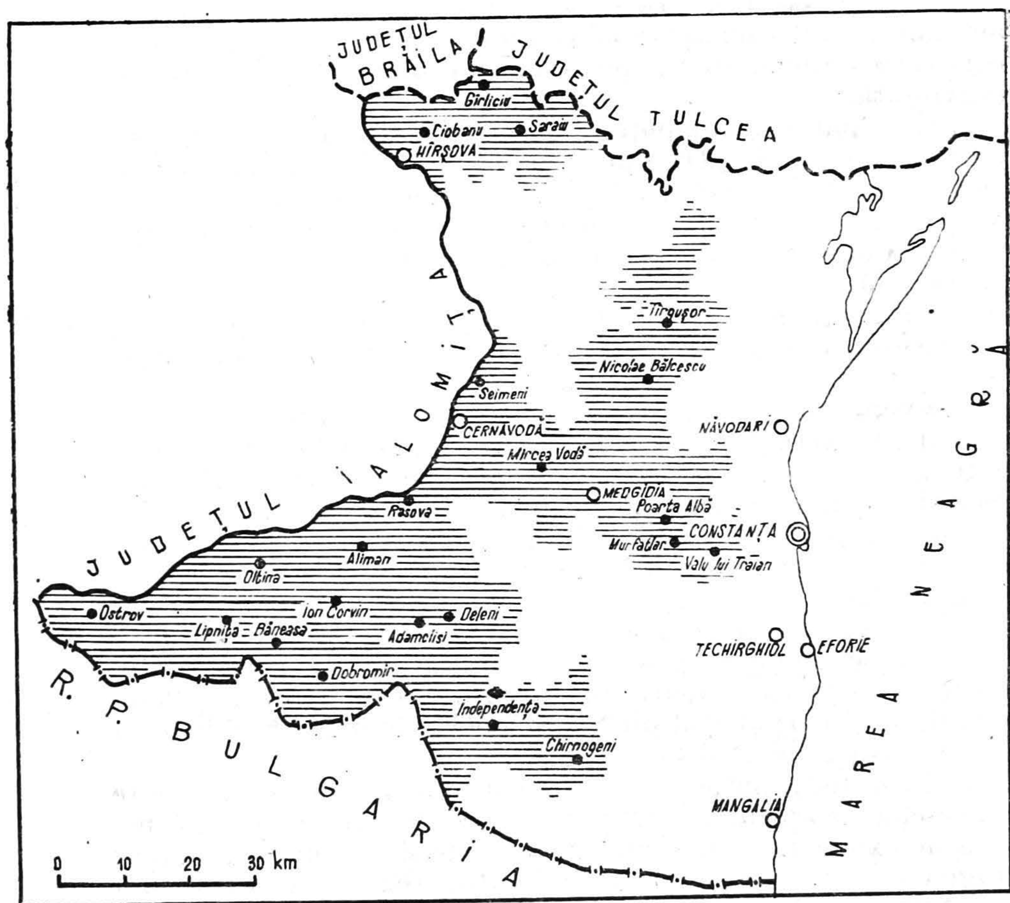

Fig. 37. — Zonele în care s-au efectuat lucrări de combatere a eroziunii solului.

văi (Almalău, Strunga, Scoricea, Decebal, Adamclisi, Dumbrăveni ș.a.).

Lucrări de combatere a eroziunii solului au avut loc și pe valea Carasu. Aici s-au realizat terasări masive pentru dezvoltarea viticulturii. Astfel, numai în 20 de ani, suprafața cultivată cu viță de vie s-a extins de la 927 ha în anul 1949 la 5 530 ha în anul 1968.

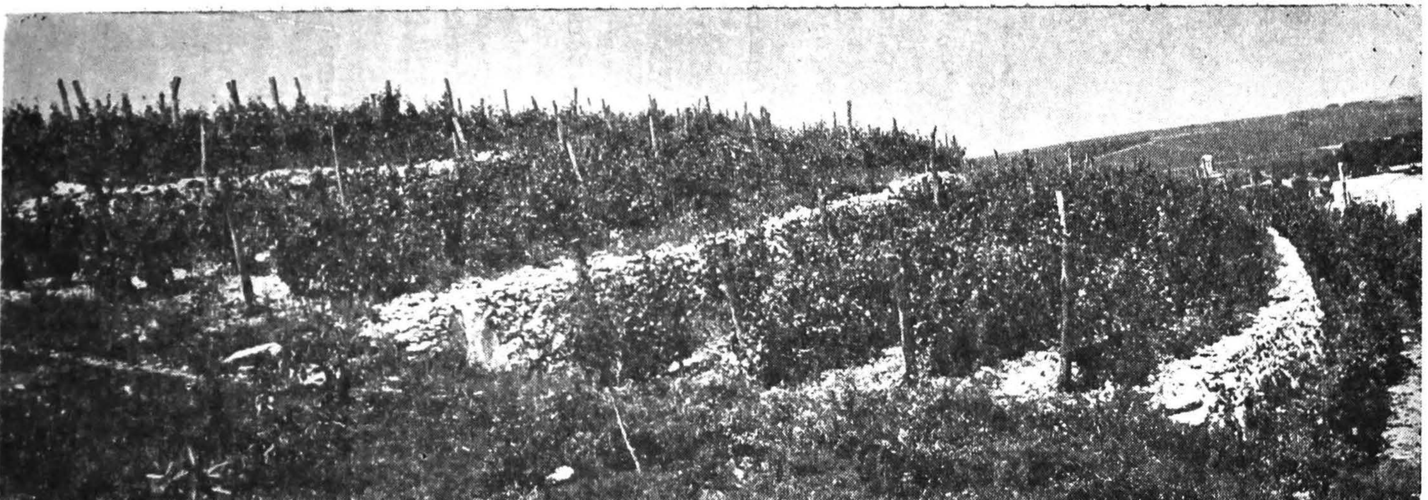

Fig. 38. — Culturi de viță de vie în terase.

În cadrul programului național privind gospodărirea rațională a resurselor de apă și extinderea lucrărilor de îmbunătățiri funciare, irigarea culturilor din județul Constanța a constituit o problemă de primă importanță.

Influențele nefavorabile ale factorilor naturali — manifestate mai ales în partea centrală și estică a județului sub forma deficitului de umiditate în atmosferă — a necesitat crearea unui mare complex de irigații, format din sistemul de irigații Carasu și sistemul de irigații din nord-estul Dobrogii, în zona Razelm — Sinoe (fig. 39).

Sistemul de irigații Carasu se extinde pe o suprafață de 187 800 ha, fiind cel mai mare din țară și printre cele mai mari complexe de irigații din Europa. Cu aspecte pozitive locale se înscriu următoarele : relief slab înclinat, formațiuni de sol cu potențial ridicat de fertilitate, debitul important de apă din Dunăre (139 m^3/s). Dunărea constituie singura sursă de apă folosită pentru irigarea întregii suprafețe, priza de apă aflîndu-se la Cernavoda.

Din Dunăre, apa este adusă pe două canale magistrale : Carasu, cu o lungime de 34 km (fig. 40), și canalul magistral de sud, cu o lungime de 60 km, ce transportă apa între Murfatlar și Albești. Întreaga suprafață irigată este împărțită în 26 de sisteme, dintre care 8 preiau apa din canalul Carasu, iar 18 din canalul magistral de sud. Din cauza diferențelor de nivel, de-a lungul canalelor magistrale sînt construite baraje și stații de pompare. Stația de pompare de la km 18, stația de pompare de la Poarta Albă și stația de pompare Basarabi—Pădure fac parte din grupul celor mai mari stații de pompare din țară (ca debit și putere instalată). Înălțimea geodezică maximă de pompare este de 120 m, iar cea medie de 75 m (Antonescu Elisabeta, 1972).

Sistemul de irigații din nordul Dobrogii va avea ca sursă de apă canalul Sfîntului Gheorghe și complexul lacustru Razelm.

În afară de cele două sisteme menționate, în județul Constanța sînt propuse pentru irigare prin amenajări locale, în perioada 1971—1975, suprafețe importante de pe cuprinsul

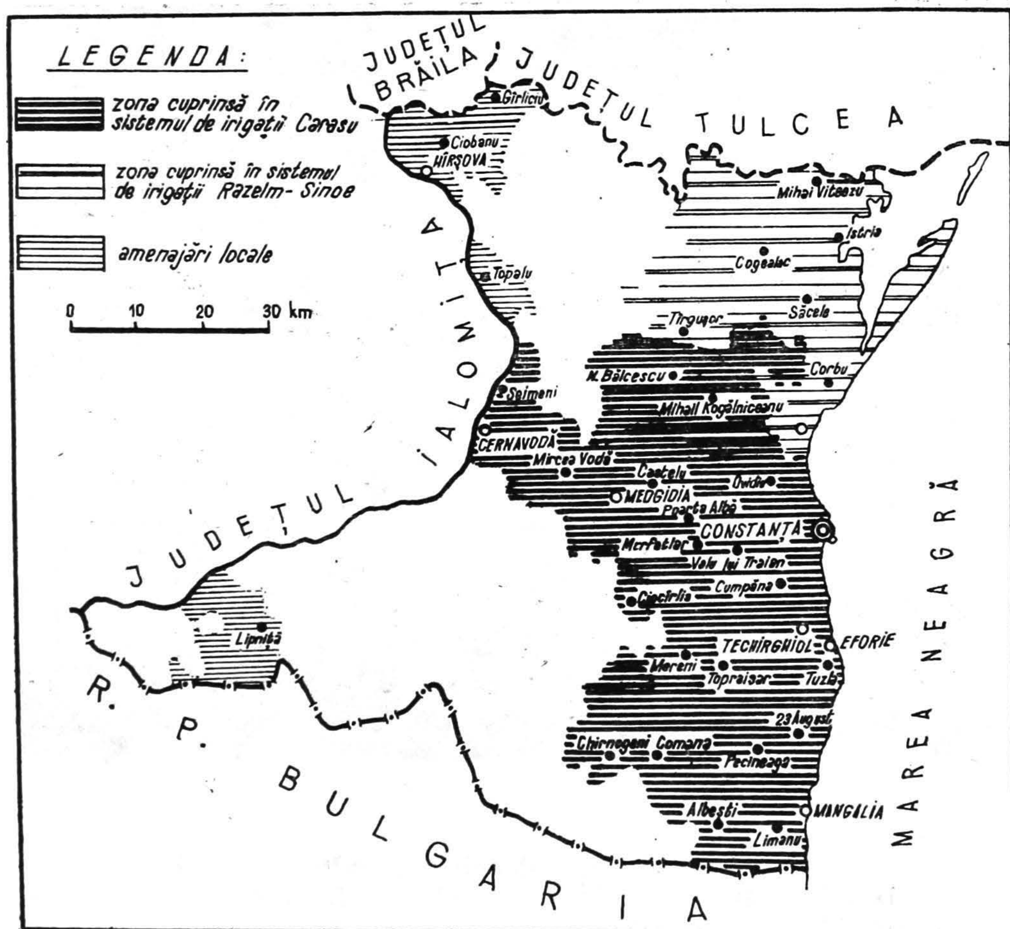

Fig. 39. — Zonele în care se efectuează lucrări de irigații.

comunelor Lipnița, Cochirleni, Topalu, Hîrșova, Ciobanu, Gîrliciu.

În funcție de structura culturilor și de relief se preconizează ca cea mai mare parte a irigațiilor să se realizeze prin sistemul de canale la suprafață, întrucît este mai rentabil.

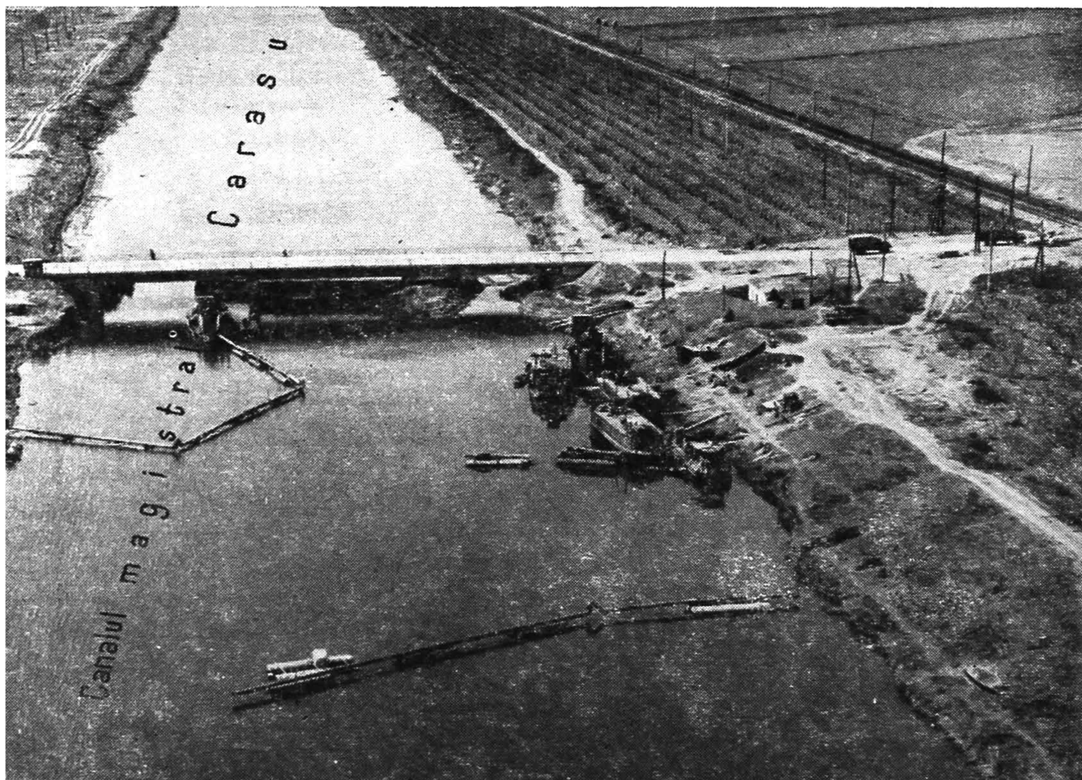

Fig. 40. — Canalul magistral Carasu (foto Comb. poligr. „Casa Scînteii").

Introducerea irigațiilor în agricultura dobrogeană duce la schimbări importante în modul de folosință al terenurilor, în structura culturilor, în creșterea producției la hectar, la importante modificări în peisajul geografic.

Va crește ponderea culturii porumbului de la 25 % la 37 % din total arabil. Se vor introduce culturi noi, ca de exemplu cartoful, sfecla de zahăr, soia. Vor lua o mare extindere culturile legumicole. De asemenea, irigațiile creează posibilitatea realizării de culturi succesive, ceea ce va duce la obținerea a două și chiar trei culturi pe an.

Lucrările de îmbunătăţiri funciare realizate pe teritoriul judeţului au contribuit la extinderea terenului arabil, precum şi la creşterea suprafeţei unor categorii de folosinţă a terenului agricol, valorificîndu-se astfel economic o serie de terenuri improprii culturilor de cereale. În acest sens menţionăm creşterea suprafeţelor cultivate cu viţă de vie, precum şi a celor ocupate cu livezi (tabelul nr. 6).

Tabelul nr. 6

Structura şi suprafaţa categoriilor de folosinţă a terenului în anii 1950 şi 1972

Categorii de folosinţă	1950			1972		
	ha	% din :		ha	% din :	
		suprafaţa totală	suprafaţa agricolă		suprafaţa totală	suprafaţa agricolă
Suprafaţa totală	705 500	100,0	—	705 500	100,0	—
Suprafaţa agricolă,	520 994	73,9	100,0	583 191	82,6	100,0
din care : arabil	450 450	—	86,4	497 638	—	85,3
păşuni	65 000	—	12,5	62 143	—	10,7
fîneţe	—	—	—	49	—	*
Vii şi pepiniere viticole	5 100	—	1,0	17 512	—	3,0
Livezi şi pepiniere pomicole	444	—	0,1	5 849	—	1,0
Suprafaţa fondului forestier	32 197	4,5	—	23 335	3,2	—
Alte suprafeţe	152 309	21,6	—	98 974	14,2	—

* sub 0,1%

Predominarea suprafeţei arabile în judeţul Constanţa (70,5 % din suprafaţa totală şi 85,3 % din cea agricolă) asigură posibilitatea dezvoltării culturilor de cîmp şi în special a culturii cerealelor.

Terenul arabil are frecvenţa cea mai mare în partea centrală, în zona de podiş. Cele mai mari ponderi ale terenului arabil — peste 80 % din suprafeţele totale respective — le întîlnim în comunele Crucea, Siliştea, Nicolae Bălcescu, Săcele, Ciocîrlia, Cumpăna, Cobadin, Topraisar, Comana, Chirnogeni, Pecineaga, Negru Vodă ş.a.

Baza furajeră a județului Constanța este asigurată în cea mai mare parte de culturile furajere, întrucît pășunile naturale ocupă suprafețe restrînse (10,7 % din totalul agricol).

O caracteristică pregnantă a structurii terenurilor județului Constanța o constituie suprafețele reduse de pădure (3,2 % din suprafața totală), precum și existența unor lacuri, atît în zona dunăreană, cît și în zona maritimă, care oferă posibilități pentru amenajări piscicole și avicole, ori pentru folosirea unora din ele (lacurile Techirghiol și Nuntași) în scopuri balneare.

Culturile de cîmp. Structura suprafețelor cultivate s-a modificat, mai ales în perioada 1960—1972, datorită extinderii suprafețelor ocupate cu plante uleioase, leguminoase pentru boabe, cartofi, legume și pepeni. În cadrul culturii cerealelor s-a extins suprafața ocupată de cultura porumbului în detrimentul culturii de orz, orzoaică și secară, a căror suprafață s-a redus mult (tabelul nr. 7).

Tabelul nr. 7

Principalele culturi și producția vegetală în anii 1960 și 1972

Denumirea culturilor	Producția totală (tone)	
	1960	1972
Cereale pentru boabe,	610 139	933 088
din care: grîu	249 570	452 024
secară	7 312	697
orz, orzoaică	33 165	39 999
porumb	298 222	434 709
Leguminoase pentru boabe	14 220	23 997
Plante uleioase,	48 496	101 671
din care: floarea-soarelui	42 420	95 833
Cartofi, legume și pepeni	91 245	32 874
Plante de nutreț	—	132 086

C u l t u r a g r î u l u i reprezintă una din vechile culturi ale teritoriului cuprins între Dunăre și mare. Emblema cetății Callatis reprezenta spice de grîu, ceea ce dovedește locul important pe care-l ocupa acest produs în schimburile comerciale dintre băștinași și coloniștii greci.

Prin specificul condițiilor sale naturale, Podișul Dobrogii oferă posibilități de vegetație culturii grîului de toamnă. Secetele caracteristice acestui teritoriu survin în perioada în care grîul se află în faza de maturizare deplină sau în curs de recoltare. Studiile recente (P. Tomoroga, L. Lupu, 1972) privitoare la zonele naturale de producție a grîului în județul Constanța arată, pentru perioada 1966—1970, o amplitudine medie cuprinsă între 1 500 și 3 000 kg/ha, ceea ce duce la conturarea a trei zone de producție a grîului (fig. 41):

— Zona I, cea mai favorabilă culturii grîului, este situată în estul și sud-estul județului, cuprinzînd o suprafață ce se desfășoară de la țărmul mării spre interior pe circa 20—40 km. În cadrul acestei zone se obțin cele mai mari producții medii de grîu la hectar. Astfel, în cadrul unităților socialiste de pe teritoriul satelor Cobadin, Comana, Tătaru, Agigea, Amzacea ș.a. s-au obținut între 3 500 și 4 000 kg la hectar. În această zonă se obțin frecvent între 2 500 și 3 000 kg la hectar.

Producția mai ridicată se datorește existenței solurilor fertile (cernoziomuri levigate și ciocolatii), climatului mai blînd din zona litorală, precum și umidității aerului din această zonă. În cadrul unei agriculturi irigate, producția medie la hectar în această zonă va fi cu mult superioară.

— Zona a II-a, cu un nivel mijlociu de producție la hectar, se suprapune în general Podișului Casimcei și parțial Podișului Medgidiei. Aici se obțin între 2 000 și 2 500 kg la hectar. Solurile sînt fertile (cernoziomul castaniu, solurile brun-deschise de stepă, cernoziomul castaniu carbonatic ș. a.), dar seceta este mai accentuată; umiditatea relativă a aerului este mai scăzută decît în partea estică a județului. Gradul de continentalism al climei este accentuat de intensitatea deosebită a vînturilor. Cu toate aceste particularități ale cadrului natural, măsurile luate în ultimii ani, privind îmbunătățirea și diferențierea tehnologiilor de producție și irigarea terenurilor arabile din cadrul celor două complexe de irigații menționate, vor contribui la obținerea unor producții sporite la hectar.

— Zona a III-a, mai puțin favorabilă culturii grîului, o întîlnim în cadrul Podișului Oltina, unde se obțin frecvent între 1 500 și 2 000 kg la hectar față de trecut, cînd producțiile medii

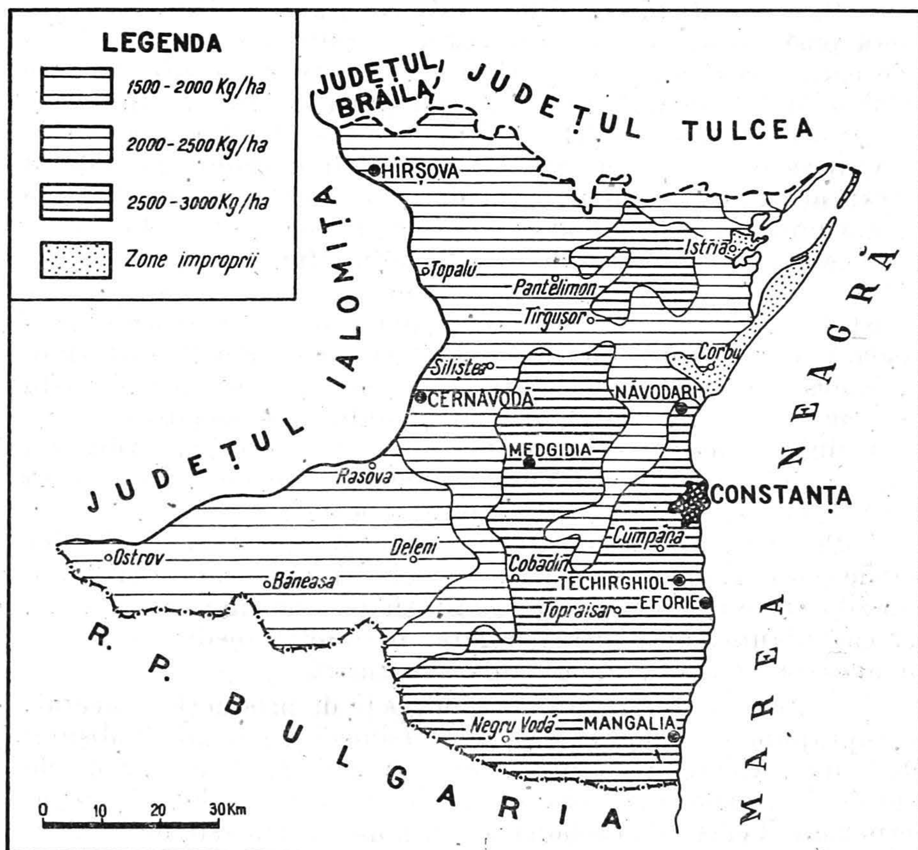

Fig. 41. — Zonele de producție a grîului (după P. Tomoroga și L. Lupu, 1972).

la hectar înregistrau fluctuații foarte mari (de la 400—500 la 2 000 kg/ha). Executarea lucrărilor de combatere a eroziunii solului, a lucrărilor de regularizare a scurgerilor de ape torențiale, folosirea pe scară largă a îngrășămintelor etc. au dus la creșterea producției medii la hectar, precum și la stabilitatea producției pe unitatea de suprafață în condițiile unui climat secetos și a unor soluri mai puțin fertile.

Pe total județ, suprafața cultivată cu grîu a scăzut, în schimb producția a crescut de la circa 250 000 t în anul 1960 la peste 450 000 t în 1972, ceea ce denotă caracterul mai intensiv al agriculturii actuale a județului Constanța.

P o r u m b u l. Clima și solurile județului Constanța sînt prielnice culturii porumbului, plantă care are o eficiență ridicată în producția vegetală, mai cu seamă în condițiile de irigare. Cultura porumbului a cunoscut o largă dezvoltare după anul 1957 și a fost indisolubil legată de transformările socialiste petrecute în agricultura țării și, respectiv, a Dobrogii. În perioada 1960—1972, cultura porumbului a înregistrat o evoluție pozitivă atît în ceea ce privește suprafața cultivată, cît și producția la hectar. În anul 1972, cultura porumbului ocupa circa 60% din suprafața cultivată cu cereale în județ, deținînd o pondere însemnată și în suprafața respectivă a țării, fiind principala bază furajeră din județ în ceea ce privește creșterea porcinelor și a păsărilor.

Sub aspectul producției, Constanța se înscrie între primele zece județe ale țării în privința cantității recoltate de porumb (434 709 t).

Valorificarea porumbului în întreprinderile intercooperatiste pentru fabricarea nutrețurilor combinate duce la dezvoltarea în județul Constanța a complexelor de porcine cu capacități mari.

O contribuție deosebită la dezvoltarea culturilor de cîmp în general și a porumbului în special aduce Institutul Academiei de științe agricole și silvice de la Valu lui Traian, prin aclimatizarea unor hibrizi de porumb, precum și a unor soiuri de grîu și de floarea-soarelui.

Celelalte cereale — orzul, orzoaica, ovăzul — și-au restrîns mult suprafețele cultivate. Cu toate acestea, producția lor se menține ridicată datorită creșterii randamentului la hectar.

Culturile de plante tehnice. Condițiile specifice cadrului natural al județului Constanța (mai ales cele pedoclimatice) permit cultivarea pe scară largă a plantelor uleioase și în primul rînd a florii-soarelui.

După gradul de intensitate a suprafețelor cultivate cu f l o a r e a-s o a r e l u i și a producției obținute, teritoriul

județului Constanța se încadrează în zona întîi. În anul 1972, întreaga suprafață a fost cultivată cu soiuri superioare, ca de exemplu soiul Record, caracterizate prin potențial productiv ridicat, rezistență la boli și secetă, procent ridicat de ulei. Cele mai întinse culturi de floarea-soarelui se întîlnesc în nord-vestul județului, după care urmează cele din partea centrală și din sud-estul acestuia. În anul 1972, județul Constanța a participat cu 11,3% la producția de floarea-soarelui a țării, situîndu-se pe locul al doilea după județul Ialomița.

Pentru asigurarea necesarului de uleiuri tehnice, în județ se practică, pe suprafețe mai restrînse, cultura inului pentru ulei. Deși aceasta constituie o plantă de cultură tradițională pentru Dobrogea, în prezent ea s-a difuzat și în alte județe, întrucît nu se dezvoltă în condiții de irigare.

Producția plantelor uleioase din județ acoperă necesarul de materii prime a noii fabrici de ulei din orașul Constanța, participînd și la aprovizionarea unor fabrici din București.

Cultura cartofului, a pepenilor și a legumelor s-a extins mai ales în ultimii 10—15 ani atît prin specializarea unor întreprinderi agricole de stat din orizontul orașului Constanța, cît și prin amenajarea de terenuri pentru irigarea legumelor în apropierea Dunării, în valea Carasu sau în apropierea lacurilor litorale.

În cadrul lucrărilor de zonare a producției legumicole s-au delimitat anumite bazine unde culturile de legume au o pondere mai mare. Din acest punct de vedere se poate menționa orizontul imediat al orașului Constanța și valea Carasu. Formarea acestei zone a fost determinată de cerințele mereu sporite ale municipiului Constanța și mai ales ale litoralului în perioada de sezon; condițiile pedoclimatice sînt favorabile culturilor legumicole, iar în zonă există căi de comunicații moderne și întreprinderi ale industriei alimentare.

Viticultura. Dacă acum trei decenii județul Constanța avea o suprafață cultivată cu viță de vie de numai 4 468 ha (din care viile pe rod însumau 3 300 ha) și o producție de 128 861 hl de vin (*Enciclopedia României*, 1938, vol. II, p. 155), în anul 1972 el se situa printre primele județe ale țării (locul cinci după

județele Vrancea, Galați, Dolj și Vaslui) în ceea ce privește suprafața cultivată (16 738 ha vii pe rod [4]) și locul trei după județele Vrancea și Galați în privința producției (86 182 t struguri).

Cultura viței de vie are largi posibilități de dezvoltare în cadrul județului Constanța, datorită condițiilor naturale favorabile, solului calcaros care influențează pozitiv asupra calității vinurilor, precum și climatului secetos care creează condiții pentru creșterea cantității de zahăr în struguri.

În condițiile din ultimele decenii, plantațiile cu viță de vie din județul Constanța s-au extins pe suprafețe mari, valorificîndu-se mai ales terenurile neproductive (cele erodate sau cu declivitate mare) în sectorul dunărean Ostrov—Seimeni, în Podișul Oltina și pe valea Carasu.

Principala podgorie a județului este cea de la Murfatlar, situată în valea Carasu. Ea se întinde pe o lungime de 45 km (între Cernavoda și Valu lui Traian) și pe o lățime ce variază între 300 m (Cernavoda) și 15 km (Murfatlar). În cadrul acestui areal sînt cuprinse culturile viticole din localitățile Murfatlar, Medgidia, Saligny, Satu Nou, Castelu, Nazarcea și Poarta Albă.

Situată în apropierea litoralului, mare consumator de struguri și vin, podgoria Murfatlar are largi perspective de dezvoltare. Importanța produselor ei depășește cadrul județului, fiind solicitate și la export.

În structura soiurilor de struguri ai podgoriei Murfatlar, soiurile pentru vin dețin cea mai mare pondere. Face excepție I.A.S. Medgidia, unde ponderea cea mai mare o dețin strugurii pentru masă. De asemenea, I.A.S. Medgidia este unul dintre centrele viticole din țară unde se cultivă struguri pentru stafide (soiurile Kiș-Miș și Sultanine).

În structura strugurilor de masă predomină soiul Afuz Ali, urmat de soiurile Regina viilor, Muscat Hamburg, Perlette, Cardinal.

Podgoria Murfatlar are o specializare a produselor sale viticole : centrul Murfatlar în vinuri pentru desert și vinuri pentru export, Medgidia în struguri de masă și pentru stafide,

---

[4] În același an viile și pepinierele viticole însumau o suprafață 17 512 ha.

Nazarcea în vinuri demiseci de calitate, iar centrele viticole dinspre Dunăre sînt specializate în soiuri de struguri pentru masă — Regina viilor şi Afuz Ali.

În localitatea Murfatlar există o staţiune experimentală de cercetări hortiviticole, dotată cu aparatură modernă de vinificaţie, cu depozite speciale pentru conservarea strugurilor, cu laboratoare noi, iar în cadrul întreprinderii agricole de stat de aici funcţionează un combinat de vinificaţie, care asigură vinificarea superioară a strugurilor prin aplicarea unor procese tehnologice în mare parte mecanizate.

Cultura viţei de vie este extinsă şi în sud-vestul judeţului, în zona dunăreană Ostrov—Viile—Dunăreni— Seimeni. În cadrul acestei zone geografice întîlnim cunoscutele centre viticole Ostrov (fig. 42), Lipniţa, Oltina, Viile, Aliman, Almalău, Canlia, Gîrliţa ş.a.

Plantaţiile de vii sînt amplasate pe terenurile în pante supuse erodării, inapte pentru alte utilizări. Punerea în valoare a noi terenuri, ca urmare a lucrărilor de combatere a eroziunii solurilor, prin culturile caracteristice particularităţilor pedoclimatice şi de relief, a dus la extinderea vitipomiculturii în această parte a judeţului şi la apariţia de noi centre viticole. Aşa de exemplu, plantaţia viticolă Almalău este de dată recentă. În structura soiurilor cultivate în această parte a judeţului predomină strugurii de masă Afuz Ali, Regina viilor, Chasselas d'oré, Muscat Ottonel şi strugurii de vin Riesling italian.

Producţia acestor centre viticole este destinată în proporţie de 3/4 consumului din zona litorală. Din acest punct de vedere, sînt unele centre viticole, ca de exemplu Dunăreni, specializate în producţia de struguri timpurii de masă. Centrele viticole Ostrov şi Lipniţa au şi un disponibil pentru alte centre din ţară şi pentru export în R. D. Germană, R. S. Cehoslovacă şi în ţările nordice. La I. A. S. Lipniţa şi I.A.S. Ostrov există amenajări speciale de depozitare a strugurilor şi complexe proprii de vinificare.

În cadrul lucrărilor de combatere a eroziunii solurilor, în Podişul Oltina s-au mai valorificat suprafeţe întinse prin cultura viţei de vie în unităţile agricole socialiste din localită-

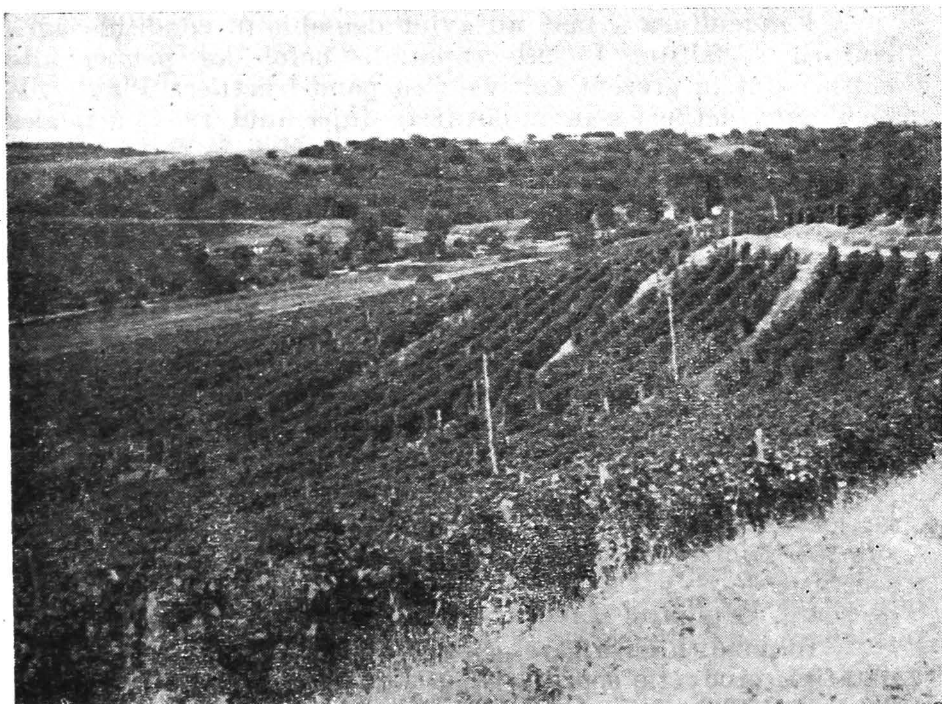

Fig. 42. — Centrul viticol Ostrov.

ţile Băneasa, Ioan Corvin, Adamclisi, Văleni, Carvăn, Dobromir, Negureni ş.a.

Extinderea culturii viţei de vie pe teritoriul judeţului Constanţa a dus, de la cîteva centre dispersate existente în trecut în valea Carasu, la formarea marii podgorii Murfatlar şi a numeroase centre viticole în zona dunăreană Ostrov—Seimeni.

Eforturile viticultorilor constănţeni de a obţine recolte sporite şi calităţi superioare de struguri şi de vin au fost oglindite de succesele repurtate de produsele viticole ale podgoriei Murfatlar la concursurile internaţionale de la Barcelona, Paris, New York, Ljubljana, Budapesta, Montpellier, Bratislava, Tbilisi, Sofia. Vinurile Chardonay, Pinot gris, Muscat Ottonel, Cabernet Sauvignon au fost distinse cu medalii de aur, argint ş.a.

Pomicultura a luat un avînt deosebit în condițiile agriculturii socialiste. Întinse suprafețe nefolosite pentru alte culturi sînt în prezent cultivate cu pomi fructiferi. Plantațiile de pomi fructiferi s-au intensificat după anul 1954, mai ales la I.A.S. din zonele cu terenuri supuse erodării, în valea Carasu, în zona dunăreană și în Podișul Oltina. Ca urmare, suprafața pomicolă a județului a crescut de la numai 319 ha în anul 1938 la 5 849 ha livezi și pepiniere pomicole în anul 1972.

Pe specii se observă o predominanță a caișilor și a piersicilor, care găsesc aici condiții favorabile de dezvoltare. Ca repartiție geografică putem considera valea Carasu un bazin pomicol în dezvoltare, în care centrele Medgidia, Nazarcea, Murfatlar și Satu Nou dețin cele mai mari suprafețe.

În cadrul acestor centre pomicole există o specializare. Astfel, unitățile socialiste din centrele Medgidia, Satu Nou și Murfatlar dețin cele mai întinse terenuri cultivate cu piersici, iar localitățile Cuza Vodă și Galeșu au o producție mai diversificată. Dintre soiurile de piersici care se cultivă în unitățile socialiste de pe valea Carasu menționăm Floarea de mai, Rază de soare, Campion, Halle, Cardinal, Dixired, Red Hawen ș.a.

În condiții de irigare, calitatea fructelor este mult îmbunătățită, producție sporită, iar greutatea maximă a unui fruct depășește 400 gr. Cea mai mare producție de fructe (17 t/ha) se obține la centrul Medgidia, specializat în cultura piersicilor și a caișilor. Centrul Nazarcea este specializat în cultura caisului.

Bazinul pomicol din valea Carasu aprovizionează cu fructe proaspete litoralul și industria alimentară din orașul Constanța, iar centrele Medgidia și Nazarcea au și un disponibil însemnat pentru export (R. S. Cehoslovacă, R. D. Germană, Austria, R. F. Germania, Suedia).

În ultimii 10—15 ani, culturile pomicole s-au extins în sud-vestul județului, în zona dunăreană, mai ales în cadrul centrelor Lipnița și Ostrov.

Creșterea animalelor are în județul Constanța o importanță economică deosebită, cu largi posibilități de dezvoltare pe baza extinderii culturii porumbului și a plantelor de nutreț. Suprafața ocupată cu fînețe naturale este foarte redusă, iar pășunile ocupă

o pondere de circa 11% din totalul terenurilor agricole.

Pentru realizarea sarcinilor deosebite ce revin județului în domeniul creșterii animalelor și al ridicării productivității lor s-a extins pe o scară mare cultura porumbului pentru însilozare, care în anul 1970 deținea aproape 10% din suprafața cultivată cu porumb siloz pe țară. O atenție deosebită s-a acordat extinderii culturii de lucernă, care, datorită irigațiilor, va deține cea mai mare pondere în cadrul plantelor de nutreț. De asemenea, în hrana animalelor a crescut într-o proporție însemnată folosirea furajelor concentrate (porumb boabe și orz, precum și a furajelor industriale).

Structura bazei furajere prezintă unele deosebiri în cadrul județului. Astfel, în valea Carasu și în zona preorășenească a Constanței baza furajeră este mult mai diversificată, în cadrul furajelor specifice condițiilor de irigare cultivîndu-se sfecla furajeră și soia.

În ultimii zece ani s-a trecut la profilarea producției animale spre producția de lapte, lînă și carne.

Efectivul de animale al județului Constanța s-a dezvoltat și îmbunătățit calitativ prin creșterea continuă a numărului de bovine, porcine si ovine, concomitent cu scăderea numărului de cabaline (tabelul nr. 8).

Tabelul nr. 8

Numărul animalelor în județul Constanța în anii 1962 și 1973

Specia	mii capete	
	1962	1973
Bovine	111 482	147 900
Porcine	186 511	295 800
Ovine	826 853	881 100
Cabaline	28 026	19 000

Folosirea rațională a pășunilor și mai ales extinderea culturilor furajere în condiții de irigare au favorizat creșterea efectivului de b o v i n e și în special al vacilor de lapte. Un aport deosebit la sporirea efectivului de bovine și la creșterea productivității lor revine acțiunii de îmbunătățire a rasei locale pe

baza încrucişării cu rase de taurine ameliorate (Holstein). Odată cu ameliorarea taurinelor a crescut şi producţia de lapte. Densitatea medie la 100 ha teren agricol, cît şi producţia animală nu înscriu aceleaşi cifre în tot judeţul. Numărul cel mai mare de bovine şi astfel densitatea cea mai mare se află în jurul oraşului Constanţa şi pe valea Carasu, adică în zonele cu cele mai mari cerinţe, care sînt servite de o reţea de drumuri modernizate, ceea ce uşurează transportul produselor către centrele consumatoare.

Orientarea spre creşterea animalelor pentru lapte a dus la profilarea unor I.A.S. de pe teritoriul municipiului Constanţa, ca de exemplu I.A.S. Agigea, I.A.S. Mangalia, I.A.S. şi C.A.P. din localităţile Poarta Albă, Mihail Kogălniceanu, N. Bălcescu, a unor localităţi din afara zonelor amintite (Pecineaga, Amzacea, Comana, Chirnogeni), precum şi a complexului intercooperatist pentru creşterea vacilor de lapte de la Albeşti.

O v i n e l e ocupă un loc foarte important în economia judeţului Constanţa, permiţînd furnizarea unei serii de produse necesare alimentaţiei şi industriei. Creşterea lor are o veche tradiţie, judeţul avînd cel mai mare efectiv de ovine pe ţară (881 100 capete). De remarcat este existenţa unor rase superioare de oi. Circa 98% din efectiv sînt oi cu lînă fină şi semifină. În anul 1972, producţia de lînă a judeţului reprezenta circa 10% din producţia totală de lînă a ţării, situîndu-se pe primul loc. În cadrul judeţului se duce o largă acţiune de merinozare. Oaia Merinos de Palas, creată de Staţiunea centrală de cercetări pentru creşterea ovinelor Palas a adus o contribuţie importantă la ameliorarea oilor cu lînă semifină atît în Dobrogea, cît şi în alte judeţe ale ţării, mai ales în cele din Cîmpia Dunării şi Cîmpia de Vest (fig. 43).

Datorită puternicei baze cerealiere, în judeţul Constanţa se asigură în bune condiţii creşterea p o r c i n e l o r şi a p ă s ă r i l o r.

Zonele de producţie agricolă. Judeţul Constanţa se încadrează, aproape în întregime, în zona de cultură a cerealelor şi de creştere a animalelor. Fac excepţie zona dunăreană, care corespunde zonei viticole şi de creştere a animalelor, zona văii

Fig. 43. — Berbeci și oi Merinos de Palas pe pășune de iarbă de Sudan.

Carasu, zonă de creştere a animalelor şi de cultură legumicolă şi viticolă, precum şi zona preorăşenească Constanța.

Zona de cultură a cerealelor și de creștere a animalelor, care cuprinde aproape în întregime județul, se caracterizează prin predominarea terenului arabil (circa 80% din suprafața agricolă a zonei), cultivat în special cu grîu şi porumb. Dintre culturile de plante tehnice se remarcă cele de floarea-soarelui şi de in pentru ulei. Creşterea animalelor este orientată spre producția de lînă, lapte şi carne.

Zona viticolă și de creștere a animalelor din valea Dunării se caracterizează prin culturi vitipomicole, cu specializare în struguri de masă şi piersici, în creşterea bovinelor şi porcinelor (mai ales pentru carne).

Zona de creștere a animalelor și de cultură legumicolă și viticolă din valea Carasu este zona cu o densitate mare de capete

de vită la 100 ha teren [5], întrucît pe lîngă animalele pentru lapte (bovine) s-a extins mult şi creşterea animalelor pentru carne (porcine) şi a păsărilor. Valea Carasu reprezintă cea mai mare podgorie a Dobrogii, specializată în vinurile licoroase şi struguri de masă. Produsele legumicole (în special tomatele) sînt consumate de populaţia municipiului Constanţa şi de cea sezonieră.

Zona preorăşenească Constanţa se caracterizează prin variate produse de fermă, care satisfac consumul zilnic al litoralului.

Economia forestieră

În judeţul Constanţa, suprafaţa fondului forestier este redusă, fiind de 23 335 ha în anul 1972, ceea ce reprezintă 3,2 % din suprafaţa totală a judeţului.

Densitatea cea mai mare a pădurilor se întîlneşte în Podişul Oltina. Izolat, ele apar şi în cadrul unor văi adînci ce străbat Podişul Medgidiei (valea Carasu), Podişul Negru Vodă (valea Credinţa—Poeniţa), pe valea Mangaliei, precum şi în lunca inundabilă a Dunării.

Producţia anuală de masă lemnoasă — circa 80 000 m³ anual, din care 50 % arbori din pădurile din lunca inundabilă — nu acoperă nevoile judeţului.

Ca *rezervaţii naturale* menţionăm Pădurea Comorova, rezervaţie dendrologică ce se întinde pe o suprafaţă de 800 ha, plantată cu exemplare tinere de stejar, frasin şi alte specii. Este populată cu diferite specii de animale, în cadrul ei existînd şi o crescătorie de fazani. Pădurea Hagieni este o altă rezervaţie naturală în care se întîlnesc stejarul brumăriu, jugastrul şi alte foioase, precum şi plante specifice Dobrogii : iasomia, scumpia, bujorul de stepă. Tot aici există specii rare de herpetofaună (broasca ţestoasă de uscat dobrogeană, şarpele rău, şopîrla de ziduri etc.) şi de entomofaună dobrogeană

[5] Efectivele de bovine, ovine, caprine s-au raportat la suprafaţa agricolă (arabil + păşuni + fîneţe), iar efectivul de porcine la suprafaţa arabilă.

(călugărița, păianjeni mediteraneeni, cicade etc.). În rezervația Poenița de pe teritoriul comunei Murfatlar sînt ocrotite elemente de silvostepă și de stepă. Rezervația de pe valea Canaraua Fetii (comuna Băneasa) ocrotește multe endemisme floristice și faunistice dobrogene. Rezervația de la Agigea este specifică prin elemente rare de floră litorală.

CĂILE DE COMUNICAȚIE ȘI TRANSPORTURILE

În comparație cu celelalte județe, Constanța prezintă, din punctul de vedere al transporturilor, o situație deosebită, datorită faptului că aici se îmbină transportul feroviar cu cel rutier, maritim și fluvial, precum și cu cel aerian.

Importanța transportului feroviar este determinată de necesitățile județului și de legăturile portului Constanța cu restul țării. Lungimea *rețelei feroviare* a județului Constanța este de 330 km, cu o densitate de 46,8 km/1 000 km^2, care îl situează la nivelul mediei țării (1972).

Configurația rețelei feroviare se prezintă sub forma a două axe care traversează județul : una de la vest la est (calea ferată dublă Cernavoda—Constanța) și alta de la nord la sud (Tulcea—Negru Vodă) ; ele se întretaie în nodul feroviar Medgidia, ce se află la numai 36 km depărtare de Dunăre.

Calea ferată dublă Cernavoda—Constanța, construită în anul 1860, lungă de 58 km, străbate valea Carasu, iar podul Fetești—Cernavoda de peste Dunăre (dat în folosință în anul 1895) o leagă cu calea ferată Fetești—București.

Traficul pe întreaga linie București—Constanța este format din produse cerealiere, petroliere și variate mărfuri (mașini

şi utilaje, produse din lemn, geamuri, produse ale industriei chimice ş.a.), mărfuri ce se exportă prin portul Constanţa. Din judeţul Constanţa se transportă pe această cale ferată, în alte judeţe ale ţării, ciment, îngrăşăminte chimice, cereale, oleaginoase, produse alimentare etc., precum şi mărfurile sosite din import prin portul Constanţa.

Calea ferată Medgidia — Tulcea traversează partea de nord-est a judeţului. Calea ferată Medgidia — Negru Vodă (64 km) este o prelungire spre sud a liniei Tulcea—Medgidia, pe care se transportă mai ales produsele Dobrogii.

Calea ferată Constanţa—Mangalia (42 km), cu o deviere de 3 km între staţiile de cale ferată Eforie Nord şi Techirghiol, serveşte localităţile balneare ale litoralului. Ea are şi importanţă turistică.

Calea ferată Dorobanţu—Betonaj (33 km), construită după 1944, este importantă pentru transportul produselor chimice ale uzinei de superfosfaţi şi acid sulfuric de la Năvodari, precum şi pentru transportul materialelor de construcţii.

Oraşul Constanţa înmănunchează cinci linii de cale ferată, fiind cel mai important nod feroviar al judeţului şi al Dobrogii. Gara Constanţa-oraş este de dată recentă, iar construcţia ei a fost determinată atît de traficul mare de călători spre litoral, cît şi de noul plan de sistematizare al oraşului.

Intensificarea funcţiilor balneare şi turistice ale litoralului, precum şi creşterea traficului prin portul Constanţa au necesitat dublarea magistralei VIII (Bucureşti—Feteşti [6]), care, trecînd peste podul Feteşti—Cernavoda, se continuă prin calea ferată dublă Cernavoda—Constanţa.

În cadrul judeţului Constanţa, *reţeaua rutieră* asigură în cea mai mare măsură atît transportul de călători şi schimbul de produse din interiorul judeţului, cît şi legăturile rutiere cu restul ţării şi al continentului. Ea străbate teritoriul judeţului în toate direcţiile. În anul 1972, lungimea drumurilor publice ale judeţului Constanţa totaliza 2 911 km, din care 486 km drumuri naţionale şi 2 425 km drumuri judeţene şi comunale.

---

[6] Lucrarea a fost terminată în anul 1971.

Din lungimea totală a drumurilor naționale, 428 km sînt modernizați, iar din cele județene numai 32 km. În rest, majoritatea drumurilor sînt pietruite.

Configurația rețelei rutiere este asemănătoare unui mănunchi, cu punctul de plecare din orașul Constanța spre Mangalia, Negru Vodă, Ostrov, Cernavoda, Hîrșova, Tulcea.

Principalele căi rutiere ale județului sînt : Constanța—Hîrșova—Vadu Oii, care pune în legătură directă portul Constanța și litoralul cu orașul București și restul țării, Constanța—Cernavoda, care străbate zona centrală a Dobrogii, zonă mai dezvoltată din punct de vedere economic, drumurile naționale Constanța — Mangalia și Constanța—Tulcea, importante și din punct de vedere turistic.

Legăturile rutiere ale județului Constanța cu celelalte județe ale țării se fac prin punctele Vadu Oii—Giurgeni și Ostrov—Călărași.

Pentru a asigura condiții corespunzătoare traficului rutier spre litoralul Mării Negre, în anul 1967 a început construcția podului peste Dunăre, la Giurgeni și Vadu Oii. Lucrarea a fost terminată și dată în folosință în decembrie 1970. Podul este prevăzut cu 4 benzi de circulație și două trotuare.

Transporturile fluviale ale județului Constanța se efectuează pe Dunăre, fiind servite de porturile Ostrov, Oltina, Cernavoda și Hîrșova. Traficul de mărfuri intrate și ieșite depășește 500 000 t. Structura mărfurilor transportate arată că peste 70% sînt produsele de carieră și balastieră, urmate de cărbuni, cereale și alte mărfuri traficate prin aceste porturi.

Portului Cernavoda îi revine un rol important în transportul mărfurilor ce vin pe mare la Constanța pentru unele țări din centrul Europei, alături de traficul de cabotaj pentru produsele de carieră și balastieră și pentru cereale. Hîrșova este port pentru transportul nisipului fin din albia Dunării, folosit în construcții, iar în timpul verii un punct de tranzit al turiștilor străini ce vin pe Dunăre spre Deltă. În sectoarele Oltina—Hîrșova—Brăila și Ostrov—Călărași funcționează linii fluviale pentru călători. Transporturile județului Constanța vor cunoaște o însemnată înnoire și dezvoltare prin construirea canalului Dunăre—Marea Neagră și extinderea spre sud a portului Constanța.

Aceste construcţii, care vor impulsiona transporturile fluvio-maritime ale ţării noastre, au fost hotărîte de Plenara C.C. al P.C.R. din 18—21 iunie 1973.

În cadrul transporturilor pe apă ale judeţului Constanţa locul cel mai important îl ocupă *transportul maritim* care se efectuează prin portul Constanţa. În ultimele două decenii, transportul maritim traficat prin portul Constanţa înregistrează o creştere substanţială la transportul de mărfuri cu vase româneşti (de 18,5 ori în anul 1970 faţă de anul 1950 şi o creştere, în continuare, de aproape 60 de ori în 1975 faţă de 1950).

Datele tabelului nr. 9 arată că după efectuarea lucrărilor de extindere şi modernizare a portului Constanţa, în anii 1965—1972, se observă o creştere continuă a ponderii mărfurilor

Tabelul nr. 9

Evoluţia traficului de import—export prin portul Constanţa în perioada 1934—1972 (în %)

	1934	1937	1939	1950	1955	1960	1965	1970	1972
Export	98,0	97,5	96,0	95,5	94,0	89,5	79,0	60,0	44,5
Import	2,0	2,5	4,0	4,5	6,0	10,5	21,0	40,0	55,5

sosite din import. Tendinţele actuale şi de perspectivă arată precumpănirea ponderii mărfurilor traficate la import faţă de cele de la export.

În structura mărfurilor exportate, pe primul loc se situează produsele petroliere, grupate în 14 sortimente mai importante (motorină, păcură, benzină, uleiuri, petrol, parafină, produse aromate ş.a.) (Al. Ghenovici, 1969), produse ce au destinaţie în 40 de ţări ale lumii (Franţa, Japonia, R. F.Germania, Siria, Suedia, Finlanda, Italia, U.R.S.S., Grecia, Turcia, India ş.a.).

Un loc însemnat, din punct de vedere al tonajului, îl ocupă cerealele, care provin în cea mai mare parte din judeţele dobrogene şi din cele situate în Cîmpia Dunării. Cerealele româneşti sînt solicitate de unele ţări din bazinul Mării Mediterane

(R. A. Egipt, Italia), de multe ţări din Europa (Anglia, R. F. Germania, Olanda, U.R.S.S. ş.a.), precum şi de unele ţări situate în alte continente (Brazilia, Japonia, R. P. Chineză ş.a.). Prin portul Constanţa se mai exportă peste 100 de soiuri de plante medicinale în S.U.A. şi în unele ţări din Europa.

„Noul" în structura produselor exportate îl reprezintă produsele industriale. Astfel, instalaţiile şi utilajul petrolier se exportă prin portul Constanţa în R. P. Chineză, R. P. Albania, Algeria, Argentina etc. Maşini şi unelte, produse ale metalurgiei neferoase (fig. 44), produse chimice (sodă calcinată, carbid, uree ş.a.), cherestea, plăci aglomerate din lemn, plăci fibro-lemnoase, mobilă ş.a. figurează pe lista exportului de produse industriale româneşti prin portul Constanţa.

Importul, care în trecut deţinea o pondere mult mai mică în traficul maritim românesc, comparativ cu exportul îl depăşeşte astăzi pe acesta. Schimbarea la care ne referim se datoreşte creşterii volumului mărfurilor de import, îndeosebi materii prime şi semifabricate, ca urmare a procesului de industrializare socialistă a ţării. Principalele mărfuri care ne sosesc prin portul Constanţa sînt: minereurile provenite din India, Algeria, Japonia, R. P. Albania, fosfaţii din Tunisia, Israel şi Turcia, bumbacul, produsele metalurgice, maşinile şi utilajele, produsele alimentare, citricele ş.a.

Portul Constanţa mai efectuează şi operaţiuni de tranzit, dar într-o proporţie mai mică.

Dezvoltarea deosebită a transportului maritim este determinată în primul rînd de extinderea relaţiilor economice ale României cu alte ţări ale lumii. Darea în exploatare a unor nave maritime de mare tonaj a dus la sporirea evidentă a distanţelor de transport. În ultimii 15—20 de ani, liniile maritime româneşti s-au extins mult, cuprinzînd porturi situate în toate oceanele lumii.

Arealul geografic al portului Constanţa cuprinde peste 100 de porturi ale lumii, aparţinînd la 55 de ţări. Construcţia navelor de mare tonaj a avut ca urmare intensificarea traficului maritim românesc, precum şi creşterea distanţei medii de transport a mărfurilor transportate de flota naţională.

Fig. 44. — Export de produse siluminice prin portul Constanța.

Dezvoltarea flotei maritime naţionale şi numărul mare de nave care sosesc şi pleacă din portul Constanţa au dus la intensificarea transportului de mărfuri. În condiţiile unui port compus dintr-un bazin de circa 64 de hectare, de numai 8 m adîncime, adăpostit de un dig de 1 400 m, cerinţele schimburilor noastre economice externe erau insuficient satisfăcute, cu atît mai mult cu cît nici tonajul navelor nu corespundea. Din această cauză, adeseori navele încărcate cu mărfuri erau silite să staţioneze mai multe zile în rada portului. Capacitatea de înmagazinare a mărfurilor era insuficientă.

Pentru a se remedia aceste lipsuri, în anii 1958—1964 s-a trecut la reorganizarea şi modernizarea portului Constanţa, prin dotarea lui cu cheiuri şi bazine, utilaje şi instalaţii moderne de mare productivitate, mărirea adîncimii în rada portului, construirea de noi magazii şi platforme de depozitare, de noi căi de acces etc. (fig. 45).

Ca urmare a acestor măsuri, traficul de mărfuri în portul Constanţa aproape s-a triplat în anul 1968 faţă de 1958. Cu toate măsurile luate, capacitatea fostului port rămînea insuficientă pentru un trafic în continuă creştere. De aceea, după 1968 s-a trecut la efectuarea unor importante lucrări de extindere masivă a portului Constanţa spre sud, în continuarea celui existent.

Lucrările de extindere a noului port Constanţa au fost eşalonate pe 4 etape, din care pînă în prezent au fost executate două, cea de-a treia avînd termen final 1975, iar cea de-a patra anul 1980.

Extinderea noului port Constanţa Sud — Agigea (fig. 46) se va realiza în principal pe cîştigarea de suprafeţe în dauna mării, ceea ce impune un volum însemnat de lucrări de umplere, pentru amenajarea de platforme la un nivel de +2,5 m faţă de nivelul mării. La terminarea lucrărilor, pe lîngă extinderea capacităţii totale de trafic, va spori şi capacitatea navelor intrate în port, de la 25 000 tdw la 60 000—80 000 tdw pentru vasele mineraliere şi, respectiv, de la 36 000 tdw la 80 000—100 000 tdw pentru cele petroliere.

Extinderea noului port, pentru a face faţă unor vase de tot mai mare tonaj, comportă şi construirea de dane cu desti-

Fig. 45. — Utilaje și instalații moderne în cadrul portului Constanța.

Fig. 46. — Extinderea portului Constanța — noi cheiuri.

nație specială, ca de exemplu dane pentru descărcarea minereurilor sosite din import. Noile construcții au dus la eliberarea unui sector din vechiul port, care va fi utilizat pentru extinderea șantierului naval maritim.

Schimbări importante au loc și în structura mărfurilor transportate în ultimii ani. Crește volumul de produse fabricate pentru export, al materiilor prime și semifabricatelor la import.

Transporturile aeriene. Dezvoltarea funcţiei turistice şi balneare a municipiului Constanţa a dus şi la crearea unei linii aeriene internaţionale, care leagă litoralul cu alte ţări ale lumii. Astfel s-a dat în exploatare aeroportul internaţional Mihail Kogălniceanu.

ACTIVITATEA BALNEARĂ ŞI TURISTICĂ

Un aspect aparte al economiei judeţului Constanţa îl constituie valorificarea turistică şi balneară a litoralului Mării Negre, care deşi a început în ultimul deceniu al secolului trecut, se realizează la posibilităţile reale abia în ultimii 15—20 de ani.

Prin particularităţile cadrului natural şi prin varietatea obiectivelor de interes turistic pe teritoriul Dobrogii se înscriu trei zone turistice de importanţă internaţională : zona litorală cuprinsă între Capul Midia şi Vama Veche, zona Razelm—Sinoe, cu litoralul cuprins între gura Buhazului (Vadu) şi Perişor, şi Delta Dunării.

Zona litorală Capul Midia — Vama Veche se întinde pe o lungime de 70 km şi pe o lăţime de circa 10 km, cuprinzînd între aceste limite cea mai dezvoltată reţea de localităţi urbane şi rurale din Dobrogea. Ea dispune de căi de comunicaţie moderne care o leagă de restul ţării şi are o echipare tehnico-edilitară care acoperă cerinţele unui număr de circa două milione de turişti.

Dintre toate zonele turistice ale României, litoralul Mării Negre se înscrie cu cel mai mare număr de turişti români şi străini (857 479 de turişti înregistraţi în anul 1973). Prin valorificarea turistică, zona litorală deţine o pondere de 60% din afluxul turistic internaţional al ţării. Marele număr de turişti

străini sosiţi în România şi în special pe litoral este determinat de următorii factori principali : interesul sporit pe care l-a trezit dezvoltarea social-economică a României în ultimii 20 de ani ; varietatea zonelor turistice din ţara noastră în general şi cele din Dobrogea în special (litoralul, Delta, obiectivele arheologice de mare valoare ştiinţifică) ; calităţile balneare complexe ale litoralului care au înlesnit înfiinţarea unor sanatorii balneare pentru diferite maladii ; amenajările ce s-au făcut în zona Mamaia—Mangalia. Trebuie menţionat şi specificul turismului românesc, care depăşeşte durata de 12 zile practicată în unele ţări, aceasta fiind la noi în medie de 15—20 de zile, ceea ce determină un număr sporit de om-zile turistice.

Pe teritoriul zonei litorale, cuprinsă între Capul Midia şi Vama Veche, se află 15 staţiuni [7].

Staţiunile Năvodari şi Mamaia [8] situate la nord de oraşul Constanţa sînt destinate pentru odihnă. Cele de la sud de Constanţa (Eforie Nord, Eforie Sud, Techirghiol, Costineşti, Olimp, Neptun, Jupiter, Venus, Saturn, Aurora, staţiunile Mangalia-oraş, 2 Mai şi Vama Veche) sînt destinate odihnei şi curei balneare. La acestea se adaugă noua staţiune balneară Nuntaşi, situată la nord de Capul Midia şi aparţinînd zonei Razelm—Sinoe.

Factorul principal care contribuie la dezvoltarea funcţiunii balneoclimaterice şi turistice a celor 15 staţiuni menţionate este în primul rînd marea. Ea imprimă particularităţile specifice tuturor celorlalte elemente ale naturii : climatul mai blînd, luminozitatea şi radiaţia solară mai mare, aerul puternic ozonat. Temperatura medie anuală este aici de 11,3° C, iar vara de 21,4° C. Temperaturile medii lunare ating valori cuprinse între 23,7° C în luna iulie şi 25,8° C în august.

Un alt specific al litoralului nostru sînt plajele întinse, cu nisip fin (numai plaja staţiunii Mamaia poate primi 50 000 de persoane deodată), orientate spre est, cu expunere la soare

---

[7] Cu excepţia băilor Nuntaşi, celelalte staţiuni aparţin din punct de vedere administrativ de municipiul Constanţa.

[8] Mamaia este localitate componentă a municipiului Constanţa.

pînă după-amiază[9], fapt care permite staționarea în aer liber timp de 10—11 ore pe zi (în luna iulie, durata strălucirii soarelui este de 11 ore, iar în august de 10 ore); lacurile Nuntași, în zona Razelm — Sinoe, și Techirghiol — cu ape mai bogate în săruri decît apa de mare, cu nămolul organic, bogat în substanțe minerale și hormonale și cu o mare valoare terapeutică — constituie factori terapeutici de mare însemnătate, recunoscuți și pe plan mondial.

Extinderea continuă în ultimii 10 ani a funcțiunilor balneare și turistice a determinat o puternică dezvoltare a construcțiilor. Astfel, în anul 1971, capacitatea de cazare în zona litorală Capul Midia — Vama Veche era de 75 822 de locuri, față de 36 849 în anul 1965. De la o participare a cîtorva mii de sezoniști în trecut, în anul 1959 pe litoral au fost înregistrați 140 000 de sezoniști, în anul 1966 numărul lor s-a dublat (circa 300 000 de persoane înregistrate din țară și de peste hotare), iar în anul 1971 au fost înregistrați 720 626 de sezoniști, din care circa 600 000 (594 987) în hotelurile și vilele stațiunilor și, respectiv, 125 639 la camping ș.a.

Dinamica deosebită a capacității de cazare și implicit a numărului de sezoniști în zona litorală se datorește atît extinderii stațiunilor existente, cît și apariției, începînd din anul 1968, a stațiunilor Olimp, Neptun, Jupiter, Venus, Saturn, Aurora (tabelul nr. 10).

Tabelul nr. 10

„Constelația Mangalia Nord" — capacitatea de cazare și numărul de turiști în anii 1970 și 1971

Stațiunile	1970		1971	
	Capacitate	Turiști	Capacitate	Turiști
Neptun	3 835	25 211	8 153	36 052
Jupiter	5 682	37 522	6 133	41 249
Venus	6 764	24 301	7 934	41 600
Saturn	1 933	356	7 402	43 885

[9] Favorabil în comparație cu plajele europene de pe țărmul Oceanului Atlantic, al Mării Baltice și chiar a multor plaje de pe țărmul Mării Mediterane, unde durata de strălucire a soarelui este mai mică.

În anul 1971, cele patru staţiuni menţionate în tabelul nr. 10 deţineau 39 % din capacitatea de cazare din zona litorală, situîndu-se pe locul întîi din acest punct de vedere.

Staţiunile balneare şi turistice din zona Capul Midia — Vama Veche:

— Staţiunea Năvodari, situată la nord de oraşul Constanţa, pe malul sudic al lacului Taşaul şi la ţărmul Mării Negre, este destinată taberelor de copii. Tot la Năvodari există un camping modern cu o capacitate de 11 000 de locuri.

— Staţiunea Mamaia se desfăşoară pe perisipul ce desparte lacul Siutghiol (ecran protector spre stepă) de mare, poziţie ce-i favorizează atît cura balneară, cît şi practicarea sporturilor nautice (fig. 47). Deşi a luat fiinţă în anul 1906, Mamaia se dezvoltă într-o oarecare măsură între anii 1920—1940. În anul 1944, capacitatea de cazare a acestei staţiuni era de numai 1 067 de locuri, din care 318 în cele două hoteluri existente.

Din anul 1959 începe o acţiune intensă de construcţii. După această dată se dau în folosinţă mari edificii hoteliere. Ulterior, hotelurilor de 4, dar şi de 10—14 nivele li se adaugă spaţii amenajate cu case prefabricate şi corturi, care atrag în fiecare an în staţiune un număr tot mai mare de turişti din ţară şi străinătate. În anul 1971, capacitatea staţiunii Mamaia era de circa 23 000 de locuri, fiind cea mai mare staţiune a litoralului românesc al Mării Negre.

În perioada sezonului au loc la Mamaia o serie de festivaluri naţionale şi internaţionale de muzică uşoară, film, folclor, turnee ale marilor instituţii de cultură din ţară. Teatrele din Constanţa, cu stagiune permanentă, sînt prezente pe scena teatrului de vară din Mamaia şi din celelalte staţiuni cu spectacole de înaltă ţinută artistică.

— Agigea, situată la 10 km sud de oraşul Constanţa, este destinată tratamentului sanatorial pentru tuberculoză osteoarticulară. Tot aici se află Staţiunea zoologică marină, precum şi o rezervaţie de dune marine cu o interesantă floră.

— Staţiunea Eforie Nord, cu caracter permanent, este situată la 12 km sud de oraşul Constanţa, în zona

Fig. 47. — Staţiunea Mamaia (foto Comb. poligr. „Casa Scînteii").

litorală şi în extremitatea estică a lacului Techirghiol. Staţiunea dispune de un sanatoriu medical balnear, o policlinică balneară, o casă sanatorială pentru tratamentul poliomielitei, precum şi de un stabiliment de băi reci, cu nămol din lacul Techirghiol. Recent (1973), s-a pus în funcţiune o bază de tratament de recuperare cu o capacitate de 1 400 de locuri.

— Staţiunea Eforie Sud se află situată pe porţiunea îngustă de uscat cuprinsă între lacul Techirghiol şi litoralul mării, la 15 km sud de Constanţa. Ea este o staţiune de cură şi odihnă, dispunînd şi de cîteva unităţi medicale mo-

derne: un pavilion de băi calde şi unul de băi reci, un sanatoriu de recuperare şi ortopedie.

Pe perisipul ce leagă Eforie Nord de Eforie Sud sînt pavilioane pentru taberele de copii.

— Staţiunea Techirghiol, situată în partea de nord-vest a lacului cu acelaşi nume, în jurul unui mic golf al acestuia, la o distanţă de 3—4 km vest de litoral şi la circa 18 km sud de Constanţa, este cunoscută pentru băile reci şi calde cu nămol din lac. La Techirghiol se află şi un sanatoriu balnear permanent pentru tratarea unor maladii a căror vindecare comportă folosirea apei şi nămolului din lac. Menţionăm de asemenea noul sanatoriu balnear cu o capacitate de 850 de locuri (1973).

Nivelul acestui lac stă azi cu aproape 1,50 m sub nivelul mării şi apa lui este de 5 ori mai sărată decît cea a Mării Negre.

— La 27,2 km sud de oraşul Constanţa şi 17,8 km nord de Mangalia întîlnim staţiunea Costineşti, numită şi „Staţiunea tineretului". Ea este situată în porţiunea litoralului, acolo unde faleza mării se întrerupe, plaja dezvoltîndu-se pe o lăţime pînă la 50 m şi o lungime de cîţiva km. Formată la adăpostul capului Tuzla, această plajă oferă unul din cele mai frumoase şi adăpostite locuri pentru recreere şi odihnă.

— Staţiunea Olimp, apărută în anul 1972, este una din cele mai moderne staţiuni din zona sudică a litoralului românesc (fig. 48). Hotelurile sale se caracterizează printr-o mare capacitate de cazare, confort deosebit, stil arhitectonic aparte. Atrage atenţia denumirea hotelurilor, cu numele provinciilor istorice ale României.

— Staţiunea Neptun, la 37,2 km sud de Constanţa, situată între pădurea de stejar Comorova şi Marea Neagră, este una dintre cele mai bine utilate staţiuni de pe litoral. Ea dispune de numeroase hoteluri şi restaurante, complexe comerciale, diverse posibilităţi de practicare a sportului şi agrementului (bowiling-uri, mini-golf, terenuri de sport, baze sportive nautice, parc de distracţii pentru copii, saloane de jocuri mecanice etc.).

— Staţiunea Jupiter, situată la circa 1 km sud de Neptun, în imediata apropiere a mării, este dotată atît din

punct de vedere cultural şi comercial, cît şi cu numeroase posibilităţi de practicare a diverselor sporturi. Tot în Jupiter se află şi satul de vacanţă „Zodiac", vizitat anual de mii de turişti români şi străini (satul „Zodiac" are atît bungalow-uri cît şi camping-uri).

— Staţiunea Venus, situată la circa 2 km sud de staţiunea Jupiter, excelează prin frumuseţea arhitectonică a hotelurilor şi vilelor. Staţiunea dispune de camping-uri, restaurant-baruri, cinematograf în aer liber, terenuri de sport, mini-golf. Cele 15 grupuri de vile de mică capacitate, situate în jurul lacului din mijlocul staţiunii, excelează prin stilul arhitectonic variat şi prin confort.

— Staţiunea Saturn, situată la 3 km de Venus, a apărut în nomenclatorul staţiunilor în anul 1971—1972. Pe lîngă hoteluri de mare capacitate şi restaurante, staţiunea are două sate de vacanţă („Dunărea" şi „Delta"), un camping, vile de capacitate mică cu confort sporit, numeroase piscine etc.

— Oraşul Mangalia, staţiune balneară permanentă, este situat la 45 km sud de Constanţa, iar faţă de Vama Veche la numai 7 km nord. Caracteristicile cadrului natural îi conferă funcţiunea balneară. Astfel, în afară de o plajă mult extinsă şi de mare, în apropierea lacului Mangalia — la o distanţă de circa 3 km de oraş — se află izvoare termale (22—25°C) cu ape sulfuroase indicate în afecţiuni renale şi ale aparatului digestiv. Datorită noilor construcţii şi lucrărilor de sistematizare a întregului litoral, Mangalia a devenit atît o staţiune balneară modernă, cît şi un centru turistic mult vizitat. Ca obiective turistice principale menţionăm Muzeul arheologic, cu numeroasele sale exponate (mozaicul elenistic, capitelul creştin, friza cu grifon etc.), cetatea Callatis (în care se află bazilica de tip sirian, unică în ţară, datînd din secolele 5—6 e.n.), mormîntul cu papirus, digul genovez, mormîntul scitic, geamia Ismahan Sultan din secolul al XVII-lea ş.a.

— Satul 2 Mai şi satul Vama Veche, prin plajele lor extinse, prezintă un caracter rustic mult solicitat atît de turiştii români, cît şi de turiştii străini.

Fig. 48. — Stațiunea Olimp (foto Comb. poligr. „Casa Scînteii").

Fig. 49. — Histria.

În afara importanţei balneare, litoralul românesc atrage şi prin variatele sale obiective turistice, ştiinţifice etc. Între acestea trebuie amintite obiectivele arheologice de mare valoare ştiinţifică din Constanţa şi Mangalia, staţiunile de cercetări marine Agigea şi Mamaia, zona Razelm — Sinoe, în care se află vestigiile anticei cetăţi Histria (fig. 49), Delta Dunării ş.a. În cadrul obiectivelor arheologice menţionăm în primul rînd Muzeul de arheologie din Constanţa. Printre exponatele sale atrag atenţia zeiţa Fortuna, protectoare a vechiului Tomis, Şarpele fantastic (creaţie metaforică unică în lume) ş.a. Edificiul roman cu mozaic, un alt obiectiv turistic, se situează printre primele din lume ca dimensiuni şi execuţie tehnică. Un al obiectiv turistic de importanţă deosebită este Muzeul

de artă plastică, care cuprinde opere ale celor mai cunoscuţi maeştri ai picturii şi sculpturii româneşti.

În orizontul geografic al litoralului se află comuna Murfatlar, unde, într-un deal de cretă, au fost descoperite 3 biserici suprapuse şi cîteva morminte datînd din secolul X. Murfatlarul mai atrage şi prin vestitele sale produse viticole. Impunătorul monument de la Adamclisi, numit „Tropaeum Traiani", este un obiectiv turistic care aminteşte luptele purtate de romani împotriva populaţiei autohtone geto-dace.

Bibliografie

ALBU Z., PETRESCU-BURLOIU I. (1969), *Produsele subsolului Dobrogei și valorificarea lor industrială*, Studii geografice asupra Dobrogei, Lucrările primului simpozion de geografie a Dobrogei, Constanța, 5–6 octombrie 1968.

ANTONESCU ELISABETA (1972), *Cercetări geografice asupra irigațiilor în Dobrogea*, Studii și cercetări de geografie aplicată a Dobrogei, Constanța.

BREIER ARIADNA (1972), *Resursele de apă ale Dobrogei și folosirea lor*, Studii și cercetări de geografie aplicată a Dobrogei, Constanța.

BRĂTESCU C. (1928 *a*), *Pămîntul Dobrogei*, Anal. Dobrogei, an. IX, I.

BRĂTESCU C. (1928 *b*), *Populația Dobrogei*, Anal. Dobrogei, an. IX, I.

CĂLINESCU R., ANTONESCU C., BĂNĂRESCU P., BOTOȘĂNEANU L., COTEȚ, P., DECU V., DONIȚĂ N., NEGREA ȘT., PLEȘA C., TĂLPEANU M. (1969), *Biogeografia României*, Edit. științifică, București.

CIOCÎRDEL R., PROTOPOPESCU-PAKE EM. (1955), *Considerațiuni hidrogeologice asupra Dobrogei*, Com. Geol., St. tehn. econ., (E), *3*.

COTEȚ P. (1955), *Dobrogea*, capitol în *Geografia fizică a R.P.R.*, Litogr. Învăț., București.

— (1969), *Dobrogea de sud — geneză și evoluție*, Studii geografice asupra Dobrogei, Lucrările primului simpozion de geografie a Dobrogei, Constanța, 5–6 octombrie 1968.

FLOREA N., MUNTEANU I., RAPAPORT C., CHIȚU C., OPRIȘ M. (1968), *Geografia solurilor României*, Edit. științifică, București.

GÂȘTESCU P. (1971), *Lacurile din România. Limnologie regională*, Edit. Academiei, București.

GHENOVICI ALEXANDRA (1969), *Aspecte geografice ale traficului maritim românesc de mărfuri prin portul Constanța*, Studii geografice asupra Dobrogei, Lucrările primului simpozion de geografie a Dobrogei, Constanța, 5–6 octombrie 1968.

Herbst-Rădoi Athena (1966), *Dobrogea maritimă. Privire economico-geografică*, Dobrogea maritimă, S.S.N.G., Biblioteca geografului, *4*.

— (1969), *Județul Constanța*, Terra, *3*.

— (1970), *Contribuții la tipizarea funcțională a așezărilor rurale din Dobrogea*, Lucrările celui de al III-lea colocviu național de geografia populației din R. S. România, Iași, septembrie 1969.

Herbest-Rădoi Athena, Negulescu M., (1972), *Evoluția numerică a populației orașului Constanța și dezvoltarea lui teritorială*, Studii și cercetări de geografie aplicată a Dobrogei, Constanța.

Iana Sofia (1967), *Observații asupra proceselor de versant în Dobrogea de sud (podișurile Oltina și Negru Vodă)*, Anal. Univ. București, Seria șt. nat., Geol. — Geogr., an. XVI, *2*.

Iancu M. (1966), *Considerații fizico-geografice asupra Dobrogei maritime*, Dobrogea maritimă, Biblioteca geografului, S.S.N.G., *4*.

Iancu M., Iana Sofia (1969), *Considerații fizico-geografice asupra Dobrogei dunărene de sud*, Studii geografice asupra Dobrogei, Lucrările primului simpozion de geografie a Dobrogei, Constanța, 5—6, octombrie 1968.

Mihăilescu V. (1966), *Dealurile și cîmpiile României*, Edit. științifică, București.

Morariu T., Rădulescu I. (1969), *Regionarea fizico-geografică a văii Dunării românești*, în *Geografia văii Dunării românești*, Edit. Academiei, București.

Oncescu N. (1959), *Geologia Republicii Populare Române*, ediția a II-a, Edit. tehnică, București.

Orghidan N. N. (1962—1963), *Bazinul văii Casimcea. Observații geomorfologice*, Lucr. Inst. Speol. „Emil Racoviță", I—II.

Pippidi D. M., Berciu D. (1965), *Din istoria Dobrogei*, I, Edit. Academiei, București.

Pop Emil, Sălăgeanu N. (1965), *Monumente ale naturii din România*, Edit. Meridiane, București.

Popescu-Voinești I. (1933), *Mangalia, situația geologică și originea izvoarelor sale sulfuroase*, Anal. Dobrogei, an. XII—XIV.

Rădoi Athena (1957), *Cîteva probleme de geografie din studiul monografic asupra orașului Techirghiol*, Probl. geogr., V.

Rădulescu A. (1966), *Scurtă privire asupra istoriei vechi a Dobrogei*, Dobrogea maritimă, S.S.N.G., Biblioteca geografului, *4*.

Rădulescu A., Munteanu M., (1972), *Începuturile așezărilor din Dobrogea: comuna primitivă*, Studii și cercetări de geografie aplicată a Dobrogei, Constanța.

RĂDULESCU I. (1965), *Podișul Casimcei. Considerații paleogeografice*, St. cerc. geol., geofiz., geogr., Seria geografie, **XII**, *2*.

RĂDULESCU I., GRUMĂZESCU H. (1965), *Descifrarea mișcărilor tectonice din cuaternar pe teritoriul R.P.R. prin metoda geomorfologică*, Probl. geogr., **IX**.

RĂDULESCU I., IANA SOFIA, MARIN I. (1969), *Schimbări în structura și extensiunea pădurilor dobrogene și rolul acestora în complexul fizico-geografic actual*, Studii geografice asupra Dobrogei, Lucrările primului simpozion de geografie a Dobrogei, Constanța, 5—6 octombrie 1968.

RĂDULESCU I., BASARABEANU N., IANA SOFIA, MARIN I. (1971), *Contribuții asupra regimului precipitațiilor în Dobrogea*, Anal. Univ. București, Seria geografie, an. XXI.

— (1972), *Relation between physico-geographical processes and the vegetation structure in Dobrudja*, Anal. Univ. București, Seria geografie, an. XXI.

STOENESCU ȘT. M. (1958), *Cîteva date noi pentru caracterizarea sumară a climei Dobrogei*, în *Realizări în geografia R.P.R., în perioada 1947—1957*, Edit. științifică, București.

ȘANDRU D. (1946), *Mocanii din Dobrogea*, București.

TOMOROGA P., LUPU L. (1972), *Considerații agrogeografice cu privire la zonarea producției grîului în Dobrogea*, Studii și cercetări de geografia aplicată a Dobrogei, Constanța.

* * * (1973), *Anuarul statistic al Republicii Socialiste România*, D.C.S., București.

* * * (1964), *Atlasul cadastrului apelor din R.P.R.*, C.S.A., București.

* * * (1966), *Atlasul climatologic al R.S.R.*, C.S.A., Inst. meteorologic, București.

* * * (1962), *Clima R.P.R.*, (**I—II**), Inst. meteorologic, București.

* * * (1938), *Enciclopedia României*, **II**, Imprim. naț., București.

* * * (1960), *Harta geobotanică a R.P.R.*, sc. 1/500 000, București.

* * * (1968), *Recensămîntul populației și locuințelor din 15 martie 1966. Regiunea Dobrogea și orașul Constanța*, I — *Populația*, D.C.S., București.

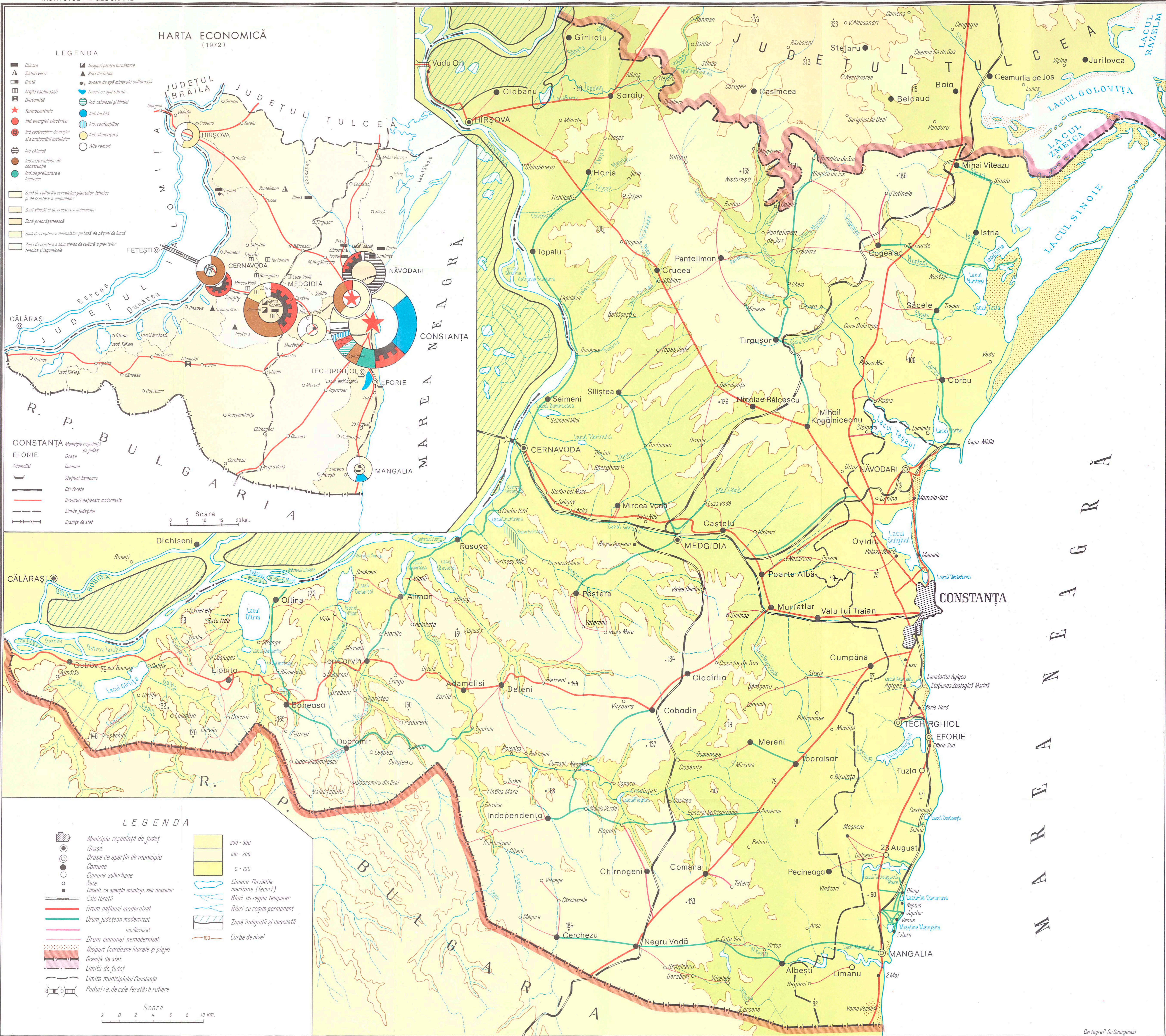
Cuprinsul

18–

ACADEMIA REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA
INSTITUTUL DE GEOGRAFIE

JUDEȚUL CONSTANȚA

Autori: Ion Rădulescu, Athena Herbst - Rădoi

DIRECȚIA TOPOGRAFICĂ MILITARĂ IMPRIMAT ÎN 1974

În cadrul colecţiei
„JUDEŢELE PATRIEI"
au apărut:

- Judeţul Hunedoara
- Judeţul Vîlcea
- Judeţul Cluj
- Judeţul Vrancea
- Judeţul Ilfov
- Judeţul Gorj
- Judeţul Buzău
- Judeţul Braşov
- Judeţul Ialomiţa
- Judeţul Sibiu
- Judeţul Sălaj
- Judeţul Bacău
- Judeţul Bihor
- Judeţul Tulcea
- Judeţul Bistriţa-Năsăud
- Judeţul Iaşi
- Judeţul Mureş
- Judeţul Brăila
- Judeţul Prahova
- Judeţul Suceava
- Judeţul Vaslui
- Judeţul Dolj

Lei 15

